

ଆଦିବାସୀ ସୂକ୍ଷ୍ମା ପାର୍ବଣ

ଚଢ଼ିତା ସଂସ୍କୃତି

ଭାଗୀରଥ ଦେପାଳ

Source: Author, Digitized by PPRACHIN, SOA

ଆଦିବାସୀ ପୂଜା ପାର୍ବଣ
ଚଢ଼ତି ପରବ

ଭାଗୀରଥ ନେପାକ

ମହିମା ପ୍ରକାଶନ

ଭୁବନେଶ୍ୱର - ୧୫

ଆଦିବାସୀ ପୂଜା ପାର୍ବଣ

ଚଇତି ପରବ

ଲେଖକ :

ଭାଗୀରଥ ନେପାକ

ପ୍ରକାଶକ :

ନରେନ୍ଦ୍ର ନେପାକ

ମହିମା ପ୍ରକାଶନ, ଏନ୍.୧/୧୨୧, ନୂଆପଲ୍ଲୀ

ଭୁବନେଶ୍ୱର - ୧୫

ଫୋନ୍ - ୨୫୫୧୦୯୪

ମୋବାଇଲ୍ - ୯୮୬୧୧୪୫୨୨୧

ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶ : ୨୦୦୪

ମୁଦ୍ରଣ : ସାହିତ୍ୟସିନ୍ଧୁ, ଭୁବନେଶ୍ୱର - ୩

ମୂଲ୍ୟ : ଟ ୪୦/- (ଚାଳିଶ ଟଙ୍କା ମାତ୍ର)

**ADIVASHI PUJA PARBANA:
CHAITI PARABA**

by :

Bhagirathi Nepak

Published by :

Narendra Nepak

Mahima Prakashan

N-1/121, Nayapalli, Bhubaneswar - 15

1st Edition : 2004

Printed at : Sahitya Sindhu,

Bhubaneswar - 3

Price : Rs. 40/- (Rupees Forty Only)

ସୂଚୀପତ୍ର

● ଆଦିବାସୀ ସଂସ୍କୃତି ଓ ଚଇତି ପର୍ବ	୧
● ଚଇତି ପରବ : ସୂଚନା	୪
● ଚଇତି ପରବ ଆରମ୍ଭ : କେତେକ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ	୫
● ଓଡ଼ିଶାର ବିଭିନ୍ନ ଅଞ୍ଚଳରେ ଚଇତି ପରବ	୭
● ବିଭିନ୍ନ ଆଦିବାସୀ ଗୋଷ୍ଠୀର ଚଇତି ପରବ	୧୦
● କୋରାପୁଟରେ ଚଇତି ପର୍ବ	୧୬
● ହୋ'ମାନଙ୍କର ବାହାବୋ'ଗା ବା ବଙ୍ଗା ପରବ	୨୦
● ମାଲକାନଗିରିରେ ଚଇତି ପର୍ବ	୨୦
● କନ୍ଧସମାଜର ହରାଲି ବା ହିରେଲ ପରବ	୨୩
● ସାନ୍ତାଳ ବାହା ପରବ	୨୪
● କୋରାପୁଟ ଗଦବାର ଚଇତି ପରବ ଓ ଧେମ୍‌ସା ନାଚ	୨୫
● ଚଇତି ପରବ ଆସିଲେ...	୨୯
● ମୟୂରଭଞ୍ଜ ସାନ୍ତାଳର ଚଇତି ପରବ	୩୪
● କଳାହାଣ୍ଡି ଅଞ୍ଚଳରେ ଚଇତିପରବ ଓ ଧଙ୍ଗରା ଧାଙ୍ଗିରୀ ନାଚ	୩୮
● କଳାହାଣ୍ଡି (ଦକ୍ଷିଣ-ପୂର୍ବ)ର ଚୈତ୍ ପର୍ବର ଗୀତ	୪୨
● କଳାହାଣ୍ଡି ପରଜାର ଚଇତି ପର୍ବ ନାଚ ଗୀତ	୪୪
● ଚଇତି ପରବରେ କଳାହାଣ୍ଡିର ଗୀତ କୁଡ଼ିଆ, ଗୀତ କୁଡ଼ିଏନ୍	୪୬
● ରାୟଗଡ଼ା ଜିଲ୍ଲାର କାଶୀପୁରରେ ଚଇତି ପରବ	୫୧
● ଚଇତି ପର୍ବରେ ମଲିନତା	୫୪

ପରିଶିଷ୍ଟ

● ଚଇତି ପର୍ବର ଗୀତ / ଦେଶିଆ ଗୀତ	୫୫
------------------------------	----

ଆଦିବାସୀ ସଂସ୍କୃତି ଓ ଚଇତି ପର୍ବ

ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ବନଜାତି ବ୍ୟାପାର ମନ୍ତ୍ରାଳୟ ପକ୍ଷରୁ ୧୫/୭/୨୦୦୩ (ସମାଜରେ) ପ୍ରକାଶିତ ବିବରଣୀରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ, ସଂବିଧାନ ସଂଶୋଧନ କରାଯାଇ ୧୧୩ଟି ବନଜାତି ସମ୍ପ୍ରଦାୟକୁ ସିଡୁଲ ଗ୍ରଜର୍ ବା ଆଦିବାସୀ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଛି ।

ଭାରତ ବର୍ଷରେ ଶହେରେ ସାତକଣ ହେଉଛନ୍ତି ଆଦିବାସୀ ବା ବନଜାତିର ଲୋକ । ଓଡ଼ିଶାରେ ଏହି ସଂଖ୍ୟା ଶହେରେ ତେଜଶ ଜଣ । କେତୋଟି ଜିଲ୍ଲାରେ ଅଣଆଦିବାସୀଙ୍କ ଅନୁପାତରେ ଏମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ଗରିଷ୍ଠତା ରହିଛି ।

ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଶତକଡ଼ା ପ୍ରାୟ ୯୭ ଜଣ ଆଦିବାସୀ ଗ୍ରାମ ଓ ଅରଣ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳରେ ବାସ କରନ୍ତି । ଯେଉଁ ଅବଶିଷ୍ଟ ତିନିଜଣ ତଥାକଥିତ ସହରବାସୀ ବୋଲି ଗଣାଯାଉଛନ୍ତି, ସେମାନେ ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତେ ସହର ତଳି ଅଞ୍ଚଳରେ ରହନ୍ତି । ଭାରତରେ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ଆଚବିକ ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି । ପୃଥିବୀରେ ସର୍ବତ୍ର ସେହି ଦେଶର ଆଦିବାସୀମାନେ ଅରଣ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳରେ ହିଁ ବାସ କରିଥାନ୍ତି ।

ଆମ ସମ୍ବିଧାନରେ ଆଦିବାସୀ ଗୋଟିଏ ତତ୍ତ୍ୱସିଲଭୁକ୍ତ ଗୋଷ୍ଠୀ । ସମ୍ବିଧାନ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ କେତେକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଛି ।

ଆମ ଓଡ଼ିଶାରେ ବାକ୍ଷତି ପ୍ରକାର ଆଦିବାସୀ ସଂପ୍ରଦାୟର ଲୋକ ଅଛନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ ସଂସ୍କୃତି, ଜୀବନ ଧାରଣରମାନ ପରସ୍ପର ଠାରୁ ପୃଥକ । ଏତାଦୃଶ ପାର୍ଥକ୍ୟ ସତ୍ତ୍ୱେ ଏମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଅନେକ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ପରିଦୃଷ୍ଟ ହୋଇଥାଏ । ଏଥିପାଇଁ ସାମୁହିକ ଭାବରେ ଏମାନଙ୍କ ସଂସ୍କୃତିକୁ ଆଦିବାସୀ ସଂସ୍କୃତି କୁହାଯାଏ ।

ଆଦିବାସୀ ସଂସ୍କୃତିରୁ ଅଣ ଆଦିବାସୀ ସମାଜ ଅନେକ କିଛି ଶିଖିବାର ଅଛି । ଆଦିବାସୀ ସମାଜ ଓ ସଂସ୍କୃତିରେ ବ୍ୟକ୍ତି ନାହିଁ; ଏକ ସମୂହ ହିଁ ରହିଛି । ସେମାନେ ସମଷ୍ଟିଗତ ଜୀବନ ଯାପନ କରିଥାନ୍ତି । ଏହା କମ୍ କଥା ନୁହେଁ ।

ଆଦିବାସୀଙ୍କ ସ୍ୱର୍ଗ ଏହି ମର୍ତ୍ତ୍ୟମଣ୍ଡଳରେ । ସେ ଜୀବନକୁ ଭଲପାଏ । ତାର ପରିବେଶ, ତାର ଗାଁ, ବନ, ପାହାଡ଼, ଝରଣା, ବନର ଅସୁମାରୀ ଫୁଲ ଓ ତାର ମହକ, ନାଚ, ଗୀତ ଏ ସବୁ ମିଶି ଯେଉଁ ପୃଥିବୀ ତାକୁ ସେ ପ୍ରାଣ ଭରି ଭଲ ପାଏ । ଜୀବନ ସୁଖ ଦୁଃଖ, ଭଲମନ୍ଦକୁ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରିନିଏ । ଆଦିବାସୀ ଭାବେ ଏସବୁକୁ ବାଦ୍ ଦେଇ ଜୀବନ ନାହିଁ ।

ଆଦିବାସୀ ଗୀତରେ, କଥାରେ ସେମାନଙ୍କ ଜୀବନର ସୁଖ ଦୁଃଖର କଥା ଭରି ରହିଥାଏ । ଜୀବନରେ ଦୁଃଖ ଆସି ଚାଲିଯାଏ, ମୃତ୍ୟୁ ସମୟରେ ଜନ୍ମର ବାର୍ତ୍ତା ପହଞ୍ଚେ । ଏହା କିନ୍ତୁ ଆଦିବାସୀର ସବୁକଥା ନୁହେଁ । ସେ ଭାବେ, ବଞ୍ଚିଥିବା ଯାଏ ଜଙ୍ଗଲ, ପାହାଡ଼, ଝରଣା,

ଆକାଶ, ମାଟି, ଫୁଲ, ସାଜ, ସାଥୀ ସବୁ ଅଛି । ଏସବୁର ଅଦୃଶ୍ୟ ସ୍ୱଷ୍ଟାକୁ ସେ ପ୍ରଣିପାତ କରେ । ଜାଲ ଥିବା ଯାଏ ସୁଖରେ, ଭଲରେ, ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ ବଞ୍ଚିଥାଏ । ଜୀବନ ପ୍ରତି ବିମୁଖ ହେବା ତା’ ଜାତକରେ ପ୍ରାୟ ନାହିଁ କହିଲେ ଚଳେ । ପାହାଡ଼ ମୁଣ୍ଡରେ ଝଲସି ଉଠୁଥିବା ତାରା ପରି ଜୀବନର ଓ ସମାଜର ସବୁ ଦୁଃଖ କ୍ଲେଶକୁ ଏକାକାର କରିଦେଇ ସେ ଜୀବନ-ପ୍ରାଣରେ ଉଲ୍ଲସିତ ହୁଏ । ଏହା ଅଣଆଦିବାସୀ ସମାଜ ପାଇଁ ଶିକ୍ଷଣୀୟ ।

କର୍ମମୟ ଜୀବନକୁ ପ୍ରେରଣା ଯୋଗାଇବା ପାଇଁ ସେ କେତେ ପ୍ରକାର ପର୍ବପର୍ବାଣି ମନାଏ । ଏତଦ୍ ଉପଲକ୍ଷେ ସାରା ଆଦିବାସୀ ଗାଁର ଆବାଳ ବୃଦ୍ଧବନିତା ନାଚଗୀତରେ ଯୋଗ ଦିଅନ୍ତି । ସେମାନେ ନିଜେ କଲାର ସୃଷ୍ଟିକରି ନିଜେ ତାକୁ ମନ ଭରି ଉପଭୋଗ କରନ୍ତି । ସତେ ଯେମିତି ଆଦିବାସୀ ସମାଜଟି ପରସ୍ପର ସୁଖ ଦୁଃଖରେ ଅଜାଜୀ ଭାବରେ ଜଡ଼ିତ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ପରସ୍ପର ସହିତ କେଉଁ ଅଜଣା ଡୋରିରେ ବନ୍ଧା ।

ଆଦିବାସୀ ସଂସ୍କୃତି

ସଂସ୍କୃତିର ସଂଜ୍ଞା ନିରୂପଣ ଏକ ଜଟିଳ କାର୍ଯ୍ୟ । ଗୋଟିଏ ସମାଜ ବା ଗୋଷ୍ଠୀର ମାନସିକ କ୍ରିୟା ସମୂହ ଏଥିରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ସାହିତ୍ୟ, ଚିତ୍ରକଳା, ନୃତ୍ୟ, ସଙ୍ଗୀତ, ଦର୍ଶନ, ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଆଦି ସଂସ୍କୃତିର ଅଂଶ ବିଶେଷ । ଗୋଟିଏ ସମାଜର ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନଚର୍ଯ୍ୟା ଓ ଜୀବନାଦର୍ଶନର ପ୍ରତିଫଳନ ଘଟିଥାଏ ସଂସ୍କୃତିରେ ।

ମଣିଷ ଓ ପ୍ରକୃତି ଭିତରେ ଥିବା ଚିରନ୍ତନୀ ଯୋଗସୂତ୍ରକୁ ଆଦିବାସୀ ସଂସ୍କୃତି ସମ୍ମାନ ଦିଏ । ଗଛ, ନଈ, ବଣପାହାଡ଼, ଫୁଲ ଫଳ, ଜୀବଜଗତ, ସ୍ନେହ, ପ୍ରେମ ଏ ସବୁକୁ ସେ ଭଲ ପାଏ । ଏହି ଭଲ ପାଇବାର ଇଚ୍ଛାକୁ ସେ ନାଚରେ, ଗୀତରେ, ପର୍ବପର୍ବାଣି ପାଳନ ବେଳେ ପ୍ରକାଶ କରିଥାଏ ।

ଆଦିବାସୀ ପ୍ରକୃତିର ସନ୍ତାନ । ପ୍ରକୃତି କୋଳରେ ସେ ଜନ୍ମ ନିଏ, ବଢ଼େ ଓ ହସିଖେଳି ଜୀବନ ବିତାଏ । ପ୍ରକୃତି ପରି ତାର ଜୀବନ ଶୈଳୀ ସରଳ, ଉଦାର । ତହିଁରେ ଯନ୍ତ୍ର ସଭ୍ୟତାର ଟିକିଏ ବି ମଳିନତା ନାହିଁ । ତାର ପର୍ବପର୍ବାଣି, ନାଚ ଗୀତରେ ଆଦିବାସୀ ସଂସ୍କୃତିର ସ୍ୱଭାବ ପ୍ରକଟିତ ହୋଇଥାଏ ।

ଆଦିବାସୀ ପରବ

ଆଦିବାସୀମାନେ ସେମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପାଳିତ ବିଭିନ୍ନ ଉତ୍ସବକୁ “ପରବ” ବୋଲି କହିଥାନ୍ତି । ଯଥା - ଚଇତି ପରବ, ପୁଷ୍ପପୁନେଇ ପରବ, ଡାଲଖାଇ ପରବ, ଭୋଦେଇ ପରବ, ତଙ୍ଗର ପରବ, ଦଶହରା ପରବ, ଶିବରାତ୍ର ପରବ, ହୋଲି ପରବ ଇତ୍ୟାଦି ।

ଏହି ପରବଗୁଡ଼ିକ କେବଳ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ସଂସ୍କୃତିକୁ ସୁରକ୍ଷା ଦେଇଥାଏ ନୁହେଁ, ଏହା ଜରିଆରେ ସେମାନଙ୍କ ସଂସ୍କୃତିର ପ୍ରଚାର ଓ ପ୍ରସାର ଘଟିଥାଏ ।

ଏହି ସମୟରେ ଆଦିବାସୀ ପରିବାର ମଧ୍ୟରେ ଗହଳ ଚହଳ ଲାଗି ରହେ । କୁଣିଆ ମଜତ୍ର ଚର୍ଚ୍ଚା ମଧ୍ୟ ହୁଏ । ଏହି ସମୟରେ ସେମାନେ ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ଭାବର ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ କରନ୍ତି । ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନେ ପରସ୍ପରର ସାନ୍ନିଧ୍ୟ ଲାଭ କରି କୃତାର୍ଥ ହୁଅନ୍ତି ଓ ମନ ମାନିଲେ ବିବାହ ବନ୍ଧନରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇଯାନ୍ତି । ବନ୍ଧୁତା ଓ ସ୍ନେହଭାବ ବୃଦ୍ଧି ଲାଭ କରେ ।

ଅନ୍ୟକୁ ଜାଣି ନିଜକୁ ଜଣାଇବା ଏହି ପରବ ପାଳନର ଅନ୍ୟତମ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ।

ଚଢ଼ତି ପରବ

ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ବଡ଼ ପର୍ବ ହେଉଛି ଚଢ଼ତ ବା ଚଢ଼ତି ପର୍ବ । ଏହି ପର୍ବ ପାଳନର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଅନେକ ହେଲେହେଁ ତାହାକୁ ବେଷ୍ଟ ବା ଶିକାର ପର୍ବ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଓଡ଼ିଶାରେ ବସବାସ କରୁଥିବା ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଆଦିବାସୀ ଗୋଷ୍ଠୀର ଲୋକ ଏ ପର୍ବ ପାଳନ କରିଥାନ୍ତି । ପ୍ରତିବର୍ଷ ଏହି ପର୍ବ ପାଳନ ସମୟ ଆସିଲେ ଆଦିବାସୀ ଗାଁ ଗହଳିରେ ଆନନ୍ଦ ଭଲ୍ଲସ ଭରିଉଠେ । ପର୍ବ ପାଳନ ପାଇଁ ସମସ୍ତେ ଉତ୍ସବ ମୁଖର ହୋଇ ଉଠନ୍ତି ।

ଚଢ଼ତି ପର୍ବ ଆଗାମୀ ବର୍ଷ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତି ପର୍ବ । ଅମାରରୁ ଧାନ ବାହାର କରି ବିଲରେ ବୁଣିବା, ଗ୍ରାମର ସବୁ ଲୋକ ତଥା ଗୃହପାଳିତ ଗାଈ ଗୋରୁଙ୍କ ଶୁଭ ମନାସିବା, ନୂଆରେ ଆମ୍ବ ଖାଇବା ଆଦି ଏହି ପର୍ବ ପାଳନର ଅନ୍ୟତମ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ।

ଚଢ଼ତି ପର୍ବ ପାଳନ ପଛରେ ଜୀବନକୁ ଆପ୍ରାଣ ଉପଭୋଗ କରିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନିହିତ ଥାଏ । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ଏ ପର୍ବ ଆଦିବାସୀ ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନଙ୍କୁ ଜୀବନ ସାଥୀ ବାଛିବାର ସୁଯୋଗ ଯୋଗାଇଥାଏ । ଚଢ଼ତି ପର୍ବ ପାଳନ ବେଳେ ଗାଁ ମୁଣିଆ ଓ ବୃଦ୍ଧବୃଦ୍ଧାମାନେ ବେଷ୍ଟ ବା ଶିକାର ଉପରେ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଉଥିବା ବେଳେ ଯୁବ ଗୋଷ୍ଠୀ ଏହାକୁ ଆମୋଦ ପ୍ରମୋଦର ଅନ୍ୟତମ ମାଧ୍ୟମ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରିଥାନ୍ତି ।

ଚଢ଼ତ ଆସିବା ଆଗରୁ ଚଢ଼ତି ପର୍ବ ପାଳନର ଉତ୍ସାହ ଆଦିବାସୀ ପ୍ରାଣକୁ ଉଦ୍‌ବେଳିତ କରିଥାଏ । ଚଢ଼ତି ପର୍ବ ପାଳନ ପୂର୍ବରୁ ଆଦିବାସୀ ଗାଁ ଗହଳିର ରୂପ ବଦଳି ଯାଏ । ସତେଅବା ଆବାଳ ବୃଦ୍ଧ ବନିତାଙ୍କ ଦେହରେ ପର ଲାଗେ । ଘରେ ଘରେ ପେଣ୍ଠମ, ମହୁଆ, ମଦ ଲମ୍ବା ଆଦି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୁଏ । ଗାଁର ଲୋକମାନେ ଚଳଚଞ୍ଚଳ ହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି । ସମସ୍ତଙ୍କ ମୁହଁରେ ଚଢ଼ତି ପର୍ବର ଚର୍ଚ୍ଚା ଚାଲେ ।

ସତେ ଅବା ପ୍ରକୃତି ଆଦିବାସୀର ଚଢ଼ତ ପର୍ବ ପାଳନକୁ ଖୋଲା ମନରେ ସହଯୋଗ କରେ । କାଲୁଆ ପବନରୁ ଜାଡ଼ (ଶୀତ) କମିଯାଏ । ଶିମୁଳି ଓ ପଳାଶ ଗଛଗୁଡ଼ିକ ନାଲେ ନାଲ ହୋଇଯାନ୍ତି । ବସନ୍ତରତ୍ନ ଗଛଲତା, ଜୀବଜନ୍ତୁ, ନରନାରୀ ସମସ୍ତଙ୍କ ଦେହରେ ରଙ୍ଗ ବୋଲିଦିଏ । ବିଶେଷତଃ ଆଦିବାସୀ ଯୁବକ ଯୁବତୀ ବନସ୍ତର ଚଢ଼ତି ପରବକୁ ଆକର୍ଷଣ ଉପଭୋଗ କରିଥାନ୍ତି । ସତେ ଅବା ଚଢ଼ତି ପରବ ଉପରେ ସେମାନଙ୍କ ଏକଚାଟିଆ ଅଧିକାର ।

ଚଇତି ପରବ : ସୂଚନା

ଚଇତି ପରବ ବା ଚୈତ୍ର ପର୍ବ ସମଗ୍ର ଆଦିବାସୀ ସମାଜର ଏକ ମୁଖ୍ୟପର୍ବ । ଚଇତି ମାସରେ ଏ ପର୍ବ ପାଳନ କରାଯାଉଥିବାରୁ ଏହାର ନାମ ଚଇତି ପରବ ।

ଆର୍ଯ୍ୟ ବା ଅଣ ଆଦିବାସୀ ଗୋଷ୍ଠୀର ଲୋକମାନେ ବସନ୍ତ ଋତୁକୁ ସ୍ବାଗତ ଜଣାଇ “ବସନ୍ତ ଉତ୍ସବ” ପାଳନ କଲାବେଳେ, ଆଦିବାସୀ ସମାଜର ଲୋକମାନେ ଏହି ସମୟରେ ‘ଚଇତି ପରବ’ ପାଳନ କରିଥାନ୍ତି ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ଥିବା ବିଭିନ୍ନ ଆଦିବାସୀ ବହୁଳ ଅଞ୍ଚଳ ଓ ଜଙ୍ଗଲ ଜଳାକାରେ ବାସ କରୁଥିବା ଅଧିବାସୀମାନେ ପଣା ସଂକ୍ରାନ୍ତି ଠାରୁ ଅଖଣ୍ଡ ଶିକାର ପର୍ବ ପାଳନ କରନ୍ତି । ଏହି ପର୍ବ ଅପ୍ରେଲ ମାସ ୧୪ ତାରିଖ (ପଣା ସଂକ୍ରାନ୍ତି)ରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ଜୁନ୍ ମାସର ପ୍ରାୟ ଶେଷ ତାରିଖ ଯାଏ ପାଳନ କରାଯାଏ । ଏହି ସମୟରେ ଜଙ୍ଗଲ ଅଞ୍ଚଳରେ ବାସ କରୁଥିବା ଆଦିବାସୀ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଲୋକେ ସେମାନଙ୍କ ପାରମ୍ପରିକ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ରରେ ସଜ୍ଜିତ ହୋଇ, ଦଳଦଳ ହୋଇ ଜଙ୍ଗଲକୁ ଯାଇ ସେଠାରେ ଅବାଧରେ ଶିକାର କରିଥାନ୍ତି । ଶିକାର ବା ବେଣ୍ଟ ନ ମିଳିବା ଯାଏ ସେମାନେ ଗାଁକୁ ଫେରିନ୍ତି ନାହିଁ । ଖାଲି ହାତରେ ଗାଁକୁ ଫେରିଲେ ଗାଁର ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କ ଦ୍ବାରା ସେମାନଙ୍କୁ ଉପହାସିତ ହେବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ସେମାନେ ଖାଲି ହାତରେ ଫେରି ଆସିଥିବା ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ଉପରକୁ ଗୋବର ପାଣି ପକାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସାଙ୍ଗରେ ଶିକାର ନେଇ ଫେରିଲେ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ଆଦରରେ ପାଛୋଟି ନିଅନ୍ତି । ଶିକାର କରି ଆଣିଥିବା ଜୀବଜନ୍ତୁର ମାଂସକୁ ଗାଁର ସବୁ ଲୋକଙ୍କୁ ବାଣ୍ଟି ଦିଆଯାଏ । ଘରେ ଘରେ ଭୋଜିଭାତ ହୁଏ । ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନେ ମନ ଆନନ୍ଦରେ ଦଳ ଦଳ ହୋଇ ନାଚଗୀତ କରନ୍ତି । ଏହି ସମୟଟି ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନଙ୍କର ମଉଜ କରିବା ସମୟ । ଏହି ସମୟରେ ସେମାନେ ନାଚି ଗାଇ ପ୍ରେମ କରି ଜୀବନ ସାଥୀ ବଛାବଛି ହୁଅନ୍ତି ।

ଆଦିବାସୀ ସମାଜର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗୋଷ୍ଠୀ ବିଭିନ୍ନ ଭାବରେ ଚଇତି ପରବ ପାଳନ କରିଥାନ୍ତି । ଏହାହିଁ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ଚଇତି ପରବ, ଚଇତି ପରବ, ଚୈତ୍ର ପର୍ବ, ଚଇତ୍ ପରବ । ସେହି ଗୋଟିଏ ପର୍ବ - ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ନାଆଁ । ଶିକାର କରିବା, ଭଲ ରଜମ ଖାଇବା, ମଦ ପିଇବା ଓ ନାଚିଗାଇ ମଉଜ କରିବା ଚଇତି ପରବର ପ୍ରଧାନ ଆକର୍ଷଣ ।

ଏବେ ଆଗପରି ଓଡ଼ିଶାରେ ନିୟନ୍ତ୍ର ବନ ଜଙ୍ଗଲ ନାହିଁ । ବଣ ଝରଣାର କଳକଳ ଗୀତ ଆଉ ଶୁଭୁ ନାହିଁ । ବଣ ଜଙ୍ଗଲରେ ଶିକାର ଆଉ ମିଳୁ ନାହିଁ । ଚଇତି ପରବରେ ଶିକାର ଅଭିନୟ କରାଯାଇ ବିଧି ବିଧାନ ରକ୍ଷା କରାଯାଉଛି । ତେବେ ନାଚଗୀତର ଜୁଆରରେ ଭଙ୍ଗା ପଡ଼ି ନାହିଁ ।

ଚଇତି ପରବ ଆରମ୍ଭ : କେତେ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ

କିମ୍ବଦନ୍ତୀ : ଏକ

ଆଦିବାସୀମାନେ ‘ଚଇତି ପରବ’ କେବେ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ ବା କେଉଁ ଗୋଷ୍ଠୀ, କାହିଁକି ଏ ପରବ ଆରମ୍ଭ କଲା, ତାର ଲିଖିତ ବିବରଣୀ ନାହିଁ । ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏ ସମ୍ପର୍କରେ କେତେକ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ପ୍ରଚଳନ ରହିଛି । ସେହି କିମ୍ବଦନ୍ତୀରୁ କେତୋଟି ନିମ୍ନରେ ଦିଆଗଲା ।

ପୂର୍ବ କାଳରେ ଓଡ଼ିଶା ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ରାଜ୍ୟ ଥିଲା । ମୂଳ ମହାଭାରତରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ, ଓଡ୍ର ଓ କଳିଙ୍ଗ ଦେଶର ରାଜାମାନେ କୌରବମାନଙ୍କ ପକ୍ଷ ସମର୍ଥନ କରିଥିଲେ ମହାଭାରତ ଯୁଦ୍ଧରେ । ଭୂୟାଁ ରାଜା, ଶବର ରାଜା ଓ କନ୍ଧ ରାଜାମାନେ ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଯୁଦ୍ଧ କରିଥିଲେ । ନିକଟ ଅତୀତରେ ପଞ୍ଚଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଆମ ଓଡ଼ିଶାର ପୂର୍ବତନ ଗଡଜାତ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅନେକ ଗଡଜାତ ଭୂୟାଁ, ଶବର ଓ କନ୍ଧମାନଙ୍କ ଅଧୀନରେ ରହି ଶାସିତ ହେଉଥିଲା । ଆଦିବାସୀ ଗଣମାନେ ପୂର୍ବେ ବହୁ ଅଞ୍ଚଳରେ ରାଜୁତି କରୁଥିଲେ । ଏବେ ଏମାନେ ନିଜକୁ ‘ରାଜଗଣ’ ରୂପେ ପରିଚୟ ଦେଉଛନ୍ତି ।

ସେତେବେଳେ ଏହି ଆଦିବାସୀ ଗୋଷ୍ଠୀର ରାଜାମାନେ ନିଜ ରାଜ୍ୟର ପ୍ରଜାମାନଙ୍କୁ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ବନକୁ ଶିକାର କରିବାକୁ ଯାଉଥିଲେ । ସେମାନେ ଦୀର୍ଘ ଦିନ ଧରି ମନରେ ରହି ଶିକାର କରୁଥିଲେ । ବଣରୁ ଶିକାର ନେଇ ଫେରି ଆସିବା ଯାଏ ରାଜାଙ୍କର ରାଣୀମାନେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହୁଥିଲେ । ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଶିକାର ନେଇ ଫେରି ଆସିବା ଦେଖି ମନ ଆନନ୍ଦରେ ସେମାନଙ୍କୁ ବନ୍ଦାପନା କରି ଶୋଭାଯାତ୍ରାରେ ରାଜ ନଅରକୁ ପାଛୋଟି ଆଣୁଥିଲେ । ଏହି ପରମ୍ପରାକୁ ବଜାୟ ରଖିବା ପାଇଁ ଆଦିବାସୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଚଢ଼ତି ପରବ ବା ଶିକାର ପରବ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିବା କୁହାଯାଏ ।

ଏବେ ରାଜା ନାହାନ୍ତି କି ରାଜ୍ୟ ନାହିଁ । ରାଣୀମାନେ ଆଉ ବନ୍ଦାପନା କରୁନାହାନ୍ତି । ବଣ ପାହାଡ଼ରେ ଗଛ ଲତା ନାହିଁ କି ଜୀବଜନ୍ତୁ ନାହାନ୍ତି, ତଥାପି ଚଢ଼ତି ପରବ ଜାଣିଛନ୍ତି ।

କିମ୍ବଦନ୍ତୀ : ଦୁଇ

ଆଦିବାସୀ ଭୂୟାଁମାନେ କହନ୍ତି, ପ୍ରଥମେ ସେଇମାନେ ହିଁ ଚଢ଼ତି ପରବ ପାଳନ କରିଥିଲେ ।

ଏହି ଭୂୟାଁ ଗୋଷ୍ଠୀର ଆଦିବାସୀମାନେ ଓଡ଼ିଶାର ଏକ ବିଶିଷ୍ଟ ଆଦିବାସୀ ଗୋଷ୍ଠୀ ଭାବରେ ପରିଚିତ । ଏମାନେ ଓଡ଼ିଶାର ମୟୂରଭଞ୍ଜ, କେନ୍ଦୁଝର, ସୁନ୍ଦରଗଡ଼, ଡ଼େଙ୍କାନାଳ, କୋରାପୁଟ ଆଦି ଅଞ୍ଚଳରେ ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ ବସବାସ କରନ୍ତି । ଏହା ଛଡ଼ା ବିହାରର ସିଂହଭୂମି ଅଞ୍ଚଳରେ ଏମାନଙ୍କ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ । ଅତୀତରେ ଏକଦା ଏମାନେ ଓଡ଼ିଶାର ବହୁ ଅଞ୍ଚଳର ଶାସକ ଥିଲେ । ପରେ ହିନ୍ଦୁ ରାଜାମାନେ ସେମାନଙ୍କ ଶାସିତ ଅଞ୍ଚଳ କରଗଡ଼ କଲେ ଓ ସେମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ବନ୍ଧୁତା ସୂତ୍ରରେ ଆବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିଲେ ।

ଏହି ଭୂୟାଁ ଗୋଷ୍ଠୀର ରାଜାମାନେ ଚଢ଼ତମାସ ଆସିଲେ ଆଡ଼ମ୍ବର ସହକାରେ ଚଢ଼ତି ପରବ ପାଳନ କରି ଶିକାର କରିବାକୁ ଯାଉଥିଲେ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗୋଷ୍ଠୀର ଆଦିବାସୀମାନେ ଭୂୟାଁମାନଙ୍କ ସଂସ୍ପର୍ଶରେ ଆସି ନିଜ ନିଜ ଅଞ୍ଚଳରେ ଚଢ଼ତି ପରବ ପାଳନ କଲେ । ଏହିପରି ଭାବରେ ଚଢ଼ତି ପରବ ସମଗ୍ର ଆଦିବାସୀ ସମାଜର ମୁଖ୍ୟ ପରବରେ ପରିଣତ ହେଲା ।

ଓଡ଼ିଶାର ବିଭିନ୍ନ ଅଞ୍ଚଳରେ ଚଇତି ପରବ

ଚଇତ ବା ଚୈତ୍ରମାସ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ଏକ ବିଶିଷ୍ଟ ମାସ । କାରଣ ଏଇ ଚଇତ ମାସରେ ସେମାନେ ‘ଚଇତ ପରବ’ ପାଳନ କରନ୍ତି ।

ଚଇତ ମାସରେ କାଲୁଆ ପବନରୁ ଜାଡ଼ ଯେତେବେଳେ କମି କାମି ଆସେ, ବନ ଜଙ୍ଗଲରେ ନିଆଁ ଲାଗେ, ସେତେବେଳେ ମନ ଭିତରଟାବି ନିଆଁର ଉଷ୍ମ ଧାସ ବାଜି ଗରମ ହୋଇଯାଏ । ସେତେବେଳେ ଶିମୁଳି ଓ ପଳାଶ ଗଛରେ ଲାଲ ଲାଲ ଫୁଲ ଫୁଟେ । ସେହି ନାଲିଆ ଫୁଲର ତରାସରେ ବନ, ପାହାଡ଼, ଝୋଲା ଓ ତଙ୍ଗରମାନେ ନାଲେ ନାଲ ହୋଇ ଉଠନ୍ତି ।

ଠିକ୍ ଏତିକି ବେଳେ ବସନ୍ତ ରତ୍ନ ଚମକି ଉଠେ । ଗଛରେ, ପତ୍ରରେ, ଫୁଲରେ ଓ ପବନରେ ବସନ୍ତ ଚହଟି ଯାଏ । ବନରୁ ବନକୁ, ମନରୁ ମନକୁ ବସନ୍ତ ଛୁଇଁ ଛୁଇଁ ଯାଏ । ବସନ୍ତ ମହକି ଉଠେ ବନରେ, ଝରଣାରେ, ରାସ୍ତାରେ, ଆକାଶରେ ଓ ବନର ଅନ୍ଧି ସଂଧ୍ୟାରେ । ସତେ ଅବା ସବୁଠି ବସନ୍ତ ମହମହ ହୋଇ ବାସୁଥାଏ ।

ଏହି ସମୟରେ ଆଦିବାସୀ ଯୁବକ ଯୁବତୀ, ବୁଢ଼ାବୁଢ଼ୀ, ଛୋଟ ଛୋଟ ପୁଅଝିଅ, ବାହା ହୋଇ ଆସିଥିବା ବୋହୂ, ବାହା ହୋଇ ବୋହୂ ହେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଥିବା କନ୍ୟା ଓ ବାହାଘର ପାଇଁ ତିଥି-ନକ୍ଷତ୍ର ଠିକଣା ହୋଇଥିବା ପୁଅମାନେ ବସନ୍ତ ରଙ୍ଗରେ ନିଜକୁ ଓ ନିଜର ମନମାନଙ୍କୁ ରଙ୍ଗେଇ ଦିଅନ୍ତି । ଚଇତମାସ ସବୁ ଆଦିବାସୀ ଲୋକଙ୍କର ହୋଇଉଠେ ଅତିପ୍ରିୟପର୍ବ ।

ଚଇତ ପର୍ବ ଆସେ ଫଗୁଣର ନିମନ୍ତଣ ରକ୍ଷା କରି । ସେ ଆସେ ବଉଳର ମହକରେ, ପୋଡୁଚାଷ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିବା ପୋଡ଼ା ବନଭୁଇଁର ବାସ୍ନାରେ, ନାଳ ଆକାଶର ମାଛକାତିଆ ମେଘର ଡେଣାରେ, ନବଯୁବତୀର ନାଲି ଟୁକୁ ଟୁକୁ, ହସିଲା ହସିଲା ଓଠରେ ଓ ଯୁବକର ପ୍ରୀତି ପାଗଳ ମତୁଆଲା ମନରେ ।

ବସନ୍ତ ଆସିଲେ ତାର ରଙ୍ଗାନ, ମିଠା ମିଠା ସ୍ବର ଶୁଭେ । ସେ ସ୍ବରର ପ୍ରତିଧ୍ବନି ଲହରାଇ ଉଠେ ସାରା ଅଞ୍ଚଳରେ । ସେ ପ୍ରତିଧ୍ବନି ବନରୁ ବନ, ପାହାଡ଼ରୁ ପାହାଡ଼ ଡେଇଁ ଡେଇଁକା ମଣିଷର କାନରେ ଡେଇଁଯାଏ । ସବୁଠି ଶୁଭେ ବସନ୍ତର ସ୍ବର, ବସନ୍ତର ଲହର ।

ଆଦିବାସୀମାନେ ବସନ୍ତର ସ୍ବର ଶୁଣି ଉଛନ୍ନ ହୋଇ ଉଠନ୍ତି । ସେମାନେ ମନ ଆନନ୍ଦରେ “ଚଇତ ପରବ” ପାଳନ କରନ୍ତି । ବସନ୍ତକୁ ସତେ ଅବା ସ୍ବାଗତ କରିବାକୁ ସେମାନେ ଚଇତ ପରବର ଆୟୋଜନ କରନ୍ତି ।

ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଆଦିବାସୀ ଗାଁରେ ଚଇତ ପରବର ଆୟୋଜନ ଚାଲେ । ଘରେ, ବାହାରେ, ବାଟରେ, ମନରେ ସବୁଠି ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ଚଇତି ପରବର ରୂପ, ଛଟା ଆଉ

ଭଙ୍ଗା । ଆଦିବାସୀ ଯୁବକ ଯୁବତୀଙ୍କ ମନରେ ଆନନ୍ଦର କୁଆର ଆସେ । ସେମାନେ ମନ ଭଙ୍ଗାଟରେ ଘିରି ଘିରି ହୋଇ ଘୁରି ବୁଲନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ମନରେ, ସେମାନଙ୍କ ଦେହରେ ତେଣା ଲାଗେ । ଦେହ ସିନା ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ମାଟିରେ ଲାଖୁରହେ, ମନଯାଇ ଅସୀମ ନୀଳ ଆକାଶରେ ଚକର କାଟେ । ପକ୍ଷୀ ପରି କଟନାର ତେଣା ଲଗାଇ ସେମାନଙ୍କ ମନ ସବୁ ନିଜ ନିଜ ଦେହରୁ ଦୂରେଇ ଯାଇ ଅନେକ ଦୂରକୁ ଚାଲି ଯାଆନ୍ତି ।

ଠିକ୍ ଏତିକି ବେଳେ ଆଦିବାସୀ ହାତରେ ଫସଲ କାମ ଆଉ ନଥାଏ । ସବୁ କାମ ସରି ଯାଇଥାଏ । ଜଙ୍ଗଲ ପୋଡ଼ା ହୋଇ ଚାଷ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ତେଣୁ ଏ ସମୟ ଅବସର ସମୟ । ଏ ସମୟ ଖାଇପିଇ, ଗାତ ଗାଇ, ନାଟିଖେଳି ଶିକାର କରିବା ସମୟ । ଏ ସମୟ ମଉଜ ମଜଲିସ୍ ସମୟ । ଏ ସମୟ ସବୁବେଳେ ମିଳେ ନାହିଁ । ଏ ସମୟ ସବୁବେଳେ ଆସେ ନାହିଁ । ଥରେ ହାତଛତା କଲେ ବରଷେ ଗତିଯାଏ । ବରଷକ ଭିତରେ କଣ ହୋଇଥବ କିଏ ଜାଣେ ? ଆଜିକିଆ କାଲିକି ନାହିଁ । ବରଷକ ପର କଥା ପଚାରେ କିଏ ?

ଚକତ ତାକେ ନାଟିବାକୁ । ଚକତ ତାକେ ଗାଇବାକୁ । ଚକତ ତାକେ ମାଟିବାକୁ । ଚକତ ତାକେ ଶିକାର କରିବାକୁ । ଏ ତାକ ଛାଡ଼ିବାର ନୁହେଁ । ଏ ତାକ ଏତିବାର ନୁହେଁ । ଏ ଯେ ଚଳତର ତାକ ! ଯିଏ ଛାଡ଼େ ଚକତ ତାକୁ କରଛତା ଦେଇ ଦୂରେଇ ଯାଏ । ଆଉ ଯେତେ କରି ତାକିଲେ ବି ପାଖ ମାଡେ ନାହିଁ ।

ଚକ୍ରତର ଏଇ ଚକ୍ରତି ତାଙ୍କକୁ କି ଛାଡ଼ି ହୁଏ ?

ଅବିଭକ୍ତ କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାର ଜୟପୁର ଅଞ୍ଚଳର ଭଦ୍ରା, ରଣା, ଭୂମିଆ, ତମ୍ବ, ପରଜା, ସଉରା ପ୍ରଭୃତି ଆଦିବାସୀ ଗୋଷ୍ଠୀର ଲୋକମାନେ ଚକ୍ରତ ପରବକୁ ଅତି ଆନନ୍ଦରେ ପାଳନ କରିଥାନ୍ତି ।

ଗୋଦାବରାରୁ ଆସି ‘ଗଦବା’ ବୋଲାଉଥିବା କୋରାପୁଟ ଅଞ୍ଚଳର ଏହି ଆଦିବାସୀ ଗୋଷ୍ଠୀ ଅର୍ଥାତ୍ ଏକମାସ ଯାଏ ଚକ୍ରତି ପରବ ପାଳନ କରନ୍ତି ।

ଅବିଭକ୍ତ କଳାହାଣ୍ଡି ଅଞ୍ଚଳର ଆଦିବାସୀମାନେ ଡାମ୍ ବାଜା ବଜାଇ, ଡାମ୍ ନାଚ ନାଚି ଓ ଚାପ ଗୀତ ଗାଇ ଚକ୍ରତି ପରବ ପାଳିଥାନ୍ତି । ବଲାଙ୍ଗୀର ଜିଲ୍ଲାର ଚିଟିଲାଗଡ଼ ଅଞ୍ଚଳର ଆଦିବାସୀ ଗାଁମାନଙ୍କରେ ଜାକଜମକ ସହକାରେ ଚକ୍ରତିପରବ ପାଳିତ ହୁଏ ।

ମୟୂରଭଞ୍ଜ ଜିଲ୍ଲା ସାନ୍ତାଳମାନେ ଚକ୍ରତ ପରବ ବା ବସନ୍ତ ଉତ୍ସବକୁ ‘ବାହାପର୍ବ’ ରୂପେ ପାଳନ କରନ୍ତି । ଶାଳଗଛରେ ଫୁଲ ଫୁଟିଲେ, ବସନ୍ତକୁ ଆହ୍ୱାନ କରିବା ପାଇଁ ‘ବାହାପର୍ବ’ ପାଳିତ ହୁଏ । ଆଉ କେତେକ ଆଦିବାସୀ ଗୋଷ୍ଠୀ ଚୈତିମାସର ଶୁକ୍ଳପକ୍ଷ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଦିନ ଏ ପର୍ବ ପାଳନ କରନ୍ତି ।

ମୁଣ୍ଡାମାନେ ବସନ୍ତ ଋତୁରେ ପାଳନ କରାଯାଉଥିବା ପର୍ବକୁ ‘ସାରହୁଲ’ କହନ୍ତି । ମୁଣ୍ଡାମାନଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଓରାଂ, ମାହାଲି, ହୋ ପ୍ରଭୃତି ଆଦିବାସୀ ଲୋକମାନେ ଖୁବ୍ ଉତ୍ସାହ ଓ ଉନ୍ମାଦନା ସହକାରେ ଏ ପର୍ବ ପାଳନ କରନ୍ତି ।

ଓରାଂମାନେ ‘ସାରହୁଲ’ ପର୍ବରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଦେବତା ଓ ପୃଥିବୀ ଦେବୀର ବିବାହ କରନ୍ତି ।

ଚକ୍ରତ ପର୍ବ ଉପଲକ୍ଷେ ମୟୂରଭଞ୍ଜ, ବାଲେଶ୍ୱର ତଥା ଷଡ଼େଇକଳାରେ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଭାବରେ ଛଉନାଚ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ ।

ମୟୂରଭଞ୍ଜର ଛଉନାଚରେ ତେମ୍ପସା (ବଡ଼ନାଗରା), ଢୋଲ, ଚତବତି, ମାଦଲ ପ୍ରଭୃତି ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବ୍ୟବହୃତ ବାଦ୍ୟବାଜଣାର ଉପଯୋଗ ହୋଇଥାଏ । ପୁଣି ଛଉନାଚରେ ସ୍ଥାନୀୟ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ନାଚ ଓ ଗୀତ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଚକ୍ରତି ପରବବେଳେ ଛଉନାଚ ପ୍ରଦର୍ଶନ ଯଥେଷ୍ଟ ଆନନ୍ଦ ଯୋଗାଇଥାଏ ।

ଫୁଲବାଣୀ ଜିଲ୍ଲାର କନ୍ଧମାନେ ଆତମ୍ବର ସହକାରେ ବସୁମାତାଙ୍କୁ ପୋଡ଼ିବଳି ଦେଇ ଚକ୍ରତି ପରବ ପାଳନ କରନ୍ତି । କୋରାପୁଟ ଅଞ୍ଚଳର ପରଜା, କୁଆଙ୍ଗ, ଗଦବା ଓ କୋୟାମାନେ ମଧ୍ୟ ଏ ପରବ ଅତି ନିଷ୍ଠାର ସହିତ ପାଳନ୍ତି ।

ବିଭିନ୍ନ ଆଦିବାସୀ ଗୋଷ୍ଠୀର ଚଇତି ପରବ

ଫାଲଗୁନ - ଚୈତ୍ର ମାସ ସଙ୍ଗରେ ଯୋଡ଼ି ହୋଇ ଆସେ ରତୁରାଜ ବସନ୍ତ । ବସନ୍ତର ଆଗମନରେ ଚଉଦିଗ ନାନା ରଙ୍ଗରେ ଭରି ଉଠେ । ହେମନ୍ତ ବସନ୍ତର ନାଲି ଚୁକୁଚୁକୁ ହସ ମାଣ୍ଡ ଗଛଲତାମାନେ ଗହଗହ ହୋଇ ହସନ୍ତି । ଗଛମାନଙ୍କର ଅଗତାଳରେ ନୁଆ ସବୁଜ ଓ ଇଷତ ନାଲି ରଙ୍ଗର ପତ୍ର ଭରି ହୋଇଯାଏ । କୁସୁମ ଗଛରେ ତମ୍ବା ବର୍ଣ୍ଣର ପତ୍ର ବୋଝାଇ ହୋଇଯାଏ । ପଳାଶ ଫୁଲ ନିଆଁ ପରି ଲାଲ୍ ଦେଖାଯାଏ । ପୃଥିବୀରେ ସବୁଠି ନୁଆ ପତ୍ର, ନୁଆଫୁଲ, ନୁଆକଢ଼, ନୁଆ ଜୀବନ ହସି ଉଠେ ।

ହିନ୍ଦୁ ସମାଜରେ ଯେପରି ବାରମାସରେ ତେର ପରବ ପାଳନ କରାଯାଏ, ଆଦିବାସୀ ସମାଜରେ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ବାର ମାସରେ ତେରପରବ ପାଳନ କରାଯାଉଥିବା ଦେଖାଯାଏ ।

ଆଦିବାସୀ ସମାଜରେ ଚଇତମାସରେ ପାଳନ କରାଯାଉଥିବା ପର୍ବପର୍ବାଣିକୁ ‘ଚଇତ ପରବ’ ବୋଲି କହନ୍ତି । ଚଇତି ପର୍ବ ଆଦିବାସୀ ସମାଜର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ପର୍ବ । ଏହାକୁ ‘ଅଖଣ୍ଡ ଶିକାର ପର୍ବ’ ବୋଲି ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଏ ।

କେତୁପର୍ବ

କନ୍ଧ, ଗଣ୍ଡ, ସଉରା ଜତ୍ୟାଦି ଆଦିବାସୀ ଗୋଷ୍ଠୀର ଲୋକମାନେ ଚଇତ ମାସରେ ‘କେତୁ’ ବା ‘ଝାଗିତି’ ପର୍ବ ପାଳନ କରିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି ଯେ, ମାଟି ମାତା ବା ବସୁମାତା ଏଇ ମାସ ଖାଇବାକୁ ମାଗେ । ତେଣୁ ସେମାନେ ଏଇ ମାସ ବସୁମାତାଙ୍କୁ ନାନା ପ୍ରକାର ପଶୁପକ୍ଷୀ ବଳି ଦିଅନ୍ତି । ପୂର୍ବେ ଚଇତି ପରବରେ କନ୍ଧମାନେ ନରବଳି ଦେଉଥିଲେ । ୧୮୪୪ ମସିହାରେ ଇଂରେଜ ସରକାର କତା ଆଜନ ଜାରିକରି ନରବଳି ପ୍ରଥା ବନ୍ଦ କଲେ । ଏବେ ନରବଳି ସ୍ଥାନରେ ପୋଡ଼ ବା ଅନ୍ୟ ପଶୁବଳି ପଡୁଛନ୍ତି । କନ୍ଧମାନେ ଦୀର୍ଘ ପାଞ୍ଚଦିନ କାଳ ‘ଚଇତି ପରବ’ ପାଳନ କରି ପୋଡ଼ବଳି ପକାଉଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ବିଶ୍ୱାସ ଯେ, ବଳି ରକ୍ତ ମାଂସ କ୍ଷେତରେ ପଡିଲେ ବସୁମାତା ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ପ୍ରଚୁର ଫସଲ ଦିଅନ୍ତି ।

ଆଦିବାସୀ ସମାଜର ‘ମୁଣ୍ଡାମାନେ’ ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜିଲ୍ଲାରେ ବସବାସ କରନ୍ତି । ଏମାନେ ଚୈତ୍ରମାସରେ ‘ସରହୁଲ’ ପର୍ବ ପାଳନ କରନ୍ତି । ଏହି ପର୍ବବେଳେ ଗ୍ରାମର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ପୂର୍ବ ପୁରୁଷଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପରିବାର ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ କୁକୁଡ଼ା ବଳି ଦେଇ ଶାଳ ଫୁଲ ଅର୍ପଣ କରିଥାନ୍ତି ।

ଏହି ସମୟରେ ଶାଳ ଗଛରେ ନୁଆଫୁଲ ଫୁଟିବା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଯାଏ । ନୁଆ ଶାଳଫୁଲର ବାସ୍ନା ରାସ୍ତାଘାଟ ମହକାଇ ପକାଏ । ମୁଣ୍ଡା ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନେ ଶାଳଫୁଲର ମତୁଆଳା ବାସ୍ନାରେ ମାତାଳ ହୋଇଯାଆନ୍ତି । ଜୀବନ ଯୌବନ ଶାଳ ଫୁଲର ଗାତ ସଙ୍ଗରେ ଲହର ମିଶାଇ ସୁର ଧରି ଗାଇବା ଆରମ୍ଭ କରିଦିଏ ।

ପୂର୍ବପୁରୁଷଙ୍କୁ ଶାଳ ପୁଲ ଚଢ଼ାଇ ପୂଜା କରିବା ପରେ ମୁଣ୍ଡା ଯୁବକଯୁବତୀମାନେ ଯୋଡ଼ିଯୋଡ଼ି ହୋଇ ସରହୁଲ ପର୍ବର ଗୀତ ଲହର ଛୁଟାଇ ଦିଅନ୍ତି । ସେ ଗୀତର ଓଡ଼ିଆ ଅର୍ଥ ହେଲା -

“କୋଇଲି, ଶାଳ ଗଛରେ ତୁ ଓହ୍ଲାଇ ଥିଲୁ ।

କୋଇଲି, ନୂଆପତ୍ରରେ ତୁ ଆସିଥିଲୁ ।

କୋଇଲି, ଭାତ ଆଉ ହାଣ୍ଡିଆ ପାଇଁ ତୁ ଓହ୍ଲାଇ ଥିଲୁ ।

କୋଇଲି, କୁକୁଡ଼ାର ଗୋଡ଼ ଖଣ୍ଡେ ପାଇଁ ତୁ ଓହ୍ଲାଇଥିଲୁ ।

ହାଣ୍ଡିଆ ଭାତ ସରିଗଲା ।

ତୁ ଚାଲିଗଲୁ ।

କୁକୁଡ଼ା ଗୋଡ଼ ସରିଗଲା

କୋଇଲି ତୁ, ଫେରିଗଲୁ ।”

ନାଚ ପାଇଁ ଆଗରୁ ଦିନବାର ଠିକଣା ହୋଇଥାଏ । ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନେ ଏକାଠି ହୋଇ ବିଭିନ୍ନ ଗାଁ ବୁଲି ନାଚଗୀତ କରନ୍ତି । ଏହି ସମୟରେ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଭାବର ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ ହୁଏ । ପରେ ପରେ ପରସ୍ପରର ବୁଝାମଣାରେ ବିବାହ ହୁଏ ।

କୋରାପୁଟ ଅଞ୍ଚଳର ପରେଙ୍ଗା ଗୋଷ୍ଠୀ ଚଳତ ପରବକୁ ଆଡ଼ମ୍ବର ସହକାରେ ପାଳନ କରନ୍ତି । ଏହା ସେମାନଙ୍କ ଶିକାର ପରବ । ଏ ପରବକୁ ସେମାନେ ଦଶଦିନ ଧରି ପାଳିଥାନ୍ତି ।

ଚଳତ ପରବର ପ୍ରଥମ ଦିନ ପରେଙ୍ଗାମାନେ ଦେବତାଙ୍କ ପାଖରେ ପୂଜା କରନ୍ତି । ତାଙ୍କ ପାଖରେ କୁକୁଡ଼ା ଓ ଛେଳି ବଳି ପଡ଼େ । ବଳି ମାଂସରେ ଘରେ ଘରେ ଭୋଜିଭାତ ହୁଏ । ଭାତ, ମାଂସ ଓ ମଦ ଖାଇ ସଭିଏଁ ମଉଜ କରନ୍ତି ।

ଚଳତ ପରବର ଦ୍ଵିତୀୟ ଦିନ ‘ବାଟ’ ଦେବତାଙ୍କ ପୂଜା । ଗାଁ ରାସ୍ତାରେ ଗୋଟିଏ ଜାଗା ସଫାସୁତରା କରାଯାଇ ଗୋବରରେ ଲିପା ହୁଏ । ବାଟଦେବତାଙ୍କ ପାଖରେ କୁକୁଡ଼ା ବଳି ପଡ଼େ । ଘରେ ଘରେ ଇଷଦେବତାଙ୍କ ପୂଜା କରାଯାଇ କୁକୁଡ଼ା ବଳି ଦିଆଯାଏ । ଘରେ ଘରେ ଭୋଜିଭାତ ମାଂସ ଖୁଆହୁଏ ।

ପରବର୍ତ୍ତୀ ଛଅଦିନ ଯାଏ ଗାଁର ସଭିଏ ଖାଇ ପିଇ ମଉଜ ମଜଲିସ କରନ୍ତି । ମଦ ମାଂସ ଖାଇ, ନାଚିଗାଇ ହସ ଖୁସିରେ ଦିନ କଟାନ୍ତି । ନବମ ଦିନ ଗ୍ରାମଦେବୀଙ୍କ ପାଖରେ ପୂଜା କରାଯାଏ । ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଛେଳି, କୁକୁଡ଼ା, ଘୁଷୁରି ଆଦି ବଳି ପଡ଼େ । ତାଙ୍କ ଆଗରେ ଧନୁଶର, ବର୍ଛା, ଟାଙ୍ଗିଆ ଆଦି ଶିକାର ଉପକରଣ ପୂଜା କରାଯାଏ । ଗାଁ ମୁଣ୍ଡୁଆ ଏ ପୂଜା କରେ । ଶିକାର କରିବା ପାଇଁ ଗାଁର ସମସ୍ତେ ଗ୍ରାମଦେବୀଙ୍କୁ ଜଣାନ୍ତି ।

ଚକ୍ରତ ପରବର ଦଶମ ଦିନ ଶିକାର କରିବା ଦିନ, ଗାଁର ପୁରୁଷମାନେ ଏକାଠି ଶିକାର କରିବାକୁ ବାହାରି ଯାଆନ୍ତି । ବନ ଭିତରେ ପଶିବା ଆଗରୁ ବନ ଦେବତା ଓ ପାହାଡ଼ ଦେବତାଙ୍କୁ ଖୁସି କରିବାକୁ କୁକୁଡ଼ା ବଳି ଦିଅନ୍ତି ।

ଏମାନଙ୍କ ଶିକାର ବହୁଦିନ ଧରି ଚାଲେ । ଜୀବଜନ୍ତୁ ଶିକାର କରି ମନ ଆନନ୍ଦରେ ନାଚି ଗାଈ ପରେଙ୍ଗାମାନେ ଗାଁକୁ ଫେରନ୍ତି । ଆଦିମ ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗଦବାମାନେ କୁମାଗତ ଭାବରେ ପନ୍ଦରଦିନ ଧରି ଚକ୍ରତପରବ ପାଳନ କରିଥାନ୍ତି । ଏହି ପନ୍ଦରଦିନ କାମଧାମ ସବୁବନ୍ଦ ରହେ । ଖାଇ ପିଇ, ନାଚି ଗାଈ ସେମାନେ ଚକ୍ରତପରବ ପାଳନ କରିଥାନ୍ତି ।

ଚକ୍ରତ ପୁନେଇ ପରଦିନ ‘ବାସି-ପରବ’ ପାଳନ କରାଯିବା ପରେ ବେଷ୍ଟ ପରବ ପାଳନ କରାଯାଏ ।

‘ବେଷ୍ଟ ପରବ’ ଦିନ ଧାଙ୍ଗଡ଼ା (ଯୁବକ)ମାନେ ଧନୁଶର, ବର୍ଛା, କବୁରୀ, ଟାଙ୍ଗିଆ ଆଦି ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ଧରି ବନକୁ ଶିକାର କରିବାକୁ ବାହାରିଥାନ୍ତି । ଧାଙ୍ଗଡ଼ା (ଯୁବତୀ)ମାନେ ସେମାନଙ୍କ ଉପରକୁ ଗୋବର ପାଣି ପକାଇ ବେଷ୍ଟ ବା ଶିକାର କରିବାକୁ ଘରୁତନ୍ତି । ଅଗନା ଅଗନି ବନସ୍ତ ଭିତରେ ଗଦବା ଧାଙ୍ଗଡ଼ାମାନେ ଶିକାର ଖୋଜି ଆଣନ୍ତି । ଧାଙ୍ଗଡ଼ାମାନେ ଶିକାର ଧରି ଫେରିଲେ, ଗାଁର ସଭିଏଁ ଆନନ୍ଦରେ ମାତି ଉଠନ୍ତି । ଶିକାର ନେଇ ସେମାନେ ଗାଁର ହୁଣ୍ଡା ବା ଗ୍ରାମଦେବତାଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚନ୍ତି ।

ଏହି ଦିନ ରୋଜିଭାତ ଖାଇ ସଭିଏଁ ଆନନ୍ଦ ଭଲ୍ଲାସରେ ବୁଡ଼ି ଯାଆନ୍ତି । ଧାଙ୍ଗଡ଼ା ଧାଙ୍ଗଡ଼ାମାନେ ରାତି ସାରା ନାଚି ଗାଇ ମଉଜ କରନ୍ତି । ରାତି ପାହିଲେ ଶିକାର କଟାଯାଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଘରକୁ ମାଂସ ଭାଗ ପଡ଼ାହୁଏ । ଯିଏ ଶିକାର କରିଥାଏ ସେ ବେଶି ଭାବରେ ମାଂସ ଭାଗ ପାଏ ।

ଆଦିମ ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ‘ଗଦବା’ ଗୋଷ୍ଠୀ ଅନ୍ୟତମ । ଏମାନେ କୋରାପୁଟ ଅଞ୍ଚଳରେ ବହୁଳ ଭାବରେ ଦେଖାଯାନ୍ତି । ‘ଚଢ଼ତି ପରବ’ ଏମାନଙ୍କ ଅନ୍ୟତମ ମୁଖ୍ୟପର୍ବ । ଚଢ଼ତିପରବରେ ଗଦବାର ସାମ୍ବତ୍ସରିକ ପର୍ବ ସମାରୋହରେ ପରିସମାପ୍ତି ଘଟିଥାଏ ।

ଚଢ଼ତି ମାସ ଆସିଲେ, ଚଢ଼ତି ପରବ ପାଳନ ପାଇଁ ଗଦବା ମନରେ ଅପୁରନ୍ତ ଆନନ୍ଦ ଦେଖାଦିଏ । ଏଥିପାଇଁ ଘରେ ଘରେ ସଜବାଜ ଓ ଆୟୋଜନ ଚାଲେ । ଚଢ଼ତି ପୁନେଇର କିଛିଦିନ ଆଗରୁ ‘ଦିଶାରି’ ପରବ ପାଳନ ପାଇଁ ଦିନବାର ଠିକଣା କରି ଦିଅନ୍ତି । ଚଢ଼ତି ପୁନେଇ ଦିନ ଗାଁରୁ ହୁଣ୍ଡୀ (ଗ୍ରାମଦେବୀ ପୀଠ) ଠାରେ ପୂଜା ହୁଏ । ଗାଁର ‘ଗୁରୁ’ (ପୂଜାରୀ) ଏ ପୂଜା କରନ୍ତି । ଦେବାଙ୍କ ପାଖରେ କୁକୁଡ଼ା, ବୋଦା ବଳିପଡ଼େ । ଚଢ଼ତି ପୁନେଇ ଆଗରୁ କୌଣସି ଏକ ରବିବାର ଦିନ ପାଟଦେବତାଙ୍କର ପୂଜା କରାଯାଏ । ସେଦିନ ଗାଁର ସମସ୍ତେ ନୂଆଲୁଗା ପିନ୍ଧନ୍ତି । ଚଢ଼ତି ପୁନେଇ ଠାରୁ ‘ଆମ୍ବୁଖିଆ’ ପରବ ପାଳିତ ହୁଏ । ଚଢ଼ତି ପୁନେଇ ଦିନ ସଭିଏ ନୂଆଲୁଗା ପିନ୍ଧି ପରିବାର ଲୋକଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଏକାଠି ଖାଆନ୍ତି । ଏହିଦିନ ବଳି କୁକୁଡ଼ାର ମାଂସ ଖିଆଯାଏ ।

କୋଟାପୁଟ ଅଞ୍ଚଳରେ ବାସ କରୁଥିବା ଆଦିବାସୀ ‘ଦିବାନ୍ଦୀ’ମାନେ ଉତ୍ସାହ ସହକାରେ ଚଢ଼ତପରବ ପାଳନ କରନ୍ତି । ଏହାକୁ ସେମାନେ ମୁଖ୍ୟତଃ ‘ଶିକାର ପରବ’ ରୂପେ ପାଳନ କରିଥାନ୍ତି । ଇତ୍ୟବସରରେ ସେମାନେ ଭୈରବ ଦେବତାଙ୍କର ପୂଜା କରି ଛାଗ ବଳି ଦିଅନ୍ତି ।

କୋଟାପୁଟ ଓ ଗଞ୍ଜାମ ଅଞ୍ଚଳରେ କନ୍ଧ ଗୋଷ୍ଠୀର ଏକ ଅଂଶ ‘ଜାତପୁ’ମାନେ ବାସ କରନ୍ତି । କନ୍ଧମାନଙ୍କ ପରି ଚଢ଼ତ ମାସରେ ଏମାନେ ‘ଝାଗତି’ ପରବ ପାଳନ କରିଥାନ୍ତି । ବର୍ଷର ନୂଆ ଫଳ ‘ଆମ୍ବ’କୁ ସେମାନେ ଝାଗତି ପରବରେ ଦେବଦେବୀଙ୍କ ପାଖରେ ଅର୍ପଣ କରିବା ପରେ ନିଜେ ଖାଆନ୍ତି । ଏହି ପରବ ଠାରୁ ସେମାନଙ୍କ ନୂତନ ବର୍ଷ ଗଣନା କରାଯାଏ ।

କୋଟାପୁଟ ଓ ମୟୂରଭଞ୍ଜ ଅଞ୍ଚଳରେ ଅଧିକ ସଖ୍ୟାରେ ବାସ କରୁଥିବା ‘ପେଣ୍ଠିଆ’ ବା ‘ପେନ୍ତିଆ’ ଗୋଷ୍ଠୀର ଆଦିବାସୀମାନେ ସ୍ଥାନୀୟ ଆଦିବାସୀ “ହାଲ୍‌ବା” ଗୋଷ୍ଠୀ ସଙ୍ଗେ ମିଳିମିଶି ଓ ବୈବାହିକ ସମ୍ପର୍କ ରଖି ଚଳପ୍ରଚଳ ହୁଅନ୍ତି । ଚଢ଼ତି ପରବ ପାଳନବେଳେ ପେଣ୍ଠିଆ ଗୋଷ୍ଠୀର ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନେ ଚଢ଼ତି ନାଚ ଓ ଗୀତର ଆୟୋଜନ କରିଥାନ୍ତି । ନାଚ ଓ ଗୀତବେଳେ ଟିମକା, ଚିଡିବିଡି ଆଦି ବାଜା ବାଜେ । ଏହି ଦିନ ସେମାନେ ‘ଶଙ୍କଟେଇ’ ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ପାଖରେ ପୂଜା କରି, ଛେଳି ଦେଇ ଶିକାର କରିବାକୁ ବାହାରି ପଡ଼ନ୍ତି । ଚଢ଼ତି ପରବ ପାଳନବେଳେ ଘରେ ଘରେ ମାଂସ ରନ୍ଧାଯାଏ ଓ ପୂଜା ହୁଏ । କୁଟୁମ୍ବର ସଭିଏଁ ଏକାଠି ବସି ଖାଆନ୍ତି ।

ଚଇତି ପୁନେଇ ପରେ ‘ବେଷପରବ’ ସରିଲେ ‘ଟିଙ୍ଗିରିବେଷ’ ବା ‘ଛୋଟ ଶିକାର ପରବ’ ପାଳନ କରାଯାଏ । ଏହିଦିନ ଅତି କମ୍‌ରେ ପକ୍ଷୀଟିଏ ଶିକାର କରିଦେଲେ କାମ ବଢ଼ିଯାଏ । ପୁରୁଷମାନେ ଟିଙ୍ଗିରି ବେଷ ପାଇଁ ବିଲମାଳ ଭିତରେ ପଶନ୍ତି ଓ ନାନା ପ୍ରକାରର ଗାତ ଗାର ମଉଜ କରନ୍ତି । ପୁରୁଷମାନେ ଟିଙ୍ଗିରିବେଷ ପାଇଁ ଘରୁ ବାହାରି ଯିବା ପରେ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନେ ନାଚଗାତରେ ବୁଡ଼ି ରହନ୍ତି । ଏହି ନାଚ ଗାତରେ ଗାଁର ଧାଙ୍ଗିତାମାନେ ବିଶେଷ ଭାବରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିଥାନ୍ତି । ଗାଁରେ ଅନବରତ ବାଜଦ ବାଜୁଥାଏ ଓ ନାଚଗାତ ଲାଗି ରହିଥାଏ । ଏହାକୁ ‘ଡଢ଼ମସା’ ନାଚ କୁହାଯାଏ ।

ପରବର ଶେଷଦିନ ସକାଳେ ଗୋଟିଏ ଶିମୁଳୀ ଗଛର ଡାଳକୁ ପୋତି ଦିଆହୁଏ । ଧନୁଶର ସାହାଯ୍ୟରେ ଏ ଡାଳକୁ ବନ୍ଧାଯାଏ । ଏହା ପରବର ଶେଷ ଉତ୍ସବ । ଏହିପରି ଭାବରେ ଗଦବାମାନେ ପୁରୁଣା ବରଷକୁ ବିଦୟ ଦେଇ ନୂଆବର୍ଷକୁ ସ୍ୱାଗତ କରନ୍ତି ।

ଗଦବାମାନଙ୍କର ଚଇତି ପରବର ଡଢ଼ମସା ବା ଧେମ୍‌ସା ନାଚ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ଏହି ନାଚରେ ଧାଙ୍ଗିତା ଧାଙ୍ଗିତାମାନେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି । ଏକାବେଳେକେ ପତିଶତିରିଶ ଜଣ ଗଦବା ଯୁବତୀ ରଙ୍ଗରଙ୍ଗିଆ କେରଙ୍ଗ ପିନ୍ଧି ନାଚିବାକୁ ବାହାରି ପଡ଼ନ୍ତି । ପୁରୁଷମାନେ ଢୋଳ, ଟମକ, ମହୁରୀ ଆଦି ବଜାଇ ନିଜେ ନାଚନ୍ତି ଓ ଯୁବତୀମାନଙ୍କୁ ନଚାଇ ଥାନ୍ତି ।

କୋରାପୁଟରେ ଚଇତି ପରବ

ଅବିଭକ୍ତ କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାରେ ଚଇତି ପର୍ବ ଅତି ଆତ୍ମୀୟ ସହକାରେ ପାଳନ କରାଯାଏ । ଏଠାରେ ଚଇତି ପରବର ପ୍ରଥମ ଦିବସକୁ “ବିହନ ଉତୁରା” ପର୍ବ କୁହାଯାଏ ।

ଗାଁର ଦିଶାରୀ ପୂର୍ବରୁ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିଥିବା ଶୁଭ ଦିନ ଓ ସମୟରେ ଗାଁ ଲୋକେ ଅମାରରୁ ଶସ୍ୟ ବାହାର କରିଥାନ୍ତି । ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କ ଚରଫରୁ ଦିଶାରୀ ପୂଜାରୀ ଗ୍ରାମଦେବୀଙ୍କୁ କୁକୁଡ଼ା କିମ୍ବା ଛେଳି ବଳି ଦେଇ ପୂଜା କରେ । ଏହା ପରେ ଗାଁର ପ୍ରତି ପରିବାରର ଜଣେ ପୁରୁଷ ଲୋକ ଗ୍ରାମଦେବୀଙ୍କୁ ଆରାଧନା କରି ନିଜ ନିଜର ଅମାରରୁ ଶସ୍ୟ ବାହାର କରନ୍ତି ।

ପରଦିନ ଅପରାହ୍ନ ସମୟରେ ଦିଶାରୀ ଦ୍ଵାରା ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଶୁଭ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଗ୍ରାମଦେବୀଙ୍କ ଆସ୍ଥାନ ସ୍ଥଳରେ ବାଦ୍ୟ ବାଜେ । ଗାଁର ଅମାରଗୁଡ଼ିକୁ ସୁରକ୍ଷିତ ରଖିବା ଦେବୀଙ୍କୁ ବିଦାୟ ଦିଆଯାଏ ।

ଦେବୀଙ୍କୁ ବିଦାୟ ଦେବା ପରେ ଦିଶାରୀ ଦ୍ଵାରା ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଲୋକ ଗାଁର ପଥର ମଣ୍ଡପରେ ଠିଆ ହୋଇ ଅମାରରୁ ବାହାର କରାଯାଇଥିବା ଶସ୍ୟ ବିଞ୍ଚି ଦିଏ । ଉପସ୍ଥିତ ଗ୍ରାମବାସୀମାନେ ଏହି ଶସ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରି ନିଜ ନିଜ କ୍ଷେତରେ ବୁଣିବା ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି । ଏହିଦିନ ସାରା ଗାଁ ଉତ୍ସବ ମୁଖରିତ ହୋଇ ଉଠେ । ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନେ ମନ ଆନନ୍ଦରେ ଧୋପା ନାଚ କରିଥାନ୍ତି ।

ଉତ୍ସବର ତୃତୀୟ ଦିବସ ବାଡ଼ିବେଣ୍ଟ ବା ଚଢ଼େଇ ବେଣ୍ଟ ନାମରେ ପରିଚିତ । ଏହି ଦିନ ଗାଁର ଯୁବକ ଓ ବାଳକମାନେ ହାତରେ ବାଡ଼ି ଖଣ୍ଡେ ଖଣ୍ଡେ ନେଇ ବେଣ୍ଟ କରିବାକୁ ବାହାରି ଥାନ୍ତି । ବାଡ଼ି ବେଣ୍ଟ ଦିନ ଅସ୍ତଶସ୍ତ୍ର ନେବା ବାରଣ ଅଛି । ଏହି ବେଣ୍ଟରେ କେବଳ ଚଢ଼େଇ ମରାଯାଏ । ଚଢ଼େଇ ଶିକାର କରି ଫେରିବା ବେଳେ ଗ୍ରାମର ମହିଳାମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ପାଛୋଟି ନେବା ମାଙ୍କୁ ଗାଁ ବାହାର ଅପେକ୍ଷା କରିଥାନ୍ତି । ଏହିଦିନ ଗ୍ରାମଦେବୀଙ୍କ ଆସ୍ଥାନ ସ୍ଥଳକୁ ବିଭିନ୍ନ ଢଙ୍ଗରେ ସଜାଇ ଦିଆଯାଇଥାଏ । ଶିକାର କରି ଫେରି ଆସିଥିବା ଯୁବକ ଓ ବାଳକମାନଙ୍କୁ ଗ୍ରାମଦେବୀଙ୍କ ପାଖକୁ ପାଛୋଟି ନିଆଯାଏ । ସେଠାରେ ଶିକାର କରାଯାଇଥିବା ଚଢ଼େଇ ରଖାଯାଇ ଗ୍ରାମଦେବୀଙ୍କର ପୂଜା କରାଯାଏ । ଏହି ସମୟରେ ଗାଁର ଯୁବତୀମାନେ ଶିକାର କରି ଫେରିଥିବା ଯୁବକମାନଙ୍କୁ ସଳପ, ହାଣ୍ଡିଆ ଆଦି ଦେଇ ସେମାନଙ୍କ ଶିକାରଜନିତ କ୍ଳାନ୍ତି ଦୂର କରିଥାନ୍ତି । ଏହାପରେ ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନେ ନାଚଗୀତରେ ମସଗୁଲ ହୋଇଯାଆନ୍ତି ।

ବେଣ୍ଟ ପରବ

ଚଇତି ପରବର ସବୁଠାରୁ ପ୍ରଧାନ ଦିବସଟି ହେଲା ବେଣ୍ଟ ବା ଶିକାର ଦିବସ ।

ଉତ୍ସବର ତୃତୀୟ ଦିବସ ବା ଚଢ଼େଇ ବେଣ୍ଟ ଦିବସର ରାତିରେ ଦିଶାରୀ / ପୂଜାରୀ ଗୋଟିଏ ଧନୁ ଓ ତାର ନେଇ ଗ୍ରାମଦେବୀଙ୍କ ପାଖରେ ରଖିଦେଇଥାଏ । ଦିଶାରୀ ଦ୍ଵାରା ବଛା ଯାଇଥିବା ଜଣେ ଅବିବାହିତ ପୁଅ ଓ ଝିଅକୁ ବେଣ୍ଟ ପରବର ସକାଳେ ଗ୍ରାମଦେବୀଙ୍କ ପାଖକୁ ଶୋଭାଯାତ୍ରାରେ ନିଆଯାଏ । ଗ୍ରାମଦେବୀଙ୍କ ପାଖରେ ଅବିବାହିତା ଝିଅଟି ଉକ୍ତ ଧନୁଶର ଧରି ପୁଅ ହାତକୁ ବଢ଼ାଇ ଦିଏ ।

ଅବିବାହିତା ଝିଅ ହାତରୁ ଧନୁଶର ପାଇବା ପରେ ପୁଅଟି ତାକୁ ଧରି ଧାଇଁବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ ଓ ଝିଅଟି ତା' ପଛେ ପଛେ ଗୋଡ଼ାଇ ତା' ଉପରକୁ ଗୋବର ପିଙ୍ଗିଥାଏ ।

ପୁଅ ଦେହରେ ଝିଅର ପିଙ୍ଗା ଗୋବର ପଡ଼ିଗଲେ ସେ ଆଉ ଆଗକୁ ନଧାଇଁ ଅଟକି ଯାଏ ।

ସେହି ସ୍ଥାନରେ ଗାଁର ସମସ୍ତେ ଜମା ହୋଇଯାନ୍ତି । ତାପରେ ଗାଁ ମୁଣ୍ଡର ଗଛ ପାଖକୁ ଚାଲନ୍ତି । ଗାଁ ମୁଣ୍ଡର ଗଛ ପାଖରେ ଗାଁର ସମସ୍ତେ ଧନୁଶର ରଖି ଦିଅନ୍ତି । ଏହି ବେଶ୍ ପରବ ଦିନ ଗାଁର ସମସ୍ତେ ଅସ୍ତଶସ୍ତ୍ରରେ ସଜ୍ଜିତ ହୋଇ ବେଶ୍ ବା ଶିକାର ପାଇଁ ବାହାରି ପଡ଼ନ୍ତି ।

ବେଶ୍‌କୁ ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ପୂଜାରୀ ଛେଳି ବଳି ଦେଇ ବନଦୁର୍ଗାଙ୍କର ପୂଜା କରେ ।

ଗାଁ ଲୋକମାନେ ବେଶ୍‌କୁ ଚଲାବେଳେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ବାଦ୍ୟନେଇ ଯାଆନ୍ତି । ଏହା ସଙ୍ଗରେ ବେଶ୍ ସମୟରେ ରାନ୍ଧି ଖାଇବା ପାଇଁ ମାଣ୍ଡିଆ, ଜାଉ, ପନିପରିବା ଆଦି ସାଥରେ ନେଇ ଯାଇଥାନ୍ତି । କାରଣ ବେଶ୍ ପାଇଁ ବଣ ଜଙ୍ଗଲରେ ଦୀର୍ଘ ଦିନ ପାଇଁ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ତେଣୁ ଶିକାରୀମାନେ ଅତିକମ୍ରେ ତିନି ଚାରି ଦିନର ଖାଦ୍ୟ ଜିନିଷ ସଙ୍ଗରେ ନେଇଯାଆନ୍ତି । ଶିକାରୀ ଦଳରେ ବିଭିନ୍ନ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକ ସାମିଲ ହୋଇଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ହେଲେ ପାଦକ ନିଶା, ଡକିଆ, ସିରାକାନିଶା ଓ ଜାଲୁଆ ।

ପାଦକ ନିଶା - ବଣ ଜଙ୍ଗଲରେ ପଶୁମାନଙ୍କ ଗତିବିଧି ଉପରେ ନଜର ରଖିବାରେ ଦକ୍ଷ ବ୍ୟକ୍ତି ।

ଡକିଆ - ଶିକାରୀ ଦଳକୁ ଉଚିତ୍ ଦିଗ୍‌ଦର୍ଶନ ଦେବା ଲୋକ ।

ସିରାକାନିଶା - ଏମାନେ ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରେ ପଶୁମାନଙ୍କ ପଛରେ ଦଉଡ଼ନ୍ତି ।

ଜାଲୁଆ - ଜାଲୁଆମାନେ ଜାଲ ବିଛାଇ ଶିକାର ଧରିବାରେ ଧୂରନ୍ଧର ।

ଯେତେବେଳେ ଗାଁର ସବୁ ପୁରୁଷ ବେଶ୍ କରିବା ପାଇଁ ଗାଁ ଛାଡ଼ି ବଣ ଜଙ୍ଗଲକୁ ଚାଲିଯାଆନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ଗାଁ ପୁରୁଷ ଶୂନ୍ୟ ପାଲଟି ଯାଏ । ଗାଁର ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ବେଶ୍ ଆସିବାଯାଏ ଶିକାରୀମାନଙ୍କୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହନ୍ତି ।

ଏବେ ଆଉ ଏକ ଦୃଶ୍ୟ ନଜରକୁ ଆସୁଛି । ଆଦିବାସୀ ଗାଁର ପୁରୁଷମାନେ ବେଶ୍ ପାଇଁ ବଣ ଜଙ୍ଗଲକୁ ଚାଲିଯିବା ପରେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ଯାନବାହନ ଚଳାଚଳ କରୁଥିବା ରାସ୍ତା ଉପରକୁ ଆସି ଯାତାୟତ କରୁଥିବା ଯାନବାହନଗୁଡ଼ିକୁ ଅଟକାଇ ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ଅର୍ଥ ଆଦାୟ କରୁଥିବା ଦେଖିବାକୁ ମିଳୁଛି ।

ତେବେ ଯାତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଉପରେ ସେମାନଙ୍କ ବାଧବାଧକତା ନଥାଏ । ଯିଏ ଯାହା ଦେଲା ସେଥିରେ ସେମାନେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୁଅନ୍ତି ।

ବେଶ୍ ବାହୁଡ଼ା

ଶିକାର ନେଇ ଶିକାରୀମାନେ ଫେରି ଆସିଲାବେଳେ ଶିକାର ହୋଇଥିବା ଜନ୍ତୁକୁ ନେଇଗଛ ତାଳରେ ସଜାଇ ଆନ୍ତି ଏବଂ ସେମାନେ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ରଙ୍ଗବେରଙ୍ଗ ଫୁଲତାଳ ଧରି, ନାଚି ନାଚି, ଗାଇ ଗାଇ ଆସିଥାନ୍ତି । ଫେରିବା ବାଟରେ ସେମାନେ ନିକଟସ୍ଥ ସହର ପରିକ୍ରମା କରିଥାନ୍ତି ।

ଏମାନଙ୍କୁ ଗାଁ ଉପକଣ୍ଠରେ ନାଚ, ଗୀତ ଓ ବାଦ୍ୟ ବାଜଣା ଦ୍ଵାରା ସ୍ଵାଗତ କରାଯାଇଥାଏ । ଶିକାର ହୋଇଥିବା ଜନ୍ତୁର ବେକରେ ଫୁଲମାଳ ଲମ୍ବାଇ ତାକୁ ଗ୍ରାମଦେବୀଙ୍କ ନିକଟକୁ ନିଆଯାଏ । ସେଠାରେ ପୂଜାରୀ ଗ୍ରାମଦେବୀଙ୍କ ପୂଜା କରନ୍ତି । ଏହି ସମୟରେ ଶିକାରୀମାନେ ମଦ ପିଇ ଆନନ୍ଦରେ ନାଚୁଥାନ୍ତି । ଶିକାର ମିଳିଥିବା ହେତୁ ଦିଶାରୀ ଓ ନାଉକ ପ୍ରଶଂସିତ ହୁଅନ୍ତି । ଆଗାମୀ ବର୍ଷ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଶୁଭପ୍ରଦ ବୋଲି ବିଚାର କରାଯାଏ ।

କିନ୍ତୁ ଶିକାରୀମାନେ ଶିକାରରେ ବିଫଳ ହୋଇଥିଲେ ଗାଁ ଲୋକମାନେ ଦିଶାରୀ ଓ ନାଉକକୁ ନିନ୍ଦା କରିଥାନ୍ତି । ଗ୍ରାମର ମହିଳାମାନେ ଶିକାରୀମାନଙ୍କ ଉପରକୁ ଗୋବର ପାଣି ଫିଙ୍ଗି ଉପହାସ କରିଥାନ୍ତି ।

ବେଳେବେଳେ ଗୋଟିଏ ଜନ୍ତୁ ଶିକାରକୁ ନେଇ ଦୁଇ ଶିକାରୀ ଦଳ ମଧ୍ୟରେ ବିବାଦ ଦେଖାଯାଇଥାଏ । ତେବେ ଦିଶାରୀ ଉପରେ ଏହାର ସମାଧାନ ଦାୟିତ୍ଵ ଅର୍ପଣ କରାଯାଇଥାଏ । ଦିଶାରୀର ମାମାଂସାକୁ ଉଭୟ ଦଳ ମଥା ପୋତି ଗ୍ରହଣ କରି ନିଅନ୍ତି ।

ଶିକାରୀମାନେ ଶିକାର ଆଣିବା ପରେ ସେହି ରାତିଟି ଭୋଜିଭାତ, ମଦ୍ୟପାନ ଓ ନାଚଗୀତରେ କଟିଥାଏ । ପଡ଼ୋଶୀ ଗାଁରୁ ଧଙ୍ଗଡ଼ା (ଯୁବକ)ମାନେ ଉକ୍ତ ଉତ୍ସବରେ ଯୋଗ ଦେଇଥାନ୍ତି । ଏହି ଅବସରରେ ଧାଙ୍ଗଡ଼ା ଧାଙ୍ଗିତୀମାନେ ଗୀତ ମାଧ୍ୟମରେ ପ୍ରଶ୍ନ ଉତ୍ତର ଦିଆନିଆ ହୁଅନ୍ତି । ଏହାକୁ “କିରିରି” କୁହାଯାଏ ।

ଶିକାରରେ ସଫଳତା ପରେ ଗାର ପୂଜାରୀ ଖଣ୍ଡେ କନାରେ ମୁଠାଏ ଚାଉଳ ବାନ୍ଧି ଗାଁମୁଣ୍ଡ ଗଛରେ ବାନ୍ଧିଦିଏ ଏବଂ ଗୋଟିଏ ଶରକୁ ଚିରିଦିଏ । ଏତିକିରେ ଚଢ଼ତ ପରକ ଉଦ୍‌ଘାଟିତ ହୁଏ ।

ଅବିବାହିତ ଆଦିବାସୀ ଯୁବକ ଓ ଅବିବାହିତା ଯୁବତୀମାନେ ଚଢ଼ତି ପର୍ବ ବେଳେ ମନ ଆନନ୍ଦରେ ଗୀତ ଗାଇ, ନାଚି ନାଚି ରାସ୍ତାମାନଙ୍କରେ ଘୁରି ବୁଲନ୍ତି । ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନଙ୍କ

ମଧ୍ୟରେ ଗାତର ପ୍ରତିଯୋଗିତା ମଧ୍ୟ ହୁଏ । ଏହି ଗାତରେ ଆଦିବାସୀ ଜନଜୀବନର କିଭଳି ପ୍ରାଞ୍ଜଳ ଚିତ୍ର ପ୍ରକାଶ ପାଇଥାଏ, ତାର ଉଦାହରଣ ନିମ୍ନରେ ଦିଆଗଲା ।

ଯୁବକ -ଆସ ଆସ ମୋର କିଏ ସୁନ୍ଦରୀ

କହ କାନ୍ତା ମନ ଫେରି,

ବିକଳ ଜୀବନ ଅବିର କଲେ

କିଏ ନ ପାରିବ ଧରି,

ଶୁଣିଲେ କହିବି ମୋ ଜୀବଧନ

ଅବିର କରା ଜୀବନ ।

ଯୁବତୀ -ଶୁଣ ଶୁଣ ମୋର ଏ ଚମ୍ପା ଗୋରା

ଗଳାର ରତନ ହାରା,

ତହଳ ବିକଳ ଲାଗିଲା ସରିକି

ଜୀବନ ଅବିର କରା ।

ଗରା ଧନ ମୋର କହୁଛି ମୁଁ

ଅୟ ହୋଇ ରହ ତୁଇ ।

ଯୁବକ -ମନର ଭିତରେ ହୃଦୟ ପୋତୁଛି

କି ବଳି କହିବି ମୁଁ

ପଞ୍ଚୁ ପ୍ରାଣ ଯାକ କାନ୍ଦି ଯାଉଛି

ବଞ୍ଚାଇ ରଖିତୁ ସଜା ।

ଦେଖ ପ୍ରାଣ ସଜ ଭାସିଲୁ ଜଳେ

କି ବୁଦ୍ଧି କରିବୁ ଆଲେ ।

ଯୁବତୀ -ହରିକତା ଛାଡ଼ି ବିଷୟରେ ପଡ଼ି

ହୃଦୟ ହେଉଛି ଧରି,

ପଂଚ ପରାଣକୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବି

ଦୟାକର ଗୁଣ ନିଧି ।

କି କରି ମରିବି କପାଳ ହାନ

କାନ୍ଦୁଛି ପଞ୍ଚ ପରାଣ ।

ଏହିପରି ଭାବରେ ଗାତରେ ଗାତରେ ଆଦିବାସୀ ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନେ ସେମାନଙ୍କ ନିଜ୍ଜୂତ ମନର କାମନା ବାସନାକୁ ପ୍ରକାଶ କରିଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଗାତ, ସେମାନଙ୍କ ଜୀବନର ସ୍ବାଦୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ।

ହୋ'ମାନଙ୍କର ବାହାବୋଜା ବା ବଜା ପରବ

ହୋ'ମାନେ ବଳାଙ୍ଗୀର, ବାଲେଶ୍ୱର, କେନ୍ଦୁଝର ଓ ମୟୂରଭଞ୍ଜ ଅଞ୍ଚଳରେ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟାରେ ବସବାସ କରନ୍ତି ।

ହୋ'-କୋଲ-କୋଲହ ଗୋଟିଏ ଗୋଷ୍ଠୀର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । 'କୋଲ' ଶବ୍ଦ ଘୁଷୁରିକୁ ବୁଝାଏ । ତେଣୁ ଶିକ୍ଷିତମାନେ ନିଜକୁ କୋଲ ବା କୋଲହ ନ କହି ହୋ' ଭାବରେ ପରିଚୟ କରାଇଥାନ୍ତି । ହୋ ଶବ୍ଦ 'ହୋରୋ' ଶବ୍ଦରୁ ଆସିଛି । 'ହୋରୋ' ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ହେଲା ମଣିଷ ।

ବାହାବୋଜା ଉତ୍ସବ ପାଳନ କରି 'ହୋ'ମାନେ ବସନ୍ତ ଋତୁକୁ ସ୍ୱାଗତ କରିଥାନ୍ତି । “ବାହାବୋଜା”ର ଅର୍ଥ ହେଲା “ବାହାପର୍ବ” ।

ଶାଳଗଛରେ ଫୁଲ ଫୁଟି ଆସିଲେ ହୋ'ମାନେ ବାହାବୋଜା ପରବ ପାଳନ କରନ୍ତି । ଏହି ପରବରେ ପିତୃପୁରୁଷଙ୍କୁ ପୂଜା କରାଯାଏ । ସଭିଏ ମିଶି ଶାଳ ଫୁଲରେ ଘର ସଜାନ୍ତି ଓ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ଶାଳଫୁଲ ମାଳକରି ଲଗାନ୍ତି । ଗାଁସାରା ଶାଳ ଫୁଲରେ ଭରିଯାଏ । ଏହିଦିନ ପିତୃପୁରୁଷଙ୍କୁ କୁକୁଡ଼ା ବଳି ଦିଆଯାଏ । ମାଂସ ଓ ମଦ ଖାଇ ଗାଁର ସମସ୍ତେ ମାତାଳ ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି । ଗାଁ ଗାଁରେ ନାଚଗୀତ ଚାଲେ ।

ଏହି ବାହାବୋଜା ପରବ ପାଳନ ନ କରିବା ଯାଏ ହୋମାନେ ବସନ୍ତ ଋତୁରେ ମିଳୁଥିବା ଫୁଲ ଫଳ ଖାଆନ୍ତି ନାହିଁ କି, ବ୍ୟବସାୟ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ହୋ ଧାର୍ମିକତା ତା ମଥାରେ ଫୁଲ ବି ଲଗାଏ ନାହିଁ । କାରଣ ସେମାନଙ୍କର ଧାରଣା, ପରବ ପାଳନ ଆଗରୁ ବସନ୍ତ ଋତୁର ଫୁଲ ଫଳ ବ୍ୟବହାର କଲେ ବଣର ଜନ୍ତୁମାନେ ଆକ୍ରମଣ କରନ୍ତି । ଘର ଭିତରେ ସାପ, ବିଛା, ଆଦି ପଶନ୍ତି ।

ମାଲକାନଗିରିରେ ଚଇତି ପର୍ବ

ଆଦିବାସୀ ଅଧିଷ୍ଠିତ ବଣ ଜଙ୍ଗଲ ଘେରା, ପ୍ରକୃତିର ଅପରୂପ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ଲୀଳାଭୂମି ହେଉଛି ମାଲକାନଗିରି ଜିଲ୍ଲା । ଏହା ବଣ୍ଡା, କୋୟା, ପରଜା, ଭୂୟାଁ, ଗାଦବା, ହଲବା, କନ୍ଧ, ଭଦ୍ରା, ଦିଦାୟୀ, ଜୁରୁଆ ଆଦି ଆଦିବାସୀ ସଂପ୍ରଦାୟର ବାସଭୂମି ।

ସାଧାରଣତଃ କୁହାଯାଏ ଯେ ଓଡ଼ିଆ ଘରେ ବାର ମାସରେ ତେର ପର୍ବ ପାଳିତ ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ଆଦିବାସୀ ଅଧିଷ୍ଠିତ ଅଞ୍ଚଳରେ ବାର ମାସରେ ବାଉଁଶ ପର୍ବ ପାଳନ କରାଯାଏ ।

ମାଲକାନଗିରି ଜିଲ୍ଲାରେ ବାରମାସରେ ଯେଉଁ ମୁଖ୍ୟ ପର୍ବଗୁଡ଼ିକ ପାଳନ କରାଯାଏ ତାହା ନିମ୍ନ ଲିଖିତ ଧରଣର-

୧. ପୌଷ (ଜାନୁଆରୀ) ମାସରେ ପୁଷ୍ ପୂନେଇ ବା ପୁଷ୍ ପର୍ବ ।

୨. ମାଘ (ଫେବ୍ରୁଆରୀ) ମାସରେ ମାଘ ପୂର୍ଣ୍ଣି ବା ସନ୍ଧିପୂଜା ପର୍ବ

୩. ଫାଲ୍‌ଗୁନ ମାସ (ମାର୍ଚ୍ଚ)ରେ ଫଗୁନ୍ ଯାତ୍ରା ବା ହଲଗୋତି ପର୍ବ

୪. ଚୈତ୍ରମାସ (ଏପ୍ରିଲ)ରେ ଚଇତି ପର୍ବ

୫. ବୈଶାଖ (ମଇ) ମାସରେ ମୁଠିପକା ବା ଧାନବୁଣା ପର୍ବ

୬. ଆଷାଢ଼ ମାସରେ ବଉଳାଣି ପର୍ବ

୭. ଆଶ୍ୱିନ ମାସରେ ଦଶରା ପରବ

୮. କାର୍ତ୍ତିକ ମାସରେ ଦିଆଳି ପର୍ବ

୯. ମାର୍ଗଶିର ଓ ପୌଷ ମାସରେ ନୂଆଧାନ ଖିଆ ବା ପଣ୍ଡୁ ପର୍ବ

ଚଇତି ପର୍ବ

ଚୈତ୍ର ମାସରେ ମାଲକାନଗିରି ଜିଲ୍ଲାରେ ଆଦିବାସୀମାନେ ମହାଆଡ଼ମ୍ବରରେ ଚଇତି ପର୍ବ ପାଳନ କରିଥାନ୍ତି ।

ଫଗୁଣର ନିମନ୍ତେ ପାଇଁ ମାଲକାନଗିରିକୁ ଚୈତ୍ର ପର୍ବ ବା ଚଇତି ପରବ ଆସିଥାଏ । ସେ ଆସେ ବଉଳର ମହକରେ, ପୋଡୁ ଚାଷ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିବା ପୋଡା ଭୂଇଁର ବାସ୍ନାରେ, ନୀଳ ଆକାଶର ମାଛକାତିଆ ମେଘର ଡେଶାରେ, ଆଦିବାସୀ ଜନସାଧାରଣ ନାଲି ଚୁକୁ ଚୁକୁ ହସ ପାଖୁଡ଼ାରେ, ଆଦିବାସୀ ଯୁବକର ପ୍ରୀତି ପାଗଳ ମନ ଓ ହୃଦୟରେ ।

ଚଇତି ପର୍ବ ପାଳନ ବେଳେ ଗାଁର ଧାଙ୍ଗଡ଼ା ଧାଙ୍ଗିତିମାନେ ଗ୍ରାମ ଦେବତା ପାଖରେ ପୂଜା କରି ଗୁଡ଼ିଘରେ (ଗାଁ ମୁଣ୍ଡରେ ଥିବା ଧାଙ୍ଗଡ଼ା ଧାଙ୍ଗିଡ଼ିକ ବସା ବା ଆଖଡ଼ା ଘରେ) ନାଚଗୀତରେ ମସ୍ତୁଲ ହୋଇ ଉଠନ୍ତି ।

ଆଉ କେତେକ ଧାଙ୍ଗିତି ରାସ୍ତା ମଝିରେ କାଠ ବାଉଁଶ ପକାଇ, ଯାନବାହନ ଅଟକାଇ ଦଳ ଦଳ ହୋଇ, ହାତରେ ହାତ ଛନ୍ଦି, ମନ ଖୁସିରେ ଗୀତଗୀତ ନାଚନ୍ତି । ପର୍ବ ପାଇଁ ଚାନ୍ଦା ସଂଗ୍ରହ କରନ୍ତି । ଆଉ କେତେକ ଗାଁ ଗାଁ ବୁଲି ନାଚଗୀତ କରି ପଇସା ସଂଗ୍ରହ କରନ୍ତି ।

ଗାଁର ଦିସାରୀ ତାରା ନକ୍ଷତ୍ରର ଗତିବିଧି ଦେଖି ଚକଟି ପର୍ବ ପାଳନର ଶୁଭ ସମୟ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରେ । ଗ୍ରାମ୍ୟ ରାସ୍ତାର ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନ ପରିଷ୍କାର କରାଯାଇ ଗୋବରରେ ଲିପାହୁଏ ।

ଏହି ଦିନ ବୃକ୍ଷମୂଳର ଝାଙ୍କର ବା ଶାଳାପାଠରେ ପୂଜା କରାଯାଏ ଓ କୁକୁଡ଼ା ବଳି ଦିଆଯାଏ ।

ଶାଳା ପାଠରୁ ଫେରି ଲୋକମାନେ ନିଜ ନିଜର ଘରେ ଇଷଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କୁକୁଡ଼ା ବଳି ଦେଇଥାନ୍ତି ।

ଏହାପରେ ପୁରୁଷମାନେ ଧନୁତାର, ଟାଙ୍ଗିଆ, ବଛା, ତେଣ୍ଡା, ଫାର୍ସା ଆଦି ପାରମ୍ପରିକ ଅସ୍ତ୍ର ଧରି ଜଙ୍ଗଲକୁ ବେଷ୍ଟ କରିବାକୁ ଯାଆନ୍ତି । ପୁରୁଷମାନେ ଶିକାର କରିବାକୁ ଜଙ୍ଗଲକୁ ଯାଇ ଯେଉଁ ଜନ୍ତୁ ପାଆନ୍ତି ତାକୁ ମାରି ଆନନ୍ଦ ମନରେ ଗାଁକୁ ଫେରନ୍ତି ।

ପୁରୁଷମାନେ ଫେରିଆସିବା ଖବର ପାଇ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ମନ ଖୁସିରେ ନାଚି ନାଚି, ଗୀତ ଗାଇ ଗାଇ ଚାଲନ୍ତି ସେମାନଙ୍କୁ ପାଛୋଟି ଆଣିବା ପାଇଁ ।

ଗାଁରେ ସମସ୍ତେ ପହଞ୍ଚିବା ପରେ ଯେଉଁ ଲୋକଟି ପ୍ରଥମେ ଶିକାରକୁ ଶର ମାରିଥାଏ ତାକୁ ଧାଡ଼ିଙ୍ଗାମାନେ ଆଦର କରି, ହଳଦୀ ପାଣିରେ ତାର ପାଦ ଧୋଇ ଦିଅନ୍ତି । ଶିକାରକୁ ମଧ୍ୟ ହଳଦୀ ପାଣିରେ ଗାଧୋଇ ଦିଆଯାଏ ।

ଜଙ୍ଗଲରୁ ଶିକାର କରି ଆଣିଥିବା ଜୀବଜନ୍ତୁକୁ ଗାଁ ମୁଖିଆଙ୍କ ଘର ଆଗରେ ଜମା କରାଯାଏ । ଗାଁର ପେଦା ବା ମୁଖିଆ ଶିକାର ମାସକୁ ଗାଁର ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ସମାନ ଭାଗ କରି ବାଣ୍ଟି ଦିଅନ୍ତି ।

ଏହିପରି ଭାବରେ ମାଲକାନଗିରି ଜିଲ୍ଲାରେ ଚକଟି ପର୍ବ ମାସ ସାରା ଲାଗିରହେ ।

କେତେକ ଗାଁରେ ଏହି ପର୍ବ ସାତରୁ ପନ୍ଦର ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପାଳନ କରାହୁଏ । ଏହି ଉତ୍ସବବେଳେ ଗୁଡ଼ି (ମନ୍ଦିର), ବୃକ୍ଷମୂଳ ଦେବଦେବୀ ପୀଠ, ଧରତି (ଭୂମି), ତଙ୍ଗର ବା ବୁଢ଼ୀ ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ପାଖରେ ପୂଜା କରାଯାଏ ।

ଚକଟି ପରବ ଅବସରରେ ସ୍ଥାନୀୟ ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କ୍ରମେ ବିଭିନ୍ନ ଦିବସରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ବିଧି ବିଧାନ ଅନୁସୂଚି ହୋଇଥାଏ ।

ପରଜା ସଂପ୍ରଦାୟ ଏହି ସମୟରେ ଦେବଦେବୀଙ୍କ ଆସ୍ଥାନରେ କାନ୍ଥର ଭଜା, ଲିଆ, ମୁଆଁ, କଦଳୀ, ନବାଡ ପଣା ଆଦି ଭୋଗ କରିଥାନ୍ତି । ଏଥି ସହିତ ପକାଣ, ମନ୍ଦାର, କନିଅର ଫୁଲ ଆଦି ଦେବଦେବୀଙ୍କୁ ଚଢ଼ାଇ ଝୁଣା ଧୂପ ଦେଇଥାନ୍ତି ।

ଏହି ସମୟରେ ଗାଁ ଲୋକମାନେ ଦେବଦେବୀଙ୍କୁ ମାଟିରେ ତିଆରି ହାତୀ, ଘୋଡ଼ା, ବଳଦ ଆଦି ଦେଇଥାନ୍ତି । ତଙ୍ଗର ଦେବୀଙ୍କ ପାଖରେ କୁକୁଡ଼ା ବଳି ଦିଆଯାଏ । ବଳି ମାଂସକୁ ଗାଁର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଘରକୁ ବାଣ୍ଟି ଦିଆଯାଏ । ପ୍ରତିଦିନ ସଞ୍ଜବେଳେ ଗାଁ ଦାଣ୍ଡରେ କିମ୍ବା ଗାଁ ମୁଣ୍ଡ ଆମ୍ଭ ତୋଟାରେ ଧାଙ୍ଗଡ଼ା ଧାଙ୍ଗିତୀ ନାଚ ଗୀତ ହୁଏ । ଢୋଲ, ମାଦଳ

ବାଦ୍ୟରେ ଆକାଶ ମୁଖରିତ ହୁଏ । ଧାଙ୍ଗତା ଧାଙ୍ଗିତୀ ହାତ ଛନ୍ଦା ଛନ୍ଦି ହୋଇ ଢେମ୍ପସା ନାଚ କରନ୍ତି । ମାଦଳ, ମହୁରୀ ଓ ଢାମ୍ପ ଶବ୍ଦରେ ଗାଁ ବୁଡ଼ିରହେ ।

ଏହି ପର୍ବବେଳେ ବିଭିନ୍ନ ଗ୍ରାମର ଯୁବକ ଯୁବତୀ (ଧାଙ୍ଗତା ଧାଙ୍ଗିତୀ)ଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗାଁ ଦାଣ୍ଡରେ ନାଚଗୀତର ପ୍ରତିଯୋଗିତା ଚାଲେ । ଗାଁ ଗାଁ ମଧ୍ୟରେ ଦଳଗତ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ମଧ୍ୟ ହୁଏ । ଯେଉଁ ଗାଁ ଦଳ ହାରିଯାଏ ସେହି ଗାଁର ଲୋକମାନେ ବିଜେତା ଗାଁକୁ ମଦ ୫ କଉଡ଼ି (ଭାର), ଛେଳି, କୁକୁଡ଼ା, ଚାଉଳ, କୁମୁତା ଆଦି ଦିଅନ୍ତି ।

ଚଉତି ପର୍ବ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ପାଳିତ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ପର୍ବ । ଏହି ପର୍ବ ସେମାନଙ୍କୁ ସାମାଜିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠା, ସ୍ନେହ, ପ୍ରେମ, ସଦିଚ୍ଛା ଦିଏ ଓ ଏକତା ଭାବ ସୃଷ୍ଟି କରିଥାଏ । ଆଦିବାସୀ ଯୁବକ ଯୁବତୀ ଏହି ପର୍ବ ପାଳନ ଅବସରରେ ଜୀବନ ସାଥୀ ବାଛିବାରେ ସମର୍ଥ ହୋଇଥାନ୍ତି ।

କନ୍ଧସମାଜର ହରାଲି ବା ହିରେଲ ପରବ

କନ୍ଧ ଗୋଷ୍ଠୀର ‘ହରାଲି ବା ହିରେଲ’ ପରବ ଫଗୁଣ ପୂର୍ବେ ଠାରୁ ଚଇତ ପୂର୍ବେ ଯାଏ ଲାଗି ରହେ । ଏ ପରବ ପାଳନ ପାଇଁ କନ୍ଧ ପୁରୋହିତ ‘ଦିଶାରୀ’ ଶୁଭଦିନ ବା ବେଳା ଠିକ୍ କରେ । ସେ ଦିନ ସକାଳୁ କନ୍ଧ ଯୁବକମାନେ ସେମାନଙ୍କର ଖଣ୍ଡା, ଟାଙ୍ଗିଆ, ବର୍ଛା, ଧନୁଶର ଆଦି ଆଣି ଦିଶାରୀ ଘରେ ଜମା କରନ୍ତି । ବେଜିଆ କଳସରେ ହଳଦୀପାଣି, କାଦୁଅପାଣି ଓ ରଙ୍ଗ ବେରଙ୍ଗ ପାଣି ଡିଆରି କରି ରଖେ । ଯୁବକମାନେ ଏହି ପାଣିରେ ହୋରି ଖେଳନ୍ତି । ଶୁଭ ବେଳା ଆସିଲେ “ଜାନୀ” ଶିଙ୍ଗା ବଜାଏ । ଏତିକି ବେଳେ କନ୍ଧ ପୁରୁଷମାନେ “ତାପ” ବାଜା ବଜାଇ ଶିକାର ପାଇଁ ବନକୁ ଯାଆନ୍ତି । ଶିକାର ନ ପାଇବା ଯାଏ ଏମାନେ ଘରକୁ ଫେରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ପୁରୁଷମାନେ ଶିକାର ପାଇଁ ବାହାରି ଯିବା ପରେ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନେ ଗୀତ ଗାଇ ଗାଇ ଗାଁ ବୁଲି ବାହାରିନ୍ତି । ନିଜ ଗାଁଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଗାଁମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଯାଆନ୍ତି । ପ୍ରତି ଗାଁରୁ ଚାଉଳ, ମାଣ୍ଡିଆ ଆଦି ଠୁଳ କରି ଆଣି ଗାଁର ଜାନୀ ଘରେ ଠୁଳ କରନ୍ତି ।

ସଞ୍ଜବେଳେ ପୁରୁଷମାନେ ଶିକାରରୁ ଫେରି ସ୍ତ୍ରୀ ବେଶରେ ଚାଉଳ ମାଣ୍ଡିଆ ଆଦି ସଂଗ୍ରହ କରି ଜାନୀ ଘରେ ଜମା କରନ୍ତି ।

ବନରେ ଜନ୍ତୁ ଶିକାର ନ ପାଇଲେ କନ୍ଧଯୁବକମାନେ ନାନା ପ୍ରକାର ପକ୍ଷୀ ଓ ମୂଷା ମାରି ଆଣନ୍ତି । ଗାଁରେ ଶିକାର ମାଂସ ରନ୍ଧା ହୁଏ । ଠୁଳ କରା ହୋଇଥିବା ଚାଉଳ, ମାଣ୍ଡିଆ ରାନ୍ଧି ଭୋଜି କରାଯାଏ । ଗାଁର ସଭିଏ ଭୋଜିଭାତ, ମାଂସ ଖାଇ ଓ ମଦ ପିଇ ନାଚଗୀତରେ ମାତି ଯାଆନ୍ତି ।

ସାନ୍ତାଳର ବାହା ପରବ

ସାନ୍ତାଳମାନଙ୍କର ସବୁଠୁ ପ୍ରିୟ ପରବ ହେଲା ‘ବାହା ପରବ ।’ ଶୀତରତ୍ନର ଶେଷ ଭାଗରେ ଜଙ୍ଗଲରେ ଶାଳ ଗଛମାନଙ୍କରେ ଫୁଲ ଫୁଟିବା ଦେଖି ସାନ୍ତାଳର ମନରେ ଆନନ୍ଦର ଫୁଲ ଫୁଟେ । ଶାଳ ଫୁଲର ବାସ୍ନାରେ ଚଉଦିଗ ମହକି ଉଠିଲା ପରି, ସାନ୍ତାଳ ନରନାରୀଙ୍କ ମନ ମଧ୍ୟ ମହକି ଉଠେ । ଶାଳଗଛର ଫୁଲ ସତେ ଅବା ବସନ୍ତ ଋତୁକୁ ଓ ସାନ୍ତାଳ ଯୁବକ ଯୁବତୀଙ୍କର ନାଚଗୀତକୁ ତାଳି ଥାଏ । ପ୍ରକୃତି ରାଣୀର ସଜ ସୁନ୍ଦର ପରିବେଶ ଭିତରେ ସାନ୍ତାଳମାନେ ‘ବାହାପରବ’ ପାଳନ୍ତି ।

ଗାଁ ମୁଣ୍ଡର ଶାଳବଣରେ ସାନ୍ତାଳର ଦିଅଁ ଦେବତା ପୂଜା ପାଆନ୍ତି । ଏହି ସ୍ଥାନକୁ ‘ଜାହେର’ କୁହାଯାଏ । ସାନ୍ତାଳମାନେ ଜାହେର ପାଖରେ ଜମାହୋଇ ଦିଅଁ ଦେବତାଙ୍କୁ ଶାଳ ଫୁଲରେ ସଜାଇ ଦିଅନ୍ତି । ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଛେଳି, କୁକୁଡ଼ା ବଳି ଦିଆଯାଏ । ବଳି ମାଂସ ଭାଗ କରି ସମସ୍ତଙ୍କ ଘରକୁ ଦିଆହୁଏ । ବଳିଭୋଗ ଖାଇ, ହାଣ୍ଡିଆ ପିଇ, ସାନ୍ତାଳ ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନେ ବିଭୋଳ ଭାବରେ ନାଚନ୍ତି ।

ଜାହେର ପୂଜାବେଳେ ସାନ୍ତାଳମାନେ ‘ଜୁହ୍ନିର’ ନାଚ କରନ୍ତି । ଏ ନାଚରେ ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ପୁରୁଷମାନେ ଏକାଠି ଗୋଲାକାର ଭାବରେ ଘୁରି ଘୁରି ନାଚନ୍ତି । ମଣ୍ଡଳ ଭିତରେ ଚାରି ପାଞ୍ଚ ଜଣ ପୁରୁଷ ବାଦ୍ୟ ବଜାଇ ଥାଆନ୍ତି । ଏଥିରେ ନାନା ପ୍ରକାର ଅଙ୍ଗଭଙ୍ଗୀ, ପଦଚାଳନା, ପଦ ଓ ଲୟ ଦେଖାଯାଏ ।

ଗାଁ ମୁଣ୍ଡାଆଙ୍କ ଘର ସାମନାରେ ସାନ୍ତାଳ ଯୁବକମାନେ ଏକାଠି ହୋଇ ଢୋଲ ଓ ବଜ୍ଜିଣା ବଜାଇ ଯୁବତୀମାନଙ୍କୁ ନାଚିବା ପାଇଁ ତାଳ ଦିଅନ୍ତି । ଏ ବାଇଦ ବାଜଣା ଶୁଣି ସାନ୍ତାଳ ଯୁବତୀମାନେ ନାଚିବାକୁ ବାହାରି ପଡ଼ନ୍ତି । ନାଚ ଗୀତରେ ଗାଁ ଉଛୁଳି ଉଠେ ।

ଗବେଷକ ତାଲଚନ୍ଦ୍ର ମତରେ ସାନ୍ତାଳମାନଙ୍କର ଜୁହ୍ନିର ନାଚ ସହିତ ବିଷ୍ଣୁପୁରାଣ ପଞ୍ଚମଖଣ୍ଡ - ତେର ଅଧ୍ୟାୟରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ କୃଷ୍ଣଙ୍କର ବ୍ରଜ ଓ ବୃନ୍ଦାବନ ରାସ ନାଚର ମେଳ ରହିଛି ।

କୋରାପୁଟ ଗଦ୍ୟର ଚଇତ ପରବ ଓ ଧେମ୍‌ସା ନାଟ

ଆଦିବାସୀ ଗଦ୍ୟ ଗୋଷ୍ଠୀର ଅତିପ୍ରିୟ ପରବ ହେଉଛି ‘ଚଇତିପରବ’ ଓ ଅତିପ୍ରିୟ ନାଟ ହେଉଛି ‘ଧମ୍‌ସା / ଧେମ୍‌ସା’ ନାଟ । ଏହି ପରବ ମାର୍କ୍ସ-ଏପ୍ରିଲ ମାସରେ ପଡ଼େ । ଦୀର୍ଘ ଏକମାସ କାଳ ଗଦ୍ୟମାନେ ଚଇତିପରବ ମନାନ୍ତି । ଏହି ପରବର ମୁଖ୍ୟ ଜିନିଷ ହେଉଛି ଶିକାର, ଭୋଜିଭାତ ଓ ନାଟଗୀତ ।

ଚଇତି ପରବରେ ଗଦ୍ୟ ଗାଁର ସବୁ ପୁରୁଷ ଶିକାର ପାଇଁ ବନକୁ ଯାଆନ୍ତି । ଶିକାର ନ ପାଇବା ଯାଏ ସେମାନେ ବନରୁ ଫେରି ନାହିଁ । ଶିକାର କରିବାକୁ ଯିବା ଆଗରୁ ତଂଗର ଦେବତାର ପୂଜା କରି ବଳି ଦିଅନ୍ତି । ଶିକାର ପାଇଲେ ଗାଁକୁ ଫେରି ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଖବର ଦିଅନ୍ତି । ଖବର ପାଇ ଗଦ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ମନ ଖୁସିରେ ନାଚି ନାଚି, ଗାଈ ଗାଈ ପୁରୁଷମାନଙ୍କୁ ସ୍ୱାଗତ ଜଣାନ୍ତି ଓ ଶିକାର ତଥା ଶିକାରିମାନଙ୍କୁ ଗାଁକୁ ପାଛୋଟି ଆଣନ୍ତି । ଗାଁକୁ ଫେରିବା ପରେ ଶିକାରକୁ ଗାଁ ମୁଖିଆଙ୍କ ଘର ଆଗରେ ରଖାଯାଏ । ଗାଁ ମୁଖିଆ ଥାଇ ଶିକାର କଟାହୁଏ ଓ ଭାଗ ହୁଏ ।

ଚଇତି ପରବବେଳେ ଗାଁର ବିବାହଯୋଗ୍ୟ ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନେ ବିଭିନ୍ନ ଗାଁର ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ନାଟଗୀତରେ ଯୋଗ ଦିଅନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ନାଟ ଗୀତର ପ୍ରତିଯୋଗିତା ହୁଏ । ଯୁବକମାନେ ଗୀତରେ ନାନା ପ୍ରକାର ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରନ୍ତି ଓ ଯୁବତୀମାନେ ଗୀତ ଆକାରରେ ଉତ୍ତର ଦିଅନ୍ତି ।

ଗଦ୍ୟମାନଙ୍କର ଚଇତି ପରବ ‘ପ୍ରେମ ପରବ’ ରୂପେ ଖ୍ୟାତ । ଏହି ସମୟରେ ଯୁବକଯୁବତୀମାନେ ଅବାଧ ମିଳାମିଶାର ସୁଯୋଗ ପାଆନ୍ତି । ସେମାନେ ପରସ୍ପରକୁ ଚିହ୍ନି, ଜାଣନ୍ତି ଓ ଭଲ ପାଇ ବସନ୍ତି । ଏତିକିବେଳେ ଜଣେ ଆଉ ଜଣକ ସଙ୍ଗରେ ବିବାହ ବନ୍ଧନରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇଯାଆନ୍ତି ।

ଧେମ୍‌ସା / ଢେମ୍‌ସା ନାଟ

ପୁରୁଷମାନେ ଶିକାର କରି ବନରୁ ଫେରି ଆସିଲେ, ବାଟ ମଝିରୁ ଗାଁ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଖବର ଦିଅନ୍ତି । ଗଦ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଏ ଖବର ଶୁଣି ଖୁସି ହୋଇ ଧେମ୍‌ସା ନାଟ ନାଚି ପୁରୁଷମାନଙ୍କୁ ପାଛୋଟି ଆଣନ୍ତି ।

ଧେମ୍‌ସା ନାଟ ବେଳେ ଗାଁର ସବୁ ସ୍ତ୍ରୀ ଏକ ରଙ୍ଗର ଲୁଗା ପନ୍ଧିଥାନ୍ତି ଓ ନିଜକୁ ଅତି ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ ସଜାଇଥାନ୍ତି । ପୁରୁଷମାନଙ୍କୁ ମୋହିତ କରିବାକୁ ସେମାନେ ବିଭିନ୍ନ ଭଙ୍ଗୀରେ ନାଚନ୍ତି ଓ ନାନା ପ୍ରକାର ଗୀତ ଗାଆନ୍ତି ।

ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନେ ଧେମ୍‌ସା ନାଟ ନାଚିଲାବେଳେ, ପୁରୁଷମାନେ ଢୋଲ, ଚମକ, ମହୁରୀ ଆଦି ବାଦ୍ୟ ବଜାଇ ନିଜେ ନାଚନ୍ତି ଓ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ନଚାନ୍ତି ।

ସ୍ବାମୀମାନେ ଆଗେ ଆଗେ ନାଚି ନାଚି ଆସନ୍ତି ଓ ପୁରୁଷମାନେ ଶିକାର ବୋହି ସେମାନଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଚାଲନ୍ତି । ଗାଁରେ ଶିକାର ପହଞ୍ଚିବା ପରେ ଶିକାର ଭାଗ ହୁଏ ।

ଏହି ସମୟରେ ଗାଁର ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନେ ଅନ୍ୟ ଗାଁର ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଅବାଧ ମିଳାମିଶା କରି ନାଚଗାତ କରନ୍ତି ଓ ଜୀବନ ସାଥ୍ ବଛାବଛି ହୁଅନ୍ତି ।

‘ଚଢ଼ିପରବ’ ଏହିପରି ଭାବରେ ଗଦବ। ଯୁବକଯୁବତୀମାନଙ୍କର ମିଳନ ପରବ ହୋଇଥାଏ ।

ଚଢ଼ିପରବର ଢାପ ନାଚ

‘ଢାପ’ ନାମକ ଏକ ଦେଶୀ ବାଜନ୍ତ ବଜାଇ ଏ ନାଚ କରାହେଉଥିବା ଯୋଗୁଁ ନାଚର ନାଁ ଢାପ ନାଚ ।

ଢାପ-ନାଚ

ଢାପ ନାଚ ଆଦିବାସୀଙ୍କର ଏକ ପାରମ୍ପରିକ ନାଚ । ଢାପ ନାଚରେ ଆଦିବାସୀ ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନେ ହିଁ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି । ଏମାନେ ହାତ ବା କାନ୍ଧ ଧରାଧରି ହୋଇ ନଇଁ ନଇଁ ଧାଡ଼ି ବାନ୍ଧି ନାଚନ୍ତି ।

ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନେ ପରସ୍ପରକୁ ମୋହିତ କରିବାକୁ ନିଜ ନିଜକୁ ଆକର୍ଷଣୀୟ ଭାବରେ ସଜାଇ ଢାପନାଚ ନାଚିବାକୁ ଆସିଥାନ୍ତି ।

କଳାହାଣ୍ଡିର ଢାପ-ନାଚ

‘ଚଢ଼ି ପରବ’ରେ କଳାହାଣ୍ଡି ଅଞ୍ଚଳର ପ୍ରତି ଆଦିବାସୀ ଗାଁରେ ଢାପ ବାଜା ଓ ଢାପ ଗାତ ଶୁଣିବାକୁ ମିଳିଥାଏ ।

ଗୀତର ଆରମ୍ଭରେ ସେମାନେ ଗତାନୁଗତିକ ଭାବରେ ଗ୍ରାମଦେବତା ଓ ଗ୍ରାମଦେବତାଙ୍କ
ବନ୍ଦନା ବୋଲିଥାନ୍ତି ।

“କୁହାର ଗୋ ମାଁ ତୁକୁରୀ ବୁଡ଼ୀ

ଦେଶମୁତେ ତୋର ଗୁଡ଼ି

ତକେ ଅଙ୍ଗର ରକତ କାଢ଼ିଦେମି

ମକେ ପଦ ଆସୁ ଯୁତି ଯୁତି

ସଂଗାତେ, ମାଛ ମୟୂରର ବେକ ସଂଗାତେ

ଦୁଃଖର ସୁଖର କଥାହେମା,

ମୁତର ମାଠିଆ ରଖ ସଂଗାତେ ।

ଭରିତ୍ ସିରିତ୍ - କେରାଣ୍ଡି ମାଛର ପିତ ।

ଗାଁର ଗରାମପତି ନା ବନ୍ଦିଲେ

କିଏ ଗାଏବା ପାଲିଆ ଗୀତ.....ସଙ୍ଗାତେ.....

ଏହାପରେ ଗୀତ ଯୋଡ଼ି ଯୋଡ଼ି ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନେ ନାଚନ୍ତି ଓ ଗାଆନ୍ତି । ସମସ୍ତେ
ଜଣେ ଜଣେ କବି ପାଲଟି ଯାଆନ୍ତି ।

ତାପ ବାଜା ଆଦିବାସୀ ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନଙ୍କୁ ଜାଇଁବାର, ଗାଇଁବାର, ନାଚିବାର ଓ
ଭଲ ପାଇଁବାର ନିଶା ଯୋଗାଇ ଦିଏ । ତାପ ବାଜାର ଉତ୍ତେଜକ ଶବ୍ଦ ସେମାନଙ୍କୁ ମସରୁଲ
କରେ ।

ତାପ ନାଚ ଥରେ ଆରମ୍ଭ ହେଲେ ସହଜରେ ଶେଷ ହୁଏ ନାହିଁ । ନାଚଗୀତରେ ରାତି
ପାହିଯାଏ । ବଣ ପାହାଡ଼ ଘେରା ଆଦିବାସୀ ଗାଁମାନ ଚକଟି ପରବର ତାପ ନାଚରେ ବୁଡ଼ି
ରହେ । ଜହ୍ନ ପକ୍ଷ ରାତିର ଭିଜା ଭିଜା ଜୋଛନା ଆଦିବାସୀ ଯୁବକଯୁବତୀଙ୍କୁ ଅଜଣା
ରାଜଜର ସୁଆଦ ଚଖାଏ । ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ସାମାଜିକ ଉତ୍ସବ ବେଳେ ବି ତାପ ନାଚ
ହୁଏ ।

ବଲାଙ୍ଗୀର ଜିଲ୍ଲାର ଚିଟିଲାଗଡ଼ ସବ୍‌ଡ଼ିଭିଜନରେ ମଧ୍ୟ ଡାପ ନାଚ ଏକ ଅତି ପ୍ରିୟ
ନାଚ ।

ଡାପ ନାଚରେ ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନେ ଆଦିରସ ପ୍ରେମର ଗୀତ ହିଁ ଗାଇଥାନ୍ତି ।

ଯୁବକ :- ସିଦ୍ ଖଡକା ଝିଂପାରେ

କେନ୍ ପିଠିକେ ନିଲ

କହିତେ ଦିତ, କହିତ ଦିରେ

ଶାଳୀ ତକେ ହିଡ଼ିଆବାତି ମାରୁ ଦିହିନା.....

ଯୁବତୀ :   ହିତା ଚାଟି ନାଁ ମାର୍ଜନା ମକେ
                      କୁଣ୍ଡା ଯୁଖା ରାନ୍ଧ ଦିବିସ୍ ତକେ ।

ଯୁବକ ଓ ଯୁବତୀ ଉଭୟ :-

ତେରୋ ତେରୋ ରେରୋ ରେରେ
 ରେ ରୋ ରେ ମୋର କାରାପାଏନ୍,
 କାରା ପାଏନ୍ କେ ସିଂଦଡ଼ା
                      ଗୋଲ ଗୋଲାଈଲା
 ଅହୋ, ଅଶୁଆ ମଦେ ମନ ଭରିଲୋ ।

ଚଇତି ପରବ ଆସିଲେ....

ବସନ୍ତ ଋତୁ ଆସିଲେ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ଅତିପ୍ରିୟ ‘ଚଇତିପରବ’ ଆସେ ।

ଚଇତି ପରବ କ୍ଷୟପୁର - କୋରାପୁଟ ଅଞ୍ଚଳରେ ବିଶେଷ ରଙ୍ଗ ବୁଣିଦିଏ । ସେ ରଙ୍ଗରେ ସେହି ଅଞ୍ଚଳରେ ବାସ କରୁଥିବା ଭଦ୍ରା, ରଣା, ଭୂମିଆ, ପରଜା, ସଉରା ଆଦି ବନବାସୀମାନଙ୍କର ମନ ରଙ୍ଗୀନ ହୋଇଯାଏ । ସେମାନେ ମନଭରି ଚଇତି ପରବକୁ ଉପଭୋଗ କରିଥାନ୍ତି ।

ଚଇତି ପରବ ଆସିଲେ ଆଦିବାସୀ ଗାଁମାନ ଆଉ ପ୍ରକାରେ ରୂପଧରେ । ଆଦିବାସୀ ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନେ ପରସ୍ପର ସଙ୍ଗରେ ମିଶିବା ପାଇଁ ଉଛୁନ୍ନ ହୋଇ ଉଠନ୍ତି । ଏହା ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରେମ ଓ ମିଳନର ପରବ ।

ଚଇତି ପରବ ଆସିଲେ ଦଳଦଳ ଆଦିବାସୀ ଯୁବକ ଯୁବତୀ ରାସ୍ତାରେ ହାତ ଧରାଧରି ହୋଇ ମନଖୁସିରେ ଗାତ ଗାଇ ଗାଇ ଚାଲନ୍ତି । ଯାହାକୁ ଦେଖନ୍ତି, ବାଟରେ ଅଟକାଇ ପଇସା ମାଗନ୍ତି । ଗାତି ମୋଟର କିଛି ମାନନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତି ବସନ୍ତି, ‘ଚଇତି ପରବର ଖର୍ଚ୍ଚ ଦିଅ । ନହେଲେ ଛାଡ଼ିବୁ ନାହିଁ ।’

ପଇସା ବଢ଼ାଇଦେଲେ ସେମାନଙ୍କ ଓଠରୁ ଝିରିଝିରି ହୋଇ ଝରିପଡ଼େ ହସର ଫୁଲଝରି । ଆରମ୍ଭ ହୋଇଯାଏ ଭଳିଭଳିକା ନାଚ ଆଉ ଗାତ । ସେମାନଙ୍କ ନାଚିବାର ଭଙ୍ଗୀ, ଗାଇବାର ଢଙ୍ଗ ଦେଖିଲେ ମନ ମୋହି ହୋଇଯାଏ । ମନେ ହୁଏ, ଯୁବକ ଯୁବତୀ ନୁହନ୍ତି ଯେ ଯଉବନ ନାରୁଛି । ନାଚନ ଗାତ ଗାଉଛି । ଏସେ ଚଇତି ପରବର ଗାତ ନାଚ !

ଚଇତି ପରବର ଗୀତ ପ୍ରେମ ଓ ପ୍ରଣୟର ଗୀତ । ସବୁ ଗୀତଯାକ ରଙ୍ଗୀନ । କୋକିଳକଣ୍ଠୀ
 ଯୁବତୀର ଗଳାରୁ ଏଗୀତ ବନ ଝରଣାର ଧାର ପରି ଝରି ଝରି ଆସେ । ଏ ଗୀତରେ
 ଯଉବନର ନିଶା ଥାଏ । ଏହା ଶୁଣିଲେ, ଶୁଣିବା ଲୋକର ମନ ହଜିଯାଏ । ମଢିଯାଏ ।
 ଯୁବକ ଗୀତ ଗାଇ ପ୍ରଶ୍ନ କରେ । ଯୁବତୀ ଗୀତ ଗାଇ ତାର ଉତ୍ତର ଦିଏ । ଖୁବ୍ ଚଟାଚଟା
 ଉତ୍ତର । ପ୍ରଶ୍ନକୁ ଚାହିଁ ଉତ୍ତର । ମପାବୁଝା ଉତ୍ତର ।

ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନେ ଏକାଠି ହୋଇ ନାଚନ୍ତି । ଯୋଡ଼ି ଯୋଡ଼ି ହୋଇ ଗାଆନ୍ତି । ଗୀତରେ
 ଗୀତରେ ସେ ଦୁହେଁ ଯୋଡ଼ି ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ମନ ଯୋଡ଼ି ହୋଇଯାଏ । ପରେ
 ପରେ ଜୀବନ ବି ଯୋଡ଼ି ହୋଇଯାଏ । ଜଣେ ଆରେକର ଜୀବନ ସାଥୀ ହୋଇଯାଆନ୍ତି ।
 ଚଇତି ପରବର ଗୀତରେ ଜୀବନ ଯଉବନର ଭିଜା ଭିଜା ସପନ ଗୋଟି ଗୋଟି ହୋଇ
 ବୁଣି ହୋଇଯାଏ ।

ଏ ଗୀତ ଶୁଣିଲେ, ଶୁଣିବା ଲୋକର ମନରୁ ସକଳ ଦୁଃଖ ଶୋକ ଦୂର ହୋଇଯାଏ । ଏ
 ଗୀତ ମନର ମଳିନତା ଧୋଇ ଦେଇ ପୋଛି ଦିଏ । ମନ ଆଉ ଏକ ରାଜଜର ଅତିଥି ହୁଏ ।
 ସେ ରାଜଜରେ ଦୁଃଖ ଶୋକ କିଛି ନାହିଁ । ସବୁ ଆନନ୍ଦ ହିଁ ଆନନ୍ଦ । ସେ ରାଜଜ ଯୌବନର,
 ସେ ରାଜଜ ଆନନ୍ଦର । ଅତୀତର ଅନେକ ରଙ୍ଗୀନ କଥା ମନେ ପଡ଼ିଯାଏ । ଅତୀତର
 ଅନେକ ହଜିଲା ମୁହଁ ଆଖି ଆଗରେ ଝଲସି ଉଠେ । ଅନେକ ଘଟଣା ସହସା ମନେ
 ପଡ଼ନ୍ତି ।

ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନେ ଘାଟରେ, ବାଟରେ, ବନରେ, ବିଲରେ, ଯେଉଁଠି ମନ ସେଇଠି
 ଗାଇବା ନାଚିବା ଆରମ୍ଭ କରି ଦିଅନ୍ତି । ଗୀତ-ଦେଇପଦ ନିତିଦିନିଆଁ ଜଣାଶୁଣା ଗୀତ ଓ
 ଆଉ କେତେକ ଫନ୍ଦାଗୀତ । ଗାଇବା ଓ ନାଚିଲାବେଳେ ଆଦିବାସୀ ଯୁବକଯୁବତୀମାନେ
 ଜମାରୁ ଲାଜ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ମନକୁ ଯାହା ଆସିଲା ଗୀତ ଆକାରରେ ଗାଇ ଯାଆନ୍ତି । କଣ
 ଲାଭ ଲାଜ କରି ? କଣ ଲାଭ ମୁହଁରେ କଥାଏ ଓ ପେଟରେ ଆଉ କଥାଏ ଧରି ? ସବୁ
 କହିଦେବା ଭଲ, ସବୁ ଗାଇ ଦେବା ଭଲ ।

ସେମାନଙ୍କ ଗୀତ ଶୁଣିଲେ ସତ୍ୟ ବୋଲାଉଥିବା ଲୋକମାନେ କାଠ ପାଲଟି ଯାଆନ୍ତି ।
 ଭାବନ୍ତି, ଏମାନଙ୍କୁ ଏମିତି କଲା କିଏ ?

ଚଇତି ପରବ ଆଦିବାସୀ ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନଙ୍କୁ ପ୍ରେମିକ ଓ ପ୍ରେମିକା କରିଦିଏ ।
 ଚଇତି ପରବ ସେମାନଙ୍କ ମନରୁ ସବୁ ଲାଜ ସରମ ପୋଛି ନିଏ । ସେମାନଙ୍କ ପାଦରେ
 ଯଉବନ ନାଚ ହୋଇନାଚେ । ସେମାନଙ୍କ ଓଠରେ ‘ଚଇତି’ ହସ ହୋଇ ଝରେ । ସେମାନେ
 ଗାଆନ୍ତି :-

- ଯୁବକ -   ରଣବେଳ କାଠ   ଦୁଆର ବନ୍ଦ
                         ଲାଗିଛି ଲାଠର
କେତେଦୂରେ ଥିଲେ   ଏ ନିନା ତୋର
                         କେବେ ନ କରିବୁ ଦୂର
                         ଦୟା ରଖୁଥିବୁ କାନି ପଣତେ
                         ପାଶୋରିବୁ ନାହିଁ ମୋତେ ।
- ଯୁବତୀ :-   ସୁନାକୁ ଟାଙ୍ଗଣା   ଲୁହକୁ ଝାଲଣା
                         ହୀରା ମାନେକକୁ ଜଉ
ତମର ଆମର   ଭେଟଘାଟ ହେଲେ
                         ହୀରାମାନେକକୁ ଜର
ତମର ଆମର   ଭେଟଘାଟ ହେଲେ
                         ହସିମାଟି ଦିନ ଯାଉ ।
                         ତମ ପାଶେ ଥିବି ଜନକ ଗୋରା
                         ଅଣ୍ଟାଳି ତ କୋଳେ ଧରା ।
- ଯୁବତୀ :-   ସତେକି ପାକଲା   ଏକଥା ହେବ
                         ଲାଗି ଯାଉ ରସ ବିଷ
କୋଳେ ଧରିକରି   ପାନ ଖୁଆଇଲେ
                         ସେ ସିନା ସୁଖୀ ପୁରୁଷ
                         ଝାଲିଆ ମକୁର ଲାଲିଆ କେଶ
                         ଲାଗିଯାଉ ରସ ବିଷ ।
- ଯୁବକ:-   ଜାତିରେ ଗଉଡ଼   କାନ୍ଦେ ଦୁଧଭାର
                         ନିତି ପ୍ରତି ରହିଗଲା
ତୋପରା ଧନକୁ   ଖୋଜି ବୁଲୁଛି
                         ବରଷେ ଛ'ମାସ ହେଲା
                         ମଲ୍ଲୀଫୁଲ ଗଭା ଉତ୍ତାନ ଦାଉ
                         ତୋ ଲାଗି ପରାଣ ଯାଉ ।
- ଯୁବକ :-   ଆମେ ଚାରିଜଣ   ବିଚାର କଲୁ
                         ଗୀତ ଗାଉବାକୁ ଯିବା ବଜଲୁ
                         ଏଠି ଠିଆ, ସେଠି ଠିଆ ।

ତୁମ ହାତେ ଅଛି   ରତ୍ନ ମୁଦି
 ଆମ ହାତେ ବେଣି ନିଆଁ
 ଗୋରୀ ଧନ ମୋର ନନ୍ଦର କୁଆଁ
 ଆମନ ତୁମନ ନୁଆଁ ॥

ଯୁବକ :-   ବନ୍ଧୁ ବନ୍ଧୁ ବଲି   ତାକିଲି କେତେ
                          ବନ୍ଧୁତ ନ ଶୁଣେ କାନେ
 କାହିଁକିରେ ବନ୍ଧୁ   ନ ଶୁଣୁ କାନେ
                          ତାକିଲି କେତେ ଧୁଆନେ ।
 ସରୁବାଲି ମୋର ବାନ୍ଧବ ମୁହାଁ
 ମରବାଟେ ଅରେ ଚାହାଁ ।

ଯୁବକ:-   ଚାରିବାଟେ ଧନ   ମୁରୁଗା ବଣ
                          ଝପଟି ଆସିଲି ମୁହିଁ
 କେତେ ଆକୁଳରେ   ତାକୁଛି ମୁଇଁ
                          ଦୟା କରିବୁ କି ନାହିଁ ?
 କଅଁଳ କାକୁଡ଼ି ଦୁଧର ରସ
 ନ ଭାଙ୍ଗ ମୋର ମୁହାଁସ ।

ଯୁବକ:-   କୋ ବାଟେ ତାଳ ଶୁଣିଲା
                          କୋବାଟେ ମେଲାଣି ହେଲା ?
 ମାୟା ମୁରୁଗକେ କାଣ୍ଡ ବାଜିଲା
 ମୋ ବନ୍ଧୁ ପରା ଲାଗିଲା ।
 ଏବେ ସେ ଦେଖିଲି ବନ୍ଧୁର ମୁଖ
 ଅଧେ ପଳାଇଲା ଦୁଃଖ ।

ଯୁବକ :-   ଏ ସୁରା ବରପା ବଡ଼ ବରଷା
                          କାନ୍ଦିଗଲା ପାଟ ସୁଇଁ
 ବାନ୍ଧବ ରୋପିକି ଅଣ୍ଟାଲି ଧରିବି
 କେମନ୍ତ ରହିବ ନାହିଁ ?
 ପାଟିଲା କମଳା କୁଜୀ ନାରଙ୍ଗୀ,
 କଲା ସେ ଅନେକ ଭଙ୍ଗୀ ।

ଯୁବତୀ:-   ଗତି ଗତି ଗଲା   କୁହ କରାଟ
                          ନଡ଼ିଆ କାଟିଲେ ରସ
                          ତମର ଆମର   ପ୍ରୀତି କରିବା
                          ରଙ୍ଗି କରି ଭାରି ଆସ ।
                          ଜାଇ ଜୁଇ ମଲ୍ଲୀ ମୁଣ୍ଡ ପୁରତ
                          ବିଚାର କରିବ ଚିତ୍ତ ।

ଜୟପୁର (କୋରାପୁଟ) ଅଞ୍ଚଳରେ ବାସ କରୁଥିବା ଭଦ୍ରା, ରଣା, ଭୂମିଆଁ, ତମ୍ବ, ପରଜା, ସଉରା ଆଦି ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନଙ୍କ କଣ୍ଠରୁ ଏହିପରି ଅନେକ ଚଉତି ପରବର ମନ ମତାଣିଆ ଗୀତ ଶୁଣାଯାଏ ।

ଚଉତି ପରବ ଆସିଲେ, ଦିସାରା ତରାଦେଖୁ ପବେ ପାଳନର ଶୁଭବେଳ ଜଣାଇ ଦିଏ । ଶିକାର ଦିନ, ବାର ମଧ୍ୟ ସେ ଗଣି ଠିକ୍ କରେ । ଠିକ୍ ସେହି ଶୁଭବେଳ ଦେଖୁ, ଆଦିବାସୀମାନେ ଶିକାର ପାଇଁ ବାହାରି ପଡ଼ନ୍ତି । ଏଣେ ଗାଁରେ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନେ ପୁରୁଷମାନଙ୍କୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହନ୍ତି ।

ବିଭିନ୍ନ ଆଦିବାସୀ ଗାଁର ଲୋକମାନେ ଚଉତି ପରବକୁ ସାତଦିନ, ଦଶଦିନ, ପନ୍ଦରଦିନ ବା ଏକମାସ ଧରି ପାଳିଥାନ୍ତି । ଚଉତ ପରବ ବେଳେ ଲକ୍ଷ ଦେବୀ ଦେବତା, ଧଉଡ଼ିମାତା, ଡଙ୍ଗର ଦେବତା ଓ ବୁଢ଼ାଠାକୁରାଣୀଙ୍କର ପୂଜା କରାଯାଏ । ଚଉତି ପରବ ବେଳେ ଆଗେ କନ୍ଧମାନେ ଧଉଡ଼ିକୁ ନରବଳି ଦେଉଥିଲେ । ଏବେ ନରବଳି ଜାଗାରେ ପୋଡ଼ବଳି ପଡ଼ୁଛି । ଚଉତି ପରବର ପୂଜା ବିଧାନ ଦିସାରାମାନେ କରିଥାନ୍ତି । ଶିକାର ମାଂସକୁ ଗାଁର ସବୁଘରକୁ ବାଣ୍ଟି ଦିଆଯାଏ । ଆଉ କେତେକ ‘ପଙ୍ଗତ’ ବା ଗାଁ ଭୋଜି କରି ଏ ମାଂସ ଖାଆନ୍ତି । ଗାଁ ଭୋଜି ପାଇଁ ପ୍ରତି ଘରୁ ଚାଉଳ, ତାଲି, ପନିପରିବା ଭେଦା କରି ଅଣାଯାଏ ।

ଚଉତ ପରବ ଆସିବା ଆଗରୁ ଏହାର ପାଳନ ପାଇଁ ଆୟୋଜନ ଚାଲେ । ଗାଁରେ ଅରକୁ ଅର ସଭା ଡକାଯାଏ । କିଏ କେଉଁ କାମରେ ଭାଗନେବ, ସଭାରେ ଠିକ୍ କରାଯାଏ । ଗାଁ ମୁଖୁଆ, ଗାଁ ପୁରୋହିତ, ଗାଁ ଚଉକିଆ ଗ୍ରାମସଭାରେ ବିଶେଷ ଦାୟିତ୍ୱ ତୁଲେଇ ଥାନ୍ତି ।

ଏଣେ ଚଉତି ପରବ ଆସୁଛି ବୋଲି ଜାଣି, ଆଦିବାସୀ ଗାଁର ଧାଙ୍ଗଡା ଧାଙ୍ଗଡି (ଯୁବକ ଯୁବତୀ)ମାନେ ଦିନ ଗଣୁଥାନ୍ତି । ନାଟିବା ପାଇଁ, ଗାଜବା ପାଇଁ ସେମାନେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୁଅନ୍ତି । ଯୁବକମାନେ ଯୁବତୀମାନଙ୍କ ବିପକ୍ଷରେ ଓ ଯୁବତୀମାନେ ଯୁବକମାନଙ୍କ ବିପକ୍ଷରେ କଥା ପକାଇ ଆଲୋଚନା କରନ୍ତି । ଏପରିକି କିଏ କାହା ସଙ୍ଗରେ ଏକାଠି ହୋଇ ନାଟିବ, କିଏ କାହା ସଙ୍ଗରେ ଗୀତ ଗାଉବ ସେ କଥା ମଧ୍ୟ ବେଳେ ବେଳେ ଠିକଣା ହୋଇଥାଏ ।

ଚଇତି ପରବ ଆସିଲେ, ଆଦିବାସୀ ଗାଁର ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନେ ଆକାଶର ଚଢ଼େଇ ପରି ମୁକ୍ତ ହୋଇଯାଆନ୍ତି । ଚଇତି ପରବ ସେମାନଙ୍କୁ ସ୍ୱାଧୀନ କରେ । ପରବବେଳେ କେଉଁ ଯୁବକ କେଉଁ ଯୁବତୀର ହାତ ଧରି ନାଚିଲା, କାହା ସଙ୍ଗରେ ଏକଲା ମିଳାମିଶା କଲା, କାହା ସଙ୍ଗେ କିଏ ଭାବ ପାରନ୍ତି କଲା - ତାକୁ ନେଇ କେହିହେଲେ ବିଶେଷ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ । ସେମାନେ ଦଳ ଦଳ ହୋଇ ଏକାଠି ବସି ଥିବା ପରିହାସ ହୁଅନ୍ତି, ଟାହି ଟାପରା ହୁଅନ୍ତି । ମନକଲେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଗୀତ ଗାଇବା ଆରମ୍ଭ କରିଦିଅନ୍ତି ।

ଚଇତି ପରବ ଆନନ୍ଦ ଓ ପ୍ରଣୟର ପର୍ବ । ଚଇତି ପରବ ବରଷକେ ଥରେ ଆସେ ଆଦିବାସୀ ଜୀବନକୁ ସରସ, ସବୁଜ ଓ ସୁନ୍ଦର କରିବା ପାଇଁ ।

ମୟୂରଭଞ୍ଜ ସାନ୍ତାଳର ଚଇତି ପରବ

ମୟୂରଭଞ୍ଜ ଅଞ୍ଚଳର ସାନ୍ତାଳମାନେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପରି ‘ଚଇତିପରବ’କୁ ଶିକାର ପରବ ରୂପେ ପାଳନ କରିଥାନ୍ତି । ଶିକାର ପରବ ପାଳନ ସକାଶେ ଏମାନେ ଦଳ ଦଳ ହୋଇ ଶିମିଳିପାଳ ଅରଣ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରିଥାନ୍ତି ।

ଚଇତି ସଂକ୍ରାନ୍ତି ଦିନ ସାନ୍ତାଳମାନେ ‘ଆଖାନ ଶିକାର’ କରନ୍ତି ।

ସାନ୍ତାଳମାନଙ୍କର ଉତ୍ସବ ମଧ୍ୟରେ ‘ସେନ୍ଦ୍ରା’ ବା ଶିକାର ଖୋଜିବା ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ପରବ । ଯୁଗ ଯୁଗ ଧରି ସେମାନେ ଏ ପରବ ପାଳନ କରି ଆସୁଛନ୍ତି । ଯେତେ ବଡ଼ ବିପଦ ପଡ଼ିଲେ ବି ସେମାନେ ଏଥିରୁ ପଛେଇ ଆସନ୍ତି ନାହିଁ ।

ସାନ୍ତାଳ ଗାଁମାନଙ୍କରେ ପଞ୍ଚାୟତମାନ ରହିଛି । ଏଥିରେ ପାଞ୍ଚ ମୁଣ୍ଡିଆ ଥାଆନ୍ତି । ସେମାନେ ହେଲେ -

(୧) ମାଝୀ, (୨) ପାରାନ୍ତିକ, (୩) ଜଗମାଝୀ, (୪) ନାଏକ ଓ (୫) କୁତମନାଏକ ।

ଶିକାର ପାଇଁ ଦେହୁରୀ ଥାଆନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ଅଞ୍ଚଳ ପାଇଁ ଜଣେ ଦେହୁରୀ । ଚଇତିପରବ ଦିନ ସେ ଶାଳତାଳ (ଗଜଲିତାଳ) ବୋହି ବୁଲନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ସାନ୍ତାଳମାନେ ପଚାରନ୍ତି, କେଉଁ ବଣରେ ଶିକାର କରିବାକୁ ହେବ ?

ଦେହୁରୀ ବଣର ନାମ, ଶିକାର ପାଇଁ ଏକାଠି ଜମା ହେବା ସ୍ଥାନ ଜତ୍ୟାଦି କହି ଦେଇଯାଏ ।

ଖବର ପାଇବା ପରେ ସାନ୍ତାଳମାନେ ସେମାନଙ୍କ ମୁଣ୍ଡୁଆଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ପରାମର୍ଶ କରି ଶିକାର ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୁଅନ୍ତି ।

ଏହାପରେ ଶିକାର ସରଜାମ ସବୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଏ । ଖଣ୍ଡା, ତରଝାଲ, ଧନୁ, କାନ୍ଥ, ଟାଙ୍ଗିଆ, ନାଗରା, ସିଂଗା ପ୍ରଭୃତି ସଜଡ଼ା ହୁଏ । ଏହା ସହିତ ଚାଉଳ, ଛତୁ ଓ ମହୁଳ ନେଠା ଆଦି ଯୋଗାଡ଼ କରାହୁଏ ।

ଗାଁର ମାଝୀ ବା ମୁଣ୍ଡିଆ ଗାଁର ଶିକାରିମାନଙ୍କୁ ପାଞ୍ଚ କିଲୋ ଚାଉଳ ଓ ଗୋଟିଏ ପୋଟମ ମହୁଲ ନେଠା ଦିଏ । ଏହାକୁ ମାଝୀ ମାଣ୍ଡିଲା କୁହାଯାଏ । ଯେଉଁ ଗରିବ ଶିକାରୀମାନେ ନିଜ ଘରୁ ଚାଉଳ, ମହୁଲ ନେଠା ନେଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ, ସେମାନେ ମାଝୀ ମାଣ୍ଡିଲାରୁ ଭାଗ ପାଆନ୍ତି ।

ଶିକାରର ସଫଳତା କାମନା କରି ଗାଁର ନାଏକ ବା ଦେହୁରୀ ପାଞ୍ଚୋଟି କୁକୁଡ଼ା ଦେବଦେବୀଙ୍କ ପାଖରେ ବଳି ଦିଏ ।

ଶିକାର ଦିନ ବଢ଼ିତୋରରୁ, କୁକୁଡ଼ା ତାଙ୍କ ଦେବା ସମୟରେ, ଗାଁ ମୁଣ୍ଡ ଖୋଲା ପଡ଼ିଆରେ ନାଗରା, ସିଂଗା ଓ ବଜାଁଶୀ ସ୍ଵର ଶୁଭେ । ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ଗାଁର ଶିକାରୀମାନେ ସେଇଠି ଯାଇ ଜମା ହୁଅନ୍ତି । ସେଠାରେ ଝୁଆପିଆ ଚାଲେ । ଦେହୁରୀ ସେଇଠି ଖଡ଼ିପକାଇ କେଉଁ ଦିଗକୁ ଯିବାକୁ ହେବ କହିଦିଏ । ଦେହୁରୀ ସେଠାରେ ପୂଜା କରି ସାରିବା ପରେ ଶିକାରୀମାନେ ବଣ ଭିତରେ ପଶନ୍ତି । ଦେହୁରୀ ସେ ଦିନ ଉପବାସ କରିଥାନ୍ତି । ଶିକାରୀମାନେ ଶିକାର କରିଥିବା ସମ୍ଭାବ ପାଇବା ପରେ ଝିଆପିଆ କରନ୍ତି ।

ଶିକାର

ଗାଁର ଶିକାରୀମାନେ ଧନୁଶର ବଞ୍ଛା, କାଣ୍ଡ, ତରୁଆଳ ଜତ୍ୟାଦି ଧରି, ଖାଜପିଜ ସାରିବା ପରେ, ବଣ ଭିତରେ ପଶନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେତେକ ବିଭିନ୍ନ ରାସ୍ତାରେ ଛକି ବସନ୍ତି । ଆଉ କେତେକ ନାଗରା ଓ ସିଂଗା ବଜାନ୍ତି ।

ବଣ ଭିତରେ ପଶି ଶିକାର କଲାବେଳେ କୌଣସି ଶିକାରୀ ଶରମାରି ପକ୍ଷୀ ବା ଜନ୍ତୁ ଶିକାର କଲେ, ସେମାନେ ସେହି ପକ୍ଷୀ ବା ଜନ୍ତୁର ନାମ ଧରି ପାଟି କରନ୍ତି । ଯଦି ବଡ଼ଜନ୍ତୁ ଶିକାର ହୁଏ, ଶିକାରୀମାନେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତାର ଆଗଗୋଡ଼ ବା ପଞ୍ଜରା ଅଂଶ କାଟି ପକାନ୍ତି । ଏହି କଟା ଅଂଶକୁ ସେମାନେ ଦେହୁରୀକୁ ଦିଅନ୍ତି । ବାକିତକ ଶିକାରୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଭାଗ ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ଛୋଟ ଜନ୍ତୁ ବା ପକ୍ଷୀ ଶିକାର ହେଲେ ଦେହୁରୀ ଭାଗ ପାଏ ନାହିଁ ।

ଶିକାର ଶେଷରେ ଶିକାରୀମାନେ ଏକ ଖୋଲା ପଡ଼ିଆରେ ଜମାହୋଇ ଭୋଜି କରନ୍ତି । ସେମାନେ ସଙ୍ଗରେ ନେଇଥିବା ଚାଉଳ, ଛତୁ, ମହୁଲ ଆଦି ଏକାଠି ଜମା କରାଯାଇ ଖିଆଯାଏ ।

ଶିକାରୀମାନେ ଶିକାର କରି ଗଲାବେଳେ କେତେକ ଶିକାରୀ ଜଙ୍ଗଲ ପାଖରେ ବସାକାନ୍ତି ରହନ୍ତି । ସେମାନେ ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିମଗ୍ନ ରହନ୍ତି । କେହି କେହି ରନ୍ଧାବତ୍ତା କାମ କଲାବେଳେ, ଆଉ କେତେ ଜଣ ଜନ୍ତୁ କଟାକଟି କରନ୍ତି । ଏସବୁ ଦୂରରୁ ଦେଖିଲେ ମନେ ହୁଏ, ଜଙ୍ଗଲ ପାଖରେ ନିଆଁ ଲାଗିଛି ।

ଝିଆପିଆ ସରିବା ପରେ, ଦେହୁରୀ ସେଠାରେ ଅଲଗା ଭାବରେ ସଭାଟିଏ କରନ୍ତି । ତାଙ୍କରା ପାଇ ବିଭିନ୍ନ ଗାଁର ଶିକାରୀମାନଙ୍କ ଦଳରୁ ଚାରିପାଞ୍ଚଜଣ ଶିକାରୀ ଯାଇ ଉକ୍ତ ସଭାରେ ଯୋଗ ଦିଅନ୍ତି । ଅନ୍ୟମାନେ ଜଙ୍ଗଲ ବସାରେ ରହି ନାଟଗୀତରେ ମାତି ଯାଆନ୍ତି ।

ଏଠାରେ ପ୍ରଦର୍ଶିତ ନାଟକୁ ‘ଦଙ୍ଗେଇ ନାଟ’ କୁହାଯାଏ ।

ଏଣେ ଦେହୁରୀ ଯେଉଁ ସଭା ଡକାଇଥାନ୍ତି, ତାର ସଭାପତି ହୁଅନ୍ତି ସ୍ୱୟଂ ଦେହୁରୀ । ବିଭିନ୍ନ ଗାଁ ଓ ଅଞ୍ଚଳରୁ ଡାକରାପାଇ ଆସିଥିବା ଶିକାରୀମାନେ ତାଙ୍କର ଚାରିପଟେ ବେଡ଼ି ବସନ୍ତି । ମୁରବାମାନେ “ଦେହୁରୀ ସଭା”ର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ପଚାରନ୍ତି, କିଏ କେମିତି ଅଛ ଖୋଲି କହ । ସୁବିଧା ଅସୁବିଧା କଥା ଜଣାଅ । ସମସ୍ତେ କହନ୍ତି, ଜାତ ଜୀବନ ସବୁକିଛି ଭଲ ଅଛି । ଆପଣଙ୍କ ଆଶୀର୍ବାଦରୁ ସବୁ ଭଲ । ଦେହୁରୀ କହନ୍ତି, ଦେବୀ ଦେବତାଙ୍କର ଆଶୀର୍ବାଦରୁ ଆମେ ସବୁ ଭଲରେ ଅଛୁ ।

ଏହାପରେ ସେ ସଭାରେ ଜଣେ ପରେ ଜଣେ ନିଜ ନିଜର ଦୁଃଖ କଥା, ଅସୁବିଧା କଥା ଦେହୁରୀଙ୍କୁ ଜଣାନ୍ତି ।

ଏହି ସଭାରେ ସାନ୍ତାଳ ଗୋଷ୍ଠୀର ସବୁ ଅଭିଯୋଗ ବିଚାର ହୁଏ । ଏହି ସଭାର ନାମ ‘ଲବାର ବାଜାସି’ ।

ଶିକାର ସାରି ଓ ସଭାସାରି ସମସ୍ତେ ନିଜ ନିଜ ଗାଁକୁ ଓ ଘରକୁ ଫେରି ଯାଆନ୍ତି । ଫେରିଗଲାବେଳେ ବାଟରେ ପଡୁଥିବା ଗାଁର ଲୋକମାନେ ସେମାନଙ୍କର ଚର୍କା କରନ୍ତି । ଗାଁ ଲୋକେ ସେମାନଙ୍କୁ ବସିବାକୁ ଓ ବିଶ୍ରାମ କରିବାକୁ ଜାଗା କରି ଦିଅନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ପାଦ ଧୋଇ ଖାଇବାକୁ ଦିଅନ୍ତି ।

ଦିକାରୀମାନେ ଚର୍ଚ୍ଚା କରିଥିବା ଗାଁର ଲୋକମାନଙ୍କ ଉପରେ ଖୁସି ହୋଇ, ସେ ଗାଁର ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଚମ୍ପା ଫୁଲର ହାର ଉପହାର ଦିଅନ୍ତି ।

ଚଢ଼ି ପରବର ଏଭଳି ପ୍ରଥା ମୟୂରଭଞ୍ଜ ଅଞ୍ଚଳର ସାନ୍ତାଳମାନେ ଯୁଗ ଯୁଗ ଧରି ମାନି ଚଳି ଆସୁଥିଲେ । ଏବେ ଏହା ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଲୋପ ପାଇ ଆସୁଛି ।

ପରିବର୍ତ୍ତିତ ରୂପ : ସାନ୍ତାଳୀ ଭାଷା

ଭାରତରେ ସାନ୍ତାଳୀ ଭାଷା ଭାଷାଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା କମ୍ ନୁହେଁ । ଏଠାରେ ପ୍ରାୟ ଏକ କୋଟି ଲୋକ ସାନ୍ତାଳୀ ଭାଷାରେ କଥା ହୁଅନ୍ତି । ଆମ ଓଡ଼ିଶାରେ ପ୍ରାୟ ୩୦ ଲକ୍ଷ ଆଦିବାସୀ ସାନ୍ତାଳୀ ଭାଷାରେ କଥା ହୁଅନ୍ତି । ଏ ଭାଷାରେ ସାହିତ୍ୟ, ସଂସ୍କୃତି ଚର୍ଚ୍ଚାର ଐତିହ୍ୟ ରହିଛି ।

ଏବେ ସାନ୍ତାଳୀଭାଷା ସହିତ ଅନ୍ୟ ଚାରିଟି ଭାଷାକୁ ସାମ୍ବିଧାନିକ ସ୍ୱାକୃତି ଦେବା ପାଇଁ ଶହେତମ ସମ୍ବିଧାନ ସଂଶୋଧନ ବିଲ୍ ଲୋକସଭା ଓ ରାଜ୍ୟ ସଭାରେ ଗୃହୀତ ହୋଇଛି । ଉଭୟ ଗୃହରେ ଏହା ସର୍ବ ସମ୍ମତିକ୍ରମେ ଅନୁମୋଦିତ ହୋଇଥିବାରୁ ସାନ୍ତାଳୀ, ବୋଡ଼ୋ, ମୈଥିଳୀ ଓ ଡୋଗ୍ରୀ ଭାଷା ଅନ୍ୟ ତତ୍ତ୍ୱିକର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହେଲା ।

ବହୁ ଦିନର ଦାବି ପରେ ସାନ୍ତାଳୀ ଭାଷା ସାମ୍ବିଧାନିକ ସ୍ୱାକୃତି ଲାଭ କଲା ।

ସାନ୍ତାଳୀ ଭାଷାକୁ ସାମ୍ବିଧାନିକ ସ୍ୱାକୃତି ଦେବା ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ଆଦିବାସୀ ସଂଗଠନ ସମେତ କେତେକ ରାଜନୈତିକ ଦଳ ଆନ୍ଦୋଳନ କରି ଆସିଥିଲେ । ଫଳରେ ପଶ୍ଚିମ ବଙ୍ଗ ସରକାର ଏହାକୁ ସର୍ବାଗ୍ରେ ସ୍ୱାକୃତି ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ ।

ଓଡ଼ିଶା, ବିହାର, ଛତିଶଗଡ଼, ଝାଡ଼ଖଣ୍ଡ ତଥା ପଶ୍ଚିମ ବଙ୍ଗରେ ସାନ୍ତାଳୀ ଭାଷାର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ।

ସାନ୍ତାଳୀ ଭାଷା ସାମ୍ବିଧାନିକ ସ୍ୱାକୃତି ହାସଲ କରିବାରୁ ଅବହେଳିତ ଆଦିବାସୀ ସମାଜ ଉପକୃତ ହେବାର ଆଶା କରାଯାଏ ।

କଳାହାଣ୍ଡି ଅଞ୍ଚଳରେ ଚଇତପରବ ଓ ଧର୍ମାରା

ଧର୍ମାରୀ ନାଟ ଗୀତ

ଆଦିବାସୀମାନେ ଯେଉଁଠି, ଚଇତପରବ ସେଇଠି । ଚଇତପରବ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ମୁଖ୍ୟ ପରବ ।

କେବଳ କୋରାପୁଟ କି ମୟୂରଭଞ୍ଜ ଅଞ୍ଚଳ ନୁହେଁ, କଳାହାଣ୍ଡି ଅଞ୍ଚଳରେ ବି ଚଇତ ପରବକୁ ଅତି ଆଦର ସହକାରେ ପାଳନ କରାଯାଏ ।

ଚଇତ ପରବ ଆସିଲେ କଳାହାଣ୍ଡି ଅଞ୍ଚଳର ଆଦିବାସୀ ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନଙ୍କ ମନ ପୁଲକିତ ହୋଇ ଉଠେ । ଏ ଅଞ୍ଚଳରେ ରହୁଥିବା ପରଜା, ଭଡରା, ଗଣ୍ଡ ଜାତିର ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନେ ଚଇତ ପରବକୁ ଆକଣ୍ଠ ଉପଭୋଗ କରନ୍ତି । ଚଇତ ପରବରେ ସେମାନେ ଏକାଠି ହୋଇ ମନଭରି ନାଚନ୍ତି, ମନଭରି ଗାଆନ୍ତି ଓ ମନଭରି ପ୍ରେମ କରନ୍ତି । ବସନ୍ତ ଋତୁର ବାସନ୍ତି ଛିଟା ସେ ସମସ୍ତଙ୍କ ମୁହଁରେ, ଦେହରେ ଓ ମନରେ ନେସିହୋଇ ଥାଏ । ନାଚଗୀତ କରିଆରେ ସେମାନେ ପରସ୍ପରକୁ ଚିହ୍ନି, ଜାଣନ୍ତି, ବୁଝନ୍ତି ଓ ଭଲପାଇ ବସନ୍ତି ।

ଆଦିବାସୀମାନେ ସାଧାରଣତଃ ଚାଷ କରି ଓ ବଣରୁ ଫଳମୂଳ ଓ ଶିକାର ସଂଗ୍ରହ କରି ପେଟ ପୋଷନ୍ତି । ଅକ୍ଷୟ ତୃତୀୟାରୁ ପଞ୍ଚମ ପୂର୍ବେକ ଯାଏ ଏମାନେ ଚାଷରେ ଲାଗି ଥାଆନ୍ତି । ଅମଳ ସରିଲେ ଏମାନଙ୍କର ବିଶ୍ରାମର ଦିନ ଆସେ । ତାପରେ ବଣର ଫଳମୂଳ ସଂଗ୍ରହ ଓ ଶିକାରରେ ଦିନ କଟିଯାଏ ।

ଚଇତପରବକୁ ଆଦିବାସୀମାନେ ମଉଜମଲଲିସ୍, ଖିଆପିଆ, ନାଚଗୀତ, ପ୍ରେମ ଓ ଶିକାର ପରବ ରୂପେ ପାଳିଥାନ୍ତି ।

‘ଦିସାରୀ’ ଯୋଗ ଦେଖି ଚଇତ ପରବର ଦିନବାର ଠିକ୍ କରେ । ‘ଦେବୀଗୁଡ଼ି’ ବା ‘ସେମେଲଗୁଡ଼ି’ରେ ଚଇତପରବ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ । ଦେବୀଗୁଡ଼ି ପାଖରେ ଗାଁର ପିଲାଠାରୁ ବୁଢ଼ା ଯାଏ ସଭିଏ ଏକାଠି ହୁଅନ୍ତି ।

ଗ୍ରାମଦେବତାଙ୍କ ପାଖରେ ପାରା, କୁକୁଡ଼ା, ହେଳି, ମେଣ୍ଟା ଆଦି ପଶୁପକ୍ଷୀ ବଳି ପଡ଼ନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ମାଂସରେ ଭୋଜିଭାତ ହୁଏ । ପ୍ରଚୁର ମଦ ବି ଖିଆଯାଏ । ରାତିସାରା ନାଚଗୀତ ଚାଲେ ।

ପରଦିନ ପୁରୁଷମାନେ

ଧନୁଶର, ଡାଙ୍ଗିଆ, ବର୍ତ୍ତା ଧରି ଶିକାର ପାଇଁ ଯାଆନ୍ତି । ଶିକାର କରି ଫେରି ଆସିଲେ, ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନେ ଦେବୀଗୁଡ଼ି ପାଖରେ ସେମାନଙ୍କୁ ବନ୍ଦାଇ ଥାନ୍ତି । ଶିକାର ମାଂସ ରନ୍ଧା ହୁଏ । ଖିଆଦିଆ ସରିଲେ ଚଢ଼ତ ପରବର ନାଚଗୀତ ଚାଲେ ।

ପୁରୁଷମାନେ ଢୋଲ, ମହୁରୀ, ତାସା ଓ ଢାପ ବଜାଇ ନାଚନ୍ତି ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ନଚାନ୍ତି ।

ଏବେ ଆଗ ପରି ଆଉ ବଣ ଜଙ୍ଗଲ ନାହିଁ । ଶିକାର ଆଉ ମିଳୁନାହିଁ । ତେବେ ବିଧିରକ୍ଷା ପାଇଁ ଶିକାର ପରବ ପାଳନ କରାଯାଉଛି । କିନ୍ତୁ ଚଢ଼ତ ପରବର ନାଚଗୀତ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଚାଲିଛି ।

କଳାହାଣ୍ଡିରେ ଚଢ଼ତି ପର୍ବର ଗୀତ

କୋରାପୁଟ ସଂଳଗ୍ନ ପୂର୍ବ କଳାହାଣ୍ଡି ଅଞ୍ଚଳରେ ସଉରା, ପରଜା, କନ୍ଧ, ଗଣ୍ଡ, ଭଡରା ଆଦି ଆଦିବାସୀ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଲୋକମାନେ ଚଢ଼ତି ପରବକୁ ମହାସମାରୋହରେ ପାଳନ କରିଥାନ୍ତି । ଏହି ପରବ ଦୀର୍ଘ ଏକମାସ ଧରି ଚାଲେ ।

ସକାଳ ପହୁରୁ ଆଦିବାସୀ ଗାଁର ପୁରୁଷମାନେ ଧନୁଶର ଧରି ଶିକାର କରିବାକୁ ବଣକୁ ଯାଆନ୍ତି । ସେମାନେ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଶିକାର ଧରି ଘରକୁ ଫେରିଲେ ଗାଁର ପୁରୁଷ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନେ ଶିକାର ଚାରିପଟେ ଆନନ୍ଦରେ ବୁଲି ବୁଲି ନୃତ୍ୟ କରିଥାନ୍ତି । ଏହାପରେ ଶିକାର ରନ୍ଧାଯାଇ ଦେବୀଙ୍କ ପାଖରେ ଭୋଗ ଲାଗେ । ସେହି ମାଂସ ଓ ମଦ ଖାଇ ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷମାନେ ନାଚଗୀତରେ ମାତି ଯାଆନ୍ତି ।

ଚଢ଼ତ ପରବର ଗୀତ ମୁଖ୍ୟତଃ ବସନ୍ତ ଉତ୍ସବର ଗୀତ । ଏଥିରେ ଆଦିବାସୀ ସଂପ୍ରଦାୟର ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିଥାନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ ଗୀତରେ ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନଙ୍କର ପ୍ରେମ, ଉଦ୍‌ବୁଲିଆ ଯିବା ପାଇଁ ସଂକେତ, ପରକାୟା ପ୍ରୀତି ପାଇଁ ଆହ୍ୱାନ ଆଦି ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇଥାଏ ।

ଆଦିବାସୀ ଯୁବତୀମାନଙ୍କର କ୍ଷୀଣ କୋମଳ ସ୍ୱର ସମଗ୍ର ପରିବେଶକୁ ଆମୋଦପ୍ରମଦ କରିଥାଏ ।

କେବଳ ନିଜ ନିଜର ଓ ନିଜ ଗାଁର ଲୋକଙ୍କ ମନୋରଞ୍ଜନ କରିବା ବ୍ୟତୀତ ଆଗନ୍ତୁକ ଅତିଥିମାନଙ୍କ ସନ୍ତୋଷ ବିଧାନ ପାଇଁ ଆଦିବାସୀ ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନେ ଗାଁର ସର୍ବସାଧାରଣ ବସା ଆଗରେ ଗୀତ ଗାଇ ନାଚିବାର ପରମ୍ପରା କେବଳ ଆଦିବାସୀ ସମାଜରେ ହିଁ ଅଛି ।

ଚଢ଼ତ ପରବ ଗୀତରେ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ଦେବୀବନ୍ଦନା କରାହୁଏ । ଏହାପରେ ପ୍ରେମ, ବିବାହର ଗୀତ ବୋଲାହୁଏ ।

ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗୀତର ପ୍ରତିଯୋଗିତା ବି ହୁଏ । ଏହା ଭକ୍ତି ପ୍ରତ୍ୟୁକ୍ତି (ପଚରା ଉଚୁରା) ମୂଳକ ଗୀତ । ଯିଏ ଯାହାକୁ ହରାଏ, ହାର ମାନି ଥିବା ପୁଅ ବା ଝିଅକୁ ବିବାହ କରେ । ଏ ପ୍ରକାର ଗୀତରେ ସଂକେତ ଧର୍ମୀ ସଂଳାପ ଦେଖାଯାଏ ।

ଏଥିରେ ସ୍ଥାନୀୟ ନିଶାଣ, ମହୁରୀ, ତାସା, ଡାବ, ତୁଙ୍ଗାତୁଙ୍ଗା ଆଦି ବାଦ୍ୟ ବଜାନ୍ତୁ ।
 ଯୁବତୀମାନେ ଅର୍ଦ୍ଧ ବୃତ୍ତାକାର ହୋଇ ନାଚନ୍ତି ।

ଗୀତର ଆରମ୍ଭରେ ‘ମଲିଚେ’, ‘ଉସରେ’ ଆଦି ସମ୍ବୋଧନ ସୂଚକ ପଦ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥାଏ ।

ବାଦ୍ୟରେ ପ୍ରଥମେ ଦେବୀ ବନ୍ଦନା ପାଇଁ ବାଜିଲେ, ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନେ ଗାଆନ୍ତି-

ମଲିଚେ, ଜୟ ମହାମାଜ, ଜୟ ମାଁ କାଳିକା

ଜୟ ମାଏ ଦତ୍ତେଶ୍ବରୀ

ମୁରାଁ ତୋର ନାମ ଧରି, ଗୀତ ମୁଁ ଗାଉଛି

ମାଟିକୁ ଶରନ କରି । ଇତ୍ୟାଦି ।

ଦେବୀବନ୍ଦନା ପରେ “ତାଳମୂଳ ଗୀତ” ବା ଜନ ଜୀବନର ଗୀତ ବୋଲାହୁଏ ।

“ଦେବୀର ବନ୍ଦନା ସେତିକି ଲୋ ଆଉ

ସେତିକି ଆଉ କାଏଁ, ତାଳମୂଳ ଗୀତ ଯାଉ

ତାଳମୂଳ ଗୀତ ଆରତେ କାରୁ କାଏଁ

ଶୁନିବା ଲୋକକେ ଜରୁଁ ।

ଚକତି ପରବ ସୁଆଦଲୋ ଭାବ

ସୁଆଦ ଭାବ କାଏଁ ଗୀତ ରସେ ନାହିଁ ପରୁ ।

ସତ ସତ ପରା ଗୀତ ଗାଉଁ ଏବେ

ଶୁନିବା ଲୋକକେ ଜରୁଁ ।

ଚକତି ପରବ ସୁଆଦ ଲୋ ଭାବ

ସୁଆଦ ଭାବ କାଏଁ

ଗୀତ ରସେ ନାହିଁ ପରୁ,

ଶୁନିବା ଲୋକକେ ଜରୁଁ ।

ଏହାପରେ ଚକତି ପରବର ଅସଲ ଗୀତ, ଉତ୍ତର-ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ତର ମୂଳକ ଗୀତ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥାଏ ।

ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନେ ପରସ୍ପର ଦୁଇ ଦଳ ହୋଇ, ପରସ୍ପରର ଅଣ୍ଟା ଧରାଧରି ହୋଇ, ଗୋଲେଇ ବା ଅଥା ଗୋଲେଇ ହୋଇ ନାଚନ୍ତି । ଗୀତ ବୋଲାହୁଏ -

ଯୁବକ :- ଉସରେ, ଆସ ଆସ ମୋର ତମାଲୋ ବରନୀ

ଖାଇବାଲେ ଦେବି କାଏଁ ଲାଲ ମୁରୁଗୁନି

ତୋ କୋଲରେ ବସିଥିବି,

ମୁଜୁଁ ରହି ରହି ମାୟା ମୁରୁଗା ହେଲେ

କାଏଁ ବାଟ ଛାଡ଼ିଯିବି ।

ତୁଜା ବିରସ ନ କର ମୋତେ ମଲିଫୁଲ

ବିରସ ନ କର ମୋତେ

ଏତେ ଲୋକ ବଳି ନ ଜାଗୁଥିଲି କାଏଁ

ପୀରତରେ ଭୁଲିଗଲି ।

ଯୁବତୀ:-

ରସରେ, କଲିଆ ବାଦଲ ଗୁପୁଟା ଗୁପୁଟା

ମୋହଯୋଗେ ଏନେତେନେ

ମୋହ ପରାଲୀ ପରା ଫରାଲି ଦେବିଗା

ଗୀତକୁଡ଼ିଆରେ

ତୋର କଲିଜା ମୁଣ୍ଡିର ଠାମେ ।

ଯୁବକ:-

ରସରେ, କାହାର ଝିଅ ଚାଲୁଛି ମଲିଫୁଲ

କାହା ନନୀ ଗା ଚାଲୁଛି

ଛାତି ଲୁହକୁହୁ, ଖୋସାଲୋ ଝୁଲୁଛି

ଖୋସା ଝୁଲୁଛି କାଏଁ

ମନେକେ ଘିଟି ନେଉଛି,

ଉମିରୁ ଗାହାଁର (ଗାଁର) ତୁମେର ଲୋ ଚାଲୁ

ତୁମର ମତ୍ୟା ଲୋଗା ଉଚାଉଁ ଶୋଉଁଗା,

ଆମର ମତ୍ୟା ଲୋଗା ଓଡ଼ୁ ।

ଯୁବତୀ:-

ମଲିରେ, ଲେଲେ ମୋର, ଦଏନିଶିରିକେ

ତିନି ପତକାରେ ଛମାଣ ଲୋ ବିରି

ମାନେକ କାନ୍ଦୁଲ ଟଙ୍କା

ମୁଁହଁ ଏତେ ଲୋକଠାମେ କିବଲି କହିବି

ହୃଦେ ମନେ ପାଁଟି ପକା ।

ଯୁବକ:-

ରସରେ, ଏସୁର ପରସା ଚନାଲୋ ପରସା

କଉ ପିଲା ମଲା ଶିତେ

କଉ ପିଲାକୁ କେନ୍ କହୁଲି ଜଟିଲା

ସେ ପରା ଜଟିବି ତତେ

ଯାଦେ ଲିପିଲିପା ବାରିର କେନ୍ ଲିପା

କାଲି ମାଲି ଜଟିଯିବି

ଆକାଶ କୁମୁଡ଼ା ପାତାଲ ଲୋ ଭେଦି

ପାତାଲେ ଭେଦି କାଏଁ ରୁପତେ ଲଗିନ ଦେବି
 ଦୋର ଘରର ଗିରୁଆ ଯେ ଶମି ନ ପାରିଲେ
 ହାତେ ଧରି କୋଲେ ନେବି,
 ତିନିନାକେ ଗୁନା ବେକରେ ଖେଳା,
 ବାହାରେ ପିନ୍ଧିଛୁ ଡାଢ଼,
 ଅନ୍ଧାର ରାତିନେ ଆସିଛେଁ ମୁଣ୍ଡ କାଏଁ
 ଆସିଛେ ଲୋ ମୁଣ୍ଡ
 ଜଳଦି କପାଟ ଫେଟ ।

କଳାହାଣ୍ଡି (ଦକ୍ଷିଣ-ପୂର୍ବ)ର ଚୈତ୍ର ପର୍ବର ଗୀତ

ପର୍ବଟି ଚୈତ୍ର (ମାର୍ଚ୍ଚ) ମାସରେ ପଡ଼ୁଥିବାରୁ ଏହାର ନାମ ଚୈତ୍ର ପର୍ବ । ଭଦ୍ରା, ପରଜା ଓ ଗଣ୍ଡ ଜାତିର ଲୋକମାନେ ଏ ପର୍ବ ପାଳନ କରନ୍ତି । କଳାହାଣ୍ଡିର ପରିମାଣ୍ଡଳରେ ପାଳିତ ଏହି ପର୍ବକୁ ଚୈତ୍ର ପର୍ବ କୁହାଯାଏ । ଡକ୍ଟର ମହେନ୍ଦ୍ର କୁମାର ମିଶ୍ର କହନ୍ତି, “କଳାହାଣ୍ଡିର ଦକ୍ଷିଣ-ପୂର୍ବାଞ୍ଚଳରେ ପାଳନ କରାଯାଉଥିବା ‘ଚୈତ୍ର’ ପର୍ବ ‘ଚୈତ୍ର’ ପର୍ବଠାରୁ ଅଲଗା ।

ଚୈତ୍ର ପର୍ବ ସୁଦୀର୍ଘ ଏକମାସ ଧରି ପାଳନ କରାଯାଏ । ଏଥିରେ ଜଙ୍ଗଲକୁ ଶିକାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଯାତ୍ରା କରିବା ଘଟଣାକୁ ସାଂକେତିକ ଭାବରେ ଦର୍ଶାଇ ଦିଆଯାଇଥାଏ । ଏଥିରେ ଗାଁର ସେମେଲମୁତା ବା ସର୍ବସାଧାରଣ ସ୍ଥାନରେ ଆବାଳବୃଦ୍ଧବନିତା ଠୁଳ ହୋଇ ନାଚଗୀତରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିଥାନ୍ତି । ଭୋଜିଭାତ ଓ ମଦ୍ୟପାନ ଏ ପର୍ବର ଅନ୍ୟତମ ଆକର୍ଷଣ । ବିଶେଷତଃ ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନେ ଏଥିରେ ଆନନ୍ଦ ସହକାରେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି । ସାରା ରାତି ନାଚ ଗୀତରେ ଅତିବାହିତ ହୁଏ । ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନେ ମୁହାଁମୁହିଁ ହୋଇ ଧାଡ଼ିବାନ୍ଧି ନାଚନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗୀତର ପ୍ରତିଯୋଗିତା ମଧ୍ୟ ଚାଲେ । ଦର୍ଶକମାନେ ମଧ୍ୟ ଏଥିରେ ଯୋଗ ଦେଇଥାନ୍ତି ।

ଗୀତ୍ କୁଡ଼ିଆ ଓ ଗୀତ୍ କୁଡ଼ିଆନୀ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ଧଉଳିମାତାର ବନ୍ଦନା ଗାନ କରନ୍ତି । ତାପରେ ଦୁର୍ଗା, ସରସ୍ୱତୀ, ସାରଳା ଆଦି ଦେବୀଙ୍କର ବନ୍ଦନା ଚାଲେ । ତାପରେ ଦେବୀ ଗୀତ ବୋଲାଯାଏ । ସର୍ବଶେଷରେ ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନେ ସର୍ବସମ୍ମତରେ ନିଃସଙ୍କୋଚରେ ପ୍ରେମ ଗୀତ ବୋଲିବା ଆରମ୍ଭ କରି ଦିଅନ୍ତି । ଗୀତ ପରେ ବାଦ୍ୟ ବାଜେ ଓ ନାଚ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ ।

ଚୈତ ପର୍ବ ଗୀତ

ଯୁବକ:- ରସରେ, ଆସ ଆସ ମୋର ଚମ୍ପାଲୋ ଘରନୀ
 ଖାଇବାକେ ଦେବିକେ ଲାଲ ମୁରୁଗୁନୀ
 ତୋ କୋଲରେ ବସିଥିବି,
 ମୁହଁ ରହି ରହି କରି ଧରାପଡ଼ିଗଲେ
 କେନବାଟେ ଛାଡ଼ି ଯିବି ।
 ତୁଇ ବିରସ ନକର ମୋତେ
 ମଲ୍ଲୀଫୁଲ, ବିରସ ନ କର ମୋତେ ।

ଯୁବତୀ:- ରସରେ,
 ହାକଡାକ ଦେଲି, ଖମନାକେ ଗଲି,
 ଆଖତା (ଉଖୁଡ଼ା) ଫିକିଲି, କମଲା ତୁଲିଲି
 ସାତ ସାର ଫୁଲ ମୁତେନେ ଖୁଚିଲି
 ତୁମର ଖୁଲି ତାନେ ଗଲି,
 ତୁମର ତୁମର ପରା ଯେତେ ଧଙ୍ଗରାକେ
 ରେଡ଼ିନେ ଧାମସା ଦେଲି ।

ଭତ୍ତା, ପରଜା ଏବଂ ଗଣ୍ଡ ଜାତିର ଧାଙ୍ଗତାମାନେ ଚୈତ ପର୍ବରେ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରେମିକା
 ଧାଙ୍ଗିତାମାନଙ୍କୁ ନାଚଗୀତ ପାଇଁ ଡାକି ଗୀତ ବୋଲନ୍ତି ।

“ଲେ ଲେ ରସୋଦେ, ଲେ ଲେ ରସୋଦେ,
 ସାରିକେଲାନା ଦୁତ କେଲି ଆସ ହୋ.....
 ଆମ୍ଭତା ରେଙ୍ଗସା ଜୁଲି, ଲେଲେ ରସୋଦେ,
 ଆମ୍ଭତା ପରଝା ଜୁଲି, ନାଚି ଆସହୋ”.....

(ରସବତୀ ସାରି, ଆଜି ସାଥୁ ସଙ୍ଗେ ଖେଳିବାର ଦିନ । ତୁମେ ଖେଳିବ ଆସ । ତୁମେ
 ମୋର ପିଲା ଦିନର ରେଙ୍ଗସାଜୁଲି ବା ଗୁରୁଣ୍ଡି ଗୁରୁଣ୍ଡି ଖେଳିଥିବା ସାଥୁ । ତୁମେ ମୋର
 ପରା ଯୋଡ଼ି ପଡ଼ି ସାଥୁ । ଆସ)

ଚକ୍ରତ ପରବରେ ଆଞ୍ଚଳିକ ଓଡ଼ିଆ, ପରଜା ଭାଷାରେ ଗୀତ ବ୍ୟତୀତ ଦେଶିଆ ଗୀତ
 ବି ବୋଲାଯାଏ । ଏହାର ସ୍ୱର ଓ ଗାୟନ ଶୈଳୀ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର । ଏ ଗୀତ ଶ୍ରୋତାର ମନକୁ
 ଭଲସିତ କରିଥାଏ ।

କଳାହାଣ୍ଡି ପରଜାର ଚଇତ ପର୍ବ ନାଟ ଗୀତ

ଚଇତ ପରବ ବେଳେ କଳାହାଣ୍ଡି ଅଞ୍ଚଳରେ ବାସ କରୁଥିବା ପରଜା ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ନାଟଗୀତ ଅତ୍ୟନ୍ତ ମନକୁଆଁ ।

ପରଜା ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଧାଙ୍ଗରା ଧାଙ୍ଗରୀ (ଦାଘୁଡ଼ା / ଦାଘୁଣୀ)ମାନଙ୍କର ନାଟଗୀତରେ ଚୈତ୍ର ମାସର ପ୍ରକୃତି ବର୍ଣ୍ଣନା ସହିତ ଧାଙ୍ଗରା ଧାଙ୍ଗରୀକୁ ବିବାହ କରିବା ପାଇଁ ଆହ୍ୱାନ, ଧାଙ୍ଗରୀମାନଙ୍କୁ ଟିକିଲ କରିବା ବିଷୟ ଥାଏ । ଧାଙ୍ଗରୀମାନଙ୍କ ସମବେତ ପ୍ରେମ ସଙ୍ଗୀତ, ଧାଙ୍ଗରୀମାନଙ୍କୁ ଧାଙ୍ଗିରୀମାନଙ୍କର ପ୍ରେମ ନିମନ୍ତ୍ରଣ, ଧାଙ୍ଗରୀର ଧାଙ୍ଗରୀକୁ ଖେଳିବା ପାଇଁ ସଙ୍କେତଧର୍ମୀ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ଆଦି ଚଇତି ପରବ ଗୀତରେ ରୂପ ପାଇଥାଏ । ଏ ଗୀତ ଚଇତି ପରବର ଚନ୍ଦ୍ର ବିଧୌତ ରଜନୀରେ ଜୀବନକୁ ମଡ଼ୁଆଳା କରେ ।

ଧାଙ୍ଗରୀମାନେ ସମସ୍ତେ ବନ ଫୁଲରେ ସଜ୍ଜିତା ହୋଇ, ରୂପା ପିତଳ ଅଳଙ୍କାର ପିନ୍ଧି, ନୂଆ ଶାଢ଼ୀ ପିନ୍ଧି ନାଚିବାକୁ ଆସିଥାନ୍ତି ।

ଗୀତ ଆରମ୍ଭରେ ଗୁରୁବନ୍ଦନା ଓ ଧରନୀ ମାତା (ଦାରୁଣୀ) ବନ୍ଦନା କରି ସବୁ ଧାଙ୍ଗରୀ ସୁର ଲୟାଇ ଗାଆନ୍ତି -

“ଏ ଚଇତ ମାସୋ ଦିନୁର ତୋ, ଯେଲିରେଇଏ ।

ଏ ବେଶାକ୍ ମାସ ଦିନୁନା, ଯେଲିରେଇଏ ।

ଏ ଗୁରୁ ବନ୍ଦା ଯେନ୍ଦନାକା, ଯେଲିରେଇଏ ।

ଏ ଜତନୁ ବନ୍ଦା ଯେନ୍ଦନାକା, ଯେଲିରେଇଏ ।

ଏ ଦାରୁଣୀ ବନ୍ଦା ଯେନ୍ଦନାକା, ଯେଲିରେଇଏ ।

ଏ ଦାରୁମୁ ବନ୍ଦା ଯେନ୍ଦନାକା, ଯେଲିରେଇଏ ।

ଏ ଲକେ ସଜନୁ କିତନାକା, ଯେଲିରେଇଏ ।

ଏ ଲକେ ଦରମୁ କିତନାକା, ଯେଲିରେଇଏ ।

ଧରନୀ ଓ ଧରମ ଦେବତା ବନ୍ଦନା ପରେ ପ୍ରେମ ସଙ୍ଗୀତର ସୁଅ ଝୁଟେ । ଧାଙ୍ଗରୀ ଧାଙ୍ଗରୀକୁ ଚଇତ ପରବବେଳେ ନାଟଗୀତ କରିବାକୁ ଆହ୍ୱାନ ଜଣାଇ ଗାଏ -

ଲେଲେ ରସଡ଼େ, ଲେଲେ ରସଡ଼େ

ସାରି କେଲାଣା ଦୁପ କେଲିଆସ ହୋ ।

ଆମତା ରେଙ୍ଗସାକୁଲି ଲେଲେ ରସଡ଼େ

ଝାମୁଡ଼ା ପାଉଝାକୁଲି ଆରେ ଆସ ହୋ

(ହେ ମୋର ରସବତୀସାରି, ଆଜି ସାଥୁ ସଙ୍ଗୀତ ସଙ୍ଗେ ଖେଳିବାର ଦିନ । ତୁମେ ଖେଳି ଆସ । ତୁମେ ମୋର ପିଲାଦିନର ରେଙ୍ଗସା କୁଲି ବା ଗୁରୁଣ୍ଡି ଗୁରୁଣ୍ଡି ଖେଳିଥିବା ସାଥୁ । ତୁମେ ମୋର ପାରାଯୋଡ଼ି ପରି ସାଥୁ । ଆସ ଖେଳିବା)

ଧାଙ୍ଗରାର ଆହ୍ୱାନକୁ ନ ଶୁଣିଲେ ସେ ବ୍ୟଙ୍ଗ କରି ଧାଙ୍ଗରାକୁ କହେ -

“କାଳାହାଁଡ଼ିର ମିରିଜି ଗୁଣ୍ଡା

ହେଉରୋତାକେ ଦାତୁଟା କୁଣ୍ଡା ।”

(କଳାହାଁଡ଼ିର ଲାଲ ମରିଚର ଗୁଣ୍ଡ ଧାଙ୍ଗରାମାନଙ୍କ ଦେହରେ ବୋଳିଦିଅ । ସେମାନେ ଛଟପଟ ହେବେ । ମଜାହେବ ।)

ଧାଙ୍ଗରାମାନେ ନିଜ ମନ ପସନ୍ଦର ଧାଙ୍ଗରା ଦେଇଥିବା ଉପହାର ଫୁଲକୁ ଖୋସାରେ ଖୋସି, ସମବେତ କଣ୍ଠରେ ଗାଆନ୍ତି -

“ଲେ ଲେ ବନ୍ଦରରେ,

ଦାଙ୍ଗଣା ଦିଲା ପୁଲ ପିନ୍ଧା କେତେ ସୁନ୍ଦରରେ

ଏନେରେ ରଙ୍ଗ ରସି ଏଲୋ, ଲେଲେ ବନ୍ଦରରେ ।”

ଧାଙ୍ଗରା ତାର ପ୍ରିୟ ଧାଙ୍ଗରାକୁ ତା’ ଖୋସାରେ ଫୁଲ ଖୋସି ଦେବା ପାଇଁ, ହାତରେ ଚୁଟି ପିନ୍ଧାଇ ଦେବା ପାଇଁ ଓ ମୁଣ୍ଡରେ ରିବନ୍ ଫିଟା ଲଗାଇ ଦେବା ପାଇଁ ଆମନ୍ତ୍ରଣ କରେ । ପୁରୁଷର ପ୍ରଶଂସା ବିନା ନାରୀର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ମୂଲ୍ୟହୀନ । ତେଣୁ ଧାଙ୍ଗରାମାନେ ଧାଙ୍ଗରାମାନଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଗାଆନ୍ତି -

“ଆଲୋ ଦାଙ୍ଗୁଣାରି, ଫୁଲ ଗୁଡ଼ି ଦିଅଉ,

ଆତେ ସାନ ସୁରି, ମୁତେଁ ରିବିଶ ପିତାଉ,

ଆଲୋ ଦାଙ୍ଗୁଣାରି, ଫୁଲ ଖୁଚି ଦିଅଉ ।”

ଧାଙ୍ଗରା ତାର ଜପସିତ ଧାଙ୍ଗରାକୁ ଘାଟି ତଳର କାନ୍ଥକୁ ଗୁଞ୍ଜାକୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରିଗାଏ -

“ଲେଲେ ରସ, ଲେଲେ ରସ,

ଗାଟିତଲେ କାନ୍ଥକୁ ଗୁଟା ଖେଳି ଆସ ।”

ଧାଙ୍ଗରା ତାର ତୁଙ୍ଗତୁଙ୍ଗା ବାଦ୍ୟ ଧରି ତାର ପ୍ରିୟ ଧାଙ୍ଗରାର ହୃଦୟକୁ ଜିଣିବା ପାଇଁ ପ୍ରୟାସ କରେ । ମନ ମାରି ବସିଥିବା ଧାଙ୍ଗରାକୁ କହେ, ଏମିତି ବସିଛୁ କାହିଁକି ? ମୋ ସଙ୍ଗେ କଥା କହୁନୁ କାହିଁକି ? ଧାଙ୍ଗରାମାନେ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରିୟ ଧାଙ୍ଗରାମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଆଦୁସମର୍ପଣ କରି ସମବେତ କଣ୍ଠରେ ଗାଆନ୍ତି -

“ତର ଲାଗିରେ ସରିଆ, ତର ଲାଗିରେ ହରିଆ, ତର ଲାଗିରେ ସରିଆ,

ଯଉଁ କାଏଁ ମୋର ପରାଣ, ଯଉଁ କାଏଁ ମୋର ଜୀବନ ଯଉଁ -

ତୁମ୍ଭରି ତୁଝେ, ତୁମ୍ଭରି ଦୁଝେ ପାନ କାଇବାରୁ

ତୁମ୍ଭରି ଲାଗି ସରବ ନାଶ ଯାଏ ପରାନ- ୨

ଲୋରି ଲୋରି, ଲୋରି ଲୋରି

ହିମାତୁରେ - ଲିମାତୁରେ ଗୁରୁ ଗୁରୁ ଜିଲି - ଗୁରୁ ଗୁରୁ ।”

ଚକ୍ରତ ପରବରେ କଳାହାଣ୍ଡର ଗୀତ୍ କୁଡିଆ ଓ ଗୀତ୍ କୁଡିଏନ୍

କଳାହାଣ୍ଡ ଅଞ୍ଚଳର ଚକ୍ରତପରବ ନାଟରେ ଆଦିବାସୀ ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନେ ଭାଗ ନିଅନ୍ତି । ଏ ନାଟ ଯେମିତି ମନ ମତାଣିଆ, ଗୀତ ସେହିପରି ଭାବ ବ୍ୟଞ୍ଜକ ଓ କାମ ଉଦ୍ଦୀପକ । ଗୀତ ଗାଉଥିବା ଯୁବକ (ଧଙ୍ଗରା)କୁ ‘ଗୀତ କୁଡିଆ’ ଓ ଯୁବତୀ (ଧାଙ୍ଗରୀ) କୁ ‘ଗୀତ କୁଡିଏନ୍’ କୁହାଯାଏ । ରାତିସାରା ଏମାନେ ମଦ ଖାଇ, ନାଚି, ମାଡି ଓ ଗୀତଗାଇ କଟାଇ ଦିଅନ୍ତି ।

ଧଙ୍ଗରା ଧାଙ୍ଗରୀ ଗୀତ ଗାଇ ଗାଇ ଜବାବ ସୁଆଲ ହୁଅନ୍ତି । ଧଙ୍ଗରାର ପଦେକୁ ଧାଙ୍ଗରୀର ପଦେ । ଧାଙ୍ଗରୀର ଗୀତକୁ କାଟି ଧାଙ୍ଗରୀ ଗାଏ । କେହି କାହା ପାଖରେ ହାର ମାନିବାକୁ ନାରାଜ ।

ଏକ ଗୀତରେ ଧାଙ୍ଗରା ଧାଙ୍ଗରୀ ପାଖରେ ପ୍ରେମ ନିବଦେନ କରେ । ଉଦଳିଆ ପକାଇବା ପାଇଁ ଇସାରା ଦିଏ/ ଘରଣୀ ହେବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରେ । ଧାଙ୍ଗରୀ ପ୍ରେମ କରିବା ପାଇଁ ସର୍ତ୍ତ ବାଡ଼େ/ ଘରଣୀ ହୋଇ ରହିବା ପାଇଁ ଇସାରା ଦିଏ ।

ଚକ୍ରତ ପରବ ଗୀତ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ ଦେବଦେବୀ ବନ୍ଦନାରୁ । ତାପରେ ପ୍ରେମ ଗୀତର ସୁଅ ଛୁଟେ । ନାଚ, ଗୀତ, ବାଦ୍ୟ ବାଜଣା ସବୁ ଏକ ସଙ୍ଗରେ ଏକା ଢଙ୍ଗରେ ଚାଲିଥାଏ । କେତେବେଳେ ଧାଙ୍ଗରା ଧାଙ୍ଗରୀମାନେ ପରସ୍ପରର ହାତ ଧରାଧରି ହୋଇ ନାଚନ୍ତି କେତେବେଳେ ଅଣ୍ଟା ଧରାଧରି ହୋଇ ନାଚନ୍ତି ।

ନାଚ ଆରମ୍ଭରେ ଦେବୀ ବନ୍ଦନା ବା ମାଲଶିରୀ ବାଜା ବାଜିଥାଏ । ‘ଗୀତ କୁଡିଆ’ ଗୀତ ଆରମ୍ଭକରିଗାଏ :-

“ଜୟ ମହାମାୟୀ ଜୟମାଁ କାଳିକା

ଜୟ ମାୟେ ଦତ୍ତେଶ୍ଵରୀ

ମୁଁ ତୋର ନାମ ଧରି ଗୀତ ଯେ ଗାଉଛେଁ

ମାଟିକୁ ଶରନ କରି ।

:ମୁଁ ଦେବୀର ଆସନେ ବେଞ୍ଚୁଛେ ଲୋ ଲିଆ

ବେଂଚୁଛେଁ ଲିଆ କାଏଁ

ଫିଟିଗଲେ କହିଦିଆ ।

ଗୀତ ଆରମ୍ଭରେ ସରସ୍ୱତୀ କଣ୍ଠରେ ବସି ଗୀତ ପଦମାନ କହିଦେବେ ବୋଲି ପ୍ରାର୍ଥନା କରାଯାଇ ଗୀତ ବୋଲାଯାଏ । ସବୁ ଗୀତ କୁଡ଼ିଆକୁ ଦୂରାଇବା, ପଙ୍ଗନିଆ ଯେପରି ‘ପାଙ୍ଗି’ ପାରିବ ନାହିଁ ସେଥିପାଇଁ ରକ୍ଷା କରିବା କାମନା କରି ଗୀତମାନ ବୋଲାଯାଇଥାଏ ।

ଏହାପରେ ‘ଡାଲ ପଡ଼ିରିଆ’ ବା ଡାଲମୂଲ ଗୀତ ବୋଲାଯାଏ । ଗୀତ କୁଡ଼ିଆ ଗାଏ:-

“ଦେବାର ବନ୍ଦନା ସେତିକି ଥାଉ ଲୋ

ସେତିକି ଥାଉ କାଏଁ

ଡାଲମୂଲ ଗୀତ ଗାଉ

ଡାଲମୂଲ ଗୀତ ଅରଟେ କାରୁ “କାଏଁ”

ଶୁନିବା ଲୋକକୁ ଜଗୁ

ଚକତ ପରବ ସୁଆଦ ଲୋ ଭାବ

ସୁଆଦ ଭାବ କାଏଁ

ଗୀତ ରସେ ନାହିଁ ପଚୁ ।

ଏହାପରେ ‘ଡାଲମୂଲ’ ଗୀତର ପ୍ରତିଯୋଗିତା ଚାଲେ ।

ଡାଲମୂଲ ଗୀତରେ ଅନ୍ୟ ଗୀତ କୁଡ଼ିଆକୁ ଦୂରାଇଦେବା ଓ ଶୁଣୁଥିବା, ଦେଖୁଥିବା ଲୋକଙ୍କୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କରାଇଦେବା ଚେଷ୍ଟା ନିହିତ ଥାଏ ।

ଏହାପରେ ପରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଯାଏ ଚକତ ପରବର ସୁଆଦିଆ ନାଚଗୀତ ।

ଧାଙ୍ଗରା ଧାଙ୍ଗିରାମାନେ ଚକତ ପରବର ପ୍ରେମ ଓ ପ୍ରଣୟ ବୋଲା ଗୀତ ଗାଆନ୍ତି । ଗୀତ ଗାଇ ଜଣେ ଅନ୍ୟକୁ ମୋହିତ କରିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥାନ୍ତି । ଗୀତ କୁଡ଼ିଆ ଗୀତର ଜବାବ ଦିଏ ଗୀତ କୁଡ଼ିଏନ୍ ।

ଯୁବକ :- ରସରେ.....

ଆସ ଆସ ମୋର ଚମ୍ପାଲୋ ଘରନୀ

ଖାଇବା କେ ଦେବି କାଏଁ ଲାଲ ମୁରୁନୀ

ତୋ କୋଲରେ ବସିଥିବି ମୁଁ

ରହି ରହି କରି ମାୟା ମୁରଗ ହେଲେ କାଏଁ

କେନ୍ ବାଟେ ଛାଡ଼ିଯିବି ।

ତୁଇ ବିରସ ନ କର ମୋତେ ମଲ୍ଲୀପୁର

ବିରସ ନ କର ମୋତେ

ଏତେଲୋକ ବଳି ନ ଜାନୁଥିଲି କାଏଁ

ଘଇତା କରିବୁ ମୋତେ ।

ଯୁବତୀ:- ରସରେ.....
 କଳିଆ ବାଦଲ ଗୁପଟା ଗୁପଟା
 ମେଘ ଘୋଟେ ଏନେତେନେ
 ମେଘ ଫରାଜଲା ପରା ଫରାଲି ଦେବିଟା
 ଗୀତ କୁଡ଼ିଆରେ, ତୋର କଳିଜା ମୁଣ୍ଡର ଠାମେ ।

(ଅର୍ଥ ହେଲା, କଳାବାଦଲ ଗୋଟା ଗୋଟା ହୋଇଛି ।
 ମେଘ ଏଠି ସେଠି ବିଖଣ୍ଡିତ । ଘଇତା କରିବାକୁ କହୁଛୁ ।
 ମେଘ ପରି ତୋର କଳିଜାକୁ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ କରିଦେବି ଜାଣିଥା ।)

ଧାଙ୍ଗରା- ମଲିରେ, ଘର ବନାଇଲୁ ପାଞ୍ଚ ପଟିଆ
 ଘରକେ ସମିଲା ଯୋରା ମଠିଆ
 ବାହାକେ ଶମିଲା ତାତ
 ନୂଆ ନୂଆ ତତେ କରିବି ଲାଡ଼ଗା
 ପଛେ ରଙ୍ଗାଇବି ହାତ ।

ଧାଙ୍ଗରୀ:- ମଲିରେ
 ହାକ ତାକ ଦେଲି
 ଖମନକେ ଗଲି
 ଅଖଡ଼ା ଫିକିଲି
 କମଲା ତୁଲିଲି
 ସାତସରା ଫୁଲ, ମୁତନେ ଖୁଟିଲି
 ତୁମର ଖୁଲି ଦାଁତେ ଗଲି,
 ତୁମର ତୁମର ପରା ଯେତେ ଧଙ୍ଗରାକେ
 ରେଡ଼ିକେ ଧମସା ବେଲି ।
 (ଖମନ- ବଣ, ରେଡ଼ି-ଗୋଇଁ, ଧମସା - ଗୋଇଁ ମାତ)

ଧଙ୍ଗରା:- ମଲିରେ
 କାହାର ଝିଅ ଚାଲୁଛି ମଲିଫୁଲ
 କାହାର ନନ୍ଦୀ ଗାଁ ବୁଲୁଛି ।
 ଛାତି ଲୁହ ଲୁହ ଖୁସା ଲୋ ଝୁଲୁଟି

ଖୁସା ଝୁଲୁଛି କାଏଁ

ମନକେ ଘିଟି ନଉଛି ।

ଉମର ଗାଁର ତୁମେର ଲୋ ଚାଲୁ

ତୁମର ମଟ୍ୟାଲଗା ଉଛାଇ ଶୁଭବା ।

ମୋର ମଟ୍ୟା ଲୁଗା ଗୁଡ଼ାଇ ହେବା ।

(ଅର୍ଥ ହେଲା - କାହାର ଝିଅ କାହାର ନନୀ ଚାଲୁଛି ? ତାର ମାଂସଳ ଛାତି ଥରି ଥରି ଯାଉଛି । ତାର ଲମ୍ବା ଖୋସା ବି ଝୁଲୁଛି । ମୋ ମନ ଟାଣି ହୋଇଯାଉଛି ।

ଉମର ଗାଁର ତିମରି ଫଳ ପରି ସୁନ୍ଦର ଦେଖା ଯାଉଛି । ତୋର ମାଟିଆ ରଙ୍ଗର ଶାଢ଼ୀ ଭୂଇଁରେ ପକାଇ ଆମେ ଦୁହେଁ ଶୋଇବା । ମୋର ମାଟିଆ ଲୁଗା ଘୋଡ଼ାଇ ହେବା ।)

ଧାଙ୍ଗରୀ:- ମଲ୍ଲିରେ.....

ଲେ ଲେ ଲେ ଲେ ମୋର

ଦଏନି ଶିରିକାଏଁ

ତିନିଟଙ୍କାରେ ଛମାଣ ଲୋ ବିରି

ମାନେକ କାନ୍ଦୁଲ ଟଙ୍କା

ମୁଇଁ ଏତେ ଲୋକଠାନେ କିବଲି କହିମି

ହୃଦୟେ ମନେ ପାଁଟିପକା ।

(ଅର୍ଥ ହେଲା - ମଲ୍ଲିରେ, ମୋର ବିନତି ଶୁଣ । ତିନି ଟଙ୍କାରେ ଛ'ମାଣ ବିରି । କାନ୍ଦୁଲ ମାଣ ଟଙ୍କାଏ ହେଲା । ତୁ ଯେଉଁ ପ୍ରଶ୍ନ କଲୁ, ଏତେ ଲୋକରେ ତାର ଉତ୍ତର ଦେଇହେବ କି ? ତୁ ନିଜେ ତୋ ମନରେ ବିଚାର କର ।)

ଏହାପରେ ଧଙ୍ଗରୀ ଗୀତ ବୋଲି କହେ, ମୁଁ ଯେମିତି ହେଲେ ବି ତୋତେ ବିବାହ ନକରି ଛାଡ଼ୁ ନାହିଁ । କାଉକୁ କୋଇଲି ଠକିଲା ପରି ତୋତେ ଠକି ନେବି । ମନ ଥିଲେ ଜଣେ ଆକାଶରେ ଆଉ ଜଣେ ପାତାଳରେ ଥିଲେ ବି ମିଶନ୍ତି ।

ପ୍ରେମାତୁର ରସିକ ଧଙ୍ଗରୀ ତାର ରସିକା ନାୟିକାକୁ ଗୀତରେ କହେ :-

ଧଙ୍ଗରୀ:- ରସରେ

ଏ ସୁର ପଇସା ଚନାଲୋ ପଇସା

କଉପିଲା ମଲା ଶୀତେ

କଉ ପିଲାକୁ କାଏଁ କହୁଲି ଜଟିଲା

ସେ ପରା ଜଟିବ ତତେ ।

ଯାଡ଼େ ଲିପିଲିପା ବାରିରକେଁ ଲିପା

କାଳିମାଲି ଜଟି ଯିବ,
ଆକାଶ କୁମୁଡ଼ା ପାତାଳ ଲୋ ଭେଦ
ଗୁପ୍ତେ ଲଗିନ ଦେବି
ତୋର ଘରର ଗିରୁଣା ଯେ ଗମି ନପାରିଲେ
ହାତେ ଧରି କୋଳେ ନେବି ।

ଇଏ ହେଲା ଚଢ଼ତ ପରବ ଗୀତର ନମୁନା । ଏହାର ପଟାନ୍ତର ନାହିଁ । ଗାଢ଼ବା ଓ
ଶୁଣିବା ଲୋକ ଏଥିରେ ମୋହିତ ହୁଅନ୍ତି ।

ଏହିପରି ଗୀତ, ଏହିପରି ନାଟ ପାଇଁ ଚଢ଼ତ ପରବ୍ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ।

ରାୟଗଡ଼ା ଜିଲ୍ଲାର କାଶୀପୁରରେ ଚଇତ୍ ପରବ୍

ଅବିଭକ୍ତ କୋରାପୁଟ ଓ ଆଜିର ରାୟଗଡ଼ା ଜିଲ୍ଲାର ଅନୁନ୍ନତ ଅଞ୍ଚଳ କାଶୀପୁରରେ ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ ଆଦିମ ଅଧିବାସୀମାନେ ବାସ କରନ୍ତି । ଏମାନେ ଏମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ପାଳିତ ବିଭିନ୍ନ ପର୍ବ ପର୍ବାଣି ମଧ୍ୟରୁ ଚଇତ୍ ପରବ୍ ବା ଚୈତ ପର୍ବକୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପର୍ବର ମାନ୍ୟତା ଦେଇଥାନ୍ତି ।

ଚଇତ୍ ପରବ୍ ଆସିବା ଦୁଇ ତିନିମାସ ଆଗରୁ ଏଠାକାର ବାସିନ୍ଦାମାନେ ଭୋକ ଉପାସରେ ଆଜ ମଧ୍ୟ ଚଇତ୍ ପରବ୍ ପାଇଁ ଖାଦ୍ୟ ସାମଗ୍ରୀ ସଂଗ୍ରହ କରି ରଖନ୍ତି ।

ଚଇତ୍ ପରବର ଆଠ ଦିନ ଆଗରୁ ଲନ୍ଦା ବା ମାଣ୍ଡିଆରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ମଦ ତିଆରି କରିବା ପାଇଁ ଗାଁର ମୁଖିଆମାନେ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି । ଚଇତ୍ ପରବର ଦିନ-ବାର-ନକ୍ଷତ୍ର ମଧ୍ୟ ସ୍ଥିର କରାହୁଏ ।

ଲନ୍ଦାକୁ କାଶୀପୁର ଅଞ୍ଚଳରେ ହାଣ୍ଡିଆ ବୋଲି କହିଥାନ୍ତି । ଏହି ଲନ୍ଦାର ପୂରା ଦାକ୍ଷିଣ୍ୟ ସ୍ଵାଲୋକମାନେ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି ।

ଲୋକେ ଉତ୍ସୁକ୍ତ ଚିତ୍ତରେ ଚଇତକୁ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିବା ବେଳେ ଚଇତ୍ ପରବ୍ ଆସି ହାବୁଡ଼ି ଯାଏ ।

ପରବର ଆରମ୍ଭ ଦିନ ଗାଁର ସମସ୍ତ ଯୁବକ ଯୁବତୀ ମାଛ ମାରିବାକୁ ଯାଆନ୍ତି । ଦିନସାରା ମାଛ, କଙ୍କଡ଼ା ମାରି ସନ୍ଧ୍ୟା ପୂର୍ବରୁ ଘରକୁ ଫେରନ୍ତି ।

ଯୁବତୀମାନେ ସେମାନଙ୍କ ମା'ମାନଙ୍କୁ ରନ୍ଧାବତ୍ତାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତି ।

ସଙ୍ଗାତ-ମିଳନ

ପୁଅମାନେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ନକରି ଗାତ ଗାଈ ଆନନ୍ଦ ଉପଭୋଗ କରୁଥାନ୍ତି । ଘରେ ଖାଇବା ଜିନିଷ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାପରେ ନିଜର ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କୁ ସଙ୍ଗରେ ଆଣି ଗୋଟିଏ ଥାଳିରେ ବସି ଖାଆନ୍ତି । ଏହାକୁ ସଙ୍ଗାତ ମିଳନ ବା ବନ୍ଧୁମିଳନ କୁହାଯାଏ ।

ଝିଅ ପିଲାମାନେ ସେହିପରି ନିଜ ନିଜର ବାନ୍ଧବୀମାନଙ୍କୁ ଡାକି ଆଣି ନିଜ ଘରେ ଖୁଆନ୍ତି ।

ବୃହିଣୀମାନେ ଗାଁ ସାରା ବୁଲି ବୁଲି ଆତ୍ମୀୟ ଘରେ ଭାତ ବାଣ୍ଟନ୍ତି ।

ଖାଇବା ପିଇବା ସରିଲେ ଆବାଳବୃଦ୍ଧବନିତା ଆମୋଦ ପ୍ରମୋଦରେ ରାତି ପୁହାଇ ଦିଅନ୍ତି । ଚଇତ୍ ପରବର ପ୍ରଥମ ଦିନ ଖିଆପିଆ, ଆମୋଦ ପ୍ରମୋଦରେ ଅତିବାହିତ ହୁଏ ।

ଆୟ କୃଆଣ୍ଡଆ

ଚଇତ୍ ପରବର ଦ୍ଵିତୀୟ ଦିନ ଗାଁର 'ଜାନି' (ପୁରୋହିତ) ବର୍ଷର ନୂତନ ଫଳ ଆୟ ନେଇ ଗ୍ରାମ ଦେବତାଙ୍କ ପାଖରେ ଭୋଗ ଲଗାଏ ।

ଏଣେ ଗାଁର ସମସ୍ତେ ଜାନିର ଫେରିବା ବାଟକୁ ଅନାଇ ରହିଥାନ୍ତି । ପୂଜାବିଧି ସାରି ସେ ଫେରିବା ପରେ ଗାଁର ଯୁବକମାନେ ଜାନିକୁ ଜାନ୍ତରେ ବୋହି ନାଚି ନାଚି ଗାଁକୁ ଆଣନ୍ତି ।

ଏହାପରେ ଗାଁର ସମସ୍ତେ ନିଜ ନିଜ ଘରେ ରଖଦେବତାଙ୍କୁ ଆମ୍ଭ ଭୋଗ ଲଗାନ୍ତି ।

ଭୋଗ ଚଲା ହେବା ପରେ ଯାଇ ଗାଁର ସମସ୍ତେ ବର୍ଷର ପ୍ରଥମ ଫଳ ଆମ୍ଭ ଖାଇବା ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି ।

ଆମ୍ଭ ସଙ୍ଗରେ କୁକୁଡ଼ା ବଳି ଦିଆଯାଇ ଜଷ୍ଟ ଦେବତାଙ୍କୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରାଯାଏ ।

ଏହି ଦିନ ଜାନି ଗ୍ରାମଦେବତା କୁହାଯାଉଥିବା ଧର୍ତ୍ତି ମାତାଙ୍କର ପୂଜା କରିଥାଏ ।

ଜାନି ଘରକୁ ଫେରି ଆସିଲେ ତାର ସ୍ତ୍ରୀ ଜାନି ଉପରେ ହଳଦୀ ପାଣି ପକାଏ ।

ଏହାପରେ ଗାଁର ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନେ କାଦୁଅ ଖେଳରେ ମାତି ଯାଆନ୍ତି । ଏହିଦିନ ଭାଇ ଭଉଣୀ ମଧ୍ୟରେ ଭେଦ ଭାବ ରହେ ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଉପରେ କାଦୁଅ ପକାନ୍ତି । ଲୟା (ହାଣ୍ଡିଆ) ଖାଇ ସମେସ୍ତ ବିଭୋଳ ଅବସ୍ଥାରେ ନାରୁଥାନ୍ତି । ଏହି କାରଣରୁ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କେବେ କେବେ ଗଣ୍ଡଗୋଳ ମଧ୍ୟ ଦେଖାଦିଏ । ତେବେ ନିଶା ଫାଙ୍କିଲେ ସେମାନେ ଗଣ୍ଡଗୋଳ କଥା ଭୁଲି ଯାଆନ୍ତି ।

ଚଉତ ପରବର ତୃତୀୟ ଦିନ ରାତିରେ ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନେ ଦୁଇ ଦଳରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇ ଗାତ ଗାଇ ଗାଇ ପାଖ ଗାଁମାନଙ୍କରେ ଘୁରି ବୁଲନ୍ତି । ସେମାନେ ପ୍ରତି ଗାଁରୁ ଧାନ, ମାଣ୍ଡିଆ, ଚାଉଳ ଇତ୍ୟାଦି ସଂଗ୍ରହ କରନ୍ତି ।

ଯୁବତୀମାନେ ସାଙ୍ଗିଲରି ଗାଆନ୍ତି-

“ତୁରିତିଲୋ ତୁରିତି, ପାରିତିଲୋ ପାରିତି,

ତୁରିତି ଏୟୁଝା ରିୟାର,

ପାରିତି ଏୟୁଝା ରିୟାର,

ଏହି ଏନାୟୁଁ ଶିରିତି, ଏହି ଏନାୟୁଁ ସବାତି,

ଦିନା ଦିଶାରା ଶିରିତି, ଝାରା ପୂଜାରାସବାତି

ସାଙ୍ଗି ଲରି ଲରିଲୋ ଜଲା ଲରି ଲରି ।”

ଯୁବକମାନେ ଗାଆନ୍ତି -

“ଆଜି ମାଣିଆଁ ତିରୁଲୋ ଆଜି ଆଜିତେ ହତାନେ,

ଆକୁ କିତିସାଁ ମେରାଲୋ ଆଜି ଆଜିତେ ହତାନେ,

ପାସେକା ମାଚେହେଁ ତାଞ୍ଜାମୁଁ ଆଜି ଆଜିତେ ହତାନେ

ସିରେକା ମାଚେହେଁ ଜାଲାମୁଁ ଆଜି ଆଜିତେ ହତାନେ

ନାଦା ଶରଦା ତାକିଲୋ ଆଜି ଆଜିତେ ହତାନେ

ନାଦା ଝେଡିକା ତାକିଲୋ ଆଜି ଆଜିତେ ହତାନେ ।”

ଚଢ଼ି ପରବର ଚତୁର୍ଥ ଦିବସରେ ଯୁବତୀମାନେ ବଣ କଦଳୀ ଗଛ ଆଣି ଗାଁ ମୁଣିଆ ଲୋକର ଦ୍ଵାରଦେଶରେ ଓ ଗାଁ ମୁଣ୍ଡରେ ପୋତିନ୍ତି ।

ଯୁବକମାନେ ଏହି ଚତୁର୍ଥ ଦିନ ବଣକୁ ଶିକାର କରିବାକୁ ଯାଆନ୍ତି । ଯଦି ଶିକାର କରି ଯିବାରେ ଡେରି କରନ୍ତି ତାହା ହେଲେ ଯୁବତୀମାନେ ସେମାନଙ୍କ ଉପରକୁ କାଦପାଣି ଫିଙ୍ଗି ଘରୁ ବାହାର କରି ଦିଅନ୍ତି । ଏଥିରେ ଯୁବକମାନେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ପ୍ରତିବାଦ ନକରି ଶିକାର କରିଯିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି ।

ଯୁବକମାନେ ବଣରେ ତିନିଦିନ କାଳ ବୁଲି ଶିକାର କରନ୍ତି । ଏଥିରେ ଗାଁର ସବୁ ଯୁବକ ସାମିଲ ହେବାକୁ ବାଧ୍ୟ । ଯଦି କେହି ଯୋଗ ନ ଦିଏ ତାହା ହେଲେ ତାକୁ ଜୋରିମାନା ଦେବାକୁ ବାଧ୍ୟ କରାଯାଏ ।

ଚଢ଼ି ପରବ ସପ୍ତାହ ବ୍ୟାପି ପାଳନ କରାହୁଏ । ପରବର ଶେଷ ଦିନ ଗାଁର ଯୁବତୀମାନେ ଚାଉଳ, ମାଣ୍ଡିଆ ଇତ୍ୟାଦି ନେଇ ବଣକୁ ଯାଆନ୍ତି ଓ ସେଠାରେ ଶିକାର କରୁଥିବା ଯୁବକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଖାଦ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରନ୍ତି । ଯୁବକମାନେ ଶିକାରରୁ ଫେରି ଯୁବତୀମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ପ୍ରସ୍ତୁତ ଖାଦ୍ୟ ଖାଇ ଆନନ୍ଦରେ ଘରକୁ ଫେରନ୍ତି ।

ଏହିପରି ଭାବରେ କାଶୀପୁରରେ ଚଢ଼ି ପରବ ଶେଷ ହୁଏ । ଏହି ପର୍ବ ଶେଷ ସଙ୍ଗରେ ବର୍ଷଶେଷ ହେଲା ବୋଲି ସ୍ଥାନୀୟ ଆଦିବାସୀମାନେ କହନ୍ତି ।

ଚଢ଼ି ପରବର ପରଦିନ ସେମାନଙ୍କର ନୂତନ ବର୍ଷ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ । ପୁଣି ସେମାନେ ନିଜ ନିଜର ଧନ୍ଦାରେ ଲାଗି ପଡ଼ନ୍ତି ।

ଚଢ଼ି ପରବର ଜନ୍ମ କଥା

କାଶୀପୁରର ପୁରୁଖା ଲୋକମାନେ କହନ୍ତି, ରାଜା ରାଜୁଡା ଅମଳରେ ରାଜାମାନେ ଆଦିବାସୀ ପ୍ରଜାନଙ୍କୁ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ଶିକାର କରିବାକୁ ବଣକୁ ଯାଉଥିଲେ । ପ୍ରଜାମାନଙ୍କୁ

ପୁଅ ପରି ସ୍ନେହ କରୁଥିଲେ । ସେମାନେ ତିନିଦିନ ଯାଏ ବଣରେ ଶିକାର କରି ବୁଲୁଥିଲେ ଓ ଶିକାର ନେଇ ଘରକୁ ଫେରୁଥିଲେ ।

ରାଜା ଓ ପ୍ରଜାମାନେ ଫେରିବା ସମୟକୁ ରାଣୀ ଓ ସେବିକାମାନେ ଘରେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହୁଥିଲେ । ସେମାନେ ଫେରିବା ପରେ ବନ୍ଦାପନା କରି ଘର-ଭିତରକୁ ପାଛୋଟି ଆଣୁଥିଲେ । ଏହା ପରମ୍ପରାରେ ପରିଣତ ହୋଇଥିଲା । ଏବେ ରାଜା ନାହାନ୍ତି କି ରାଜ୍ୟ ନାହିଁ । ବଣରେ ଶିକାର ମଧ୍ୟ ମିଳୁନାହିଁ । ଶିକାର ପାଇଁ ନାନା ପ୍ରକାର ସରକାରୀ କଟକଣା ଜାରି ହୋଇଛି । ତଥାପି ପୂର୍ବର ସ୍ୱତ୍ତିକୁ ଅକ୍ଷୁର୍ଣ୍ଣ ରଖିବା ପାଇଁ ଆଦିବାସୀ ସମାଜରେ ଚଢ଼ି ପରବ୍ ବା ଶିକାର ପର୍ବ ପାଳନ କରାହେଉଛି ।

ଚଢ଼ି ପରବ୍କୁ ଆଦିବାସୀ ସମାଜ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପର୍ବର ମାନତ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରିଛି ।

ଚଢ଼ି ପର୍ବରେ ମଳିନତା

ଓଡ଼ିଶାର ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ଚଢ଼ି ପର୍ବ ବା ଶିକାର ପର୍ବ ସେମାନଙ୍କର ସବୁ ପର୍ବଠାରୁ ବଡ଼ ପର୍ବ । ଏହି ପର୍ବ ପ୍ରାୟତଃ ଅପ୍ରେଲ ମାସର ୧୪ ତାରିଖ ବା ପଣା ସଂକ୍ରାନ୍ତି ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ଜୁନ୍ ମାସ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପାଳିତ ହୁଏ । ଏହାକୁ ଅଖଣ୍ଡ ଶିକାର ପର୍ବ ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଏ । ଏହି ସମୟରେ ଆଦିବାସୀ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଲୋକମାନେ ସେମାନଙ୍କ ପାରମ୍ପରିକ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ଯଥା ଧନୁ, ତାର, ଟାଙ୍ଗିଆ, ଫାର୍ସା, କଟୁରି, ଠେଙ୍ଗା, ବାତି ଆଦି ଧରି ଜଙ୍ଗଲକୁ ଯାଇ ଅବାଧରେ ବନ୍ୟଜନ୍ତୁ ଶିକାର କରିଥାନ୍ତି । ଏତଦ୍ୱାରା ଜଙ୍ଗଲର ବନ୍ୟଜନ୍ତୁ ଓ ପକ୍ଷୀ ଆଦିଙ୍କର ବିନାଶ ଘଟେ । ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ପଦ ନଷ୍ଟ ହୁଏ ।

ତେଣୁ ଏହି ଅଖଣ୍ଡ ଶିକାରକୁ ରୋକିବା ପାଇଁ ରାଜ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗ ପକ୍ଷରୁ ରାଜ୍ୟର ବିଭିନ୍ନ ଜଙ୍ଗଲ, ଅଭୟାରଣ୍ୟ ଏବଂ ମୟୂରଭଞ୍ଜ, କେନ୍ଦୁଝର, କନ୍ଧମାଳ, କୋରପୁଟ, ମାଲକାନଗିରି, ଗଜପତି ଜିଲ୍ଲାର ବିଭିନ୍ନ ଜଙ୍ଗଲ ଅଞ୍ଚଳରେ ୨୦୦୩ ମସିହାରେ ବ୍ୟାପକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଛି । ଆଦିବାସୀଙ୍କୁ ହାତରେ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ଧରି ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରେ ପଶିବା ପାଇଁ ବାରଣ କରାଯାଇଛି ।

ଏତଦ୍ୱାରା ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ଚଢ଼ି ପର୍ବରେ ମଳିନତା ଦେଖାଦେଇଛି । ସେମାନଙ୍କ ପରମ୍ପରାରେ ବ୍ୟାଘାତ ଘଟିଛି ।

ପରିଶିଷ୍ଟ

ଚକ୍ରତ ପରବ ଗୀତ / ଦେଶିଆ ଗୀତ, ଜୟପୁର, କୋରାପୁଟ

ଚୈତ୍ର ପର୍ବ ଆସେ ଫଗୁଣର ଭିଜା ଭିଜା ନିମନ୍ତଣ ପାଇ । ସେ ଆସେ ସଜପୁଟା ବଉଳର ମହକରେ, ପୋତୁଚାଷ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିବା ପୋତା ବଣଭୂଇଁର ବାସ୍ନାରେ, ନୀଳ ଆକାଶର ମାଛ କାଟିଆ ମେଘର ଡେଶାରେ, ନବ ଯୁବତାର ନାଲି ଚୁକୁଚୁକୁ କଅଁଳ ହସରେ, ନିଶ ଗଜରୁ ଥିବା ନବ ଯୁବକର ପ୍ରୀତି ପାଗଳ ମନରେ ।

ବସନ୍ତ ଆସିଲେ, ବସନ୍ତର ମିଠା ମିଠା ସ୍ବର ଶୁଭେ । ସେ ସ୍ବରର ପ୍ରତିଧ୍ବନି ଲହରାଇ ଉଠେ ସାରା ଜଳାକାରେ । ସେଇ ପ୍ରତିଧ୍ବନି ବଣରୁ ବଣ, ପାହାଡ଼ରୁ ପାହାଡ଼ ଡେଇଁ କାନେଇ ଥିବା ମଣିଷର କାନରେ ଭେଦିଯାଏ ।

ସବୁଠି ଶୁଭେ ବସନ୍ତର ସ୍ବର । ସବୁଠି ଶୁଭେ ବସନ୍ତର ହସ ।

ଠିକ୍ ଏତିକି ବେଳେ ଆଦିବାସୀମାନେ ପାଳନ କରନ୍ତି ‘ଚକ୍ରତି ପରବ’ । ବସନ୍ତକୁ ସତେ ଅବା ସ୍ବାଗତ କରିବାକୁ ଆଦିବାସୀମାନେ ଚକ୍ରତ ପରବର ଆୟୋଜନ କରନ୍ତି ।

ଘରେ, ବାହାରେ, ରାସ୍ତାରେ, ବଣରେ, ପାହାଡ଼ରେ ସବୁଠି ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ଚକ୍ରତ ପରବର ରୂପ, ଚକ୍ରତ ପରବର ଛଟା ।

ଏହି ସମୟରେ ବିଳକାମ ସରିଯାଇଥାଏ । ଆଦିବାସୀମାନେ ପୋତୁଚାଷ ପାଇଁ ଜଙ୍ଗଲ ପୋତାଇ ମାଟିକୁ ଫସଲ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିସାରିଥାନ୍ତି ।

ଏ ବେଳ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ଅବସର ବେଳ । ଏବେଳ ଗୀତ, ନାଟ ଆଉ ଶିକାର କରିବା ବେଳ । ଏ ବେଳ ମଉଜ କରିବା ବେଳ ।

ଆଦିବାସୀ ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନେ ମନ ଉଜାଟରେ ଚାରିଆଡ଼େ ଘିରି ଘିରି ହୋଇ ଘୁରି ବୁଲନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଦେହରେ ମନରେ ସତେ ଅବା ଡେଶା ଲାଗିଥାଏ । ପାଦ ସିନା ଭୂଇଁରେ ମନ ଯାଇ ଆକାଶରେ ।

ଚକ୍ରତି ପରବର ମନ ସବୁବେଳେ ମିଳେ ନାହିଁ । ଅରେ କରଛନ୍ତା କଲେ ଗତିଯାଏ ବରଷେ । ବରଷେ ଭିତରେ କଣ ହେବ କଣ ନାହିଁ କିଏ ଜାଣେ ! ଆଜିକିଆ କାଲିକି ନାହିଁ । ବରଷକ କଥା ପଚାରେ କିଏ ?

ଚକ୍ରତ ତାଙ୍କେ ନାଚିବାକୁ । ଚକ୍ରତ ତାଙ୍କେ ଗାଇବାକୁ । ଚକ୍ରତ ତାଙ୍କେ ମାଟିବାକୁ । ଚକ୍ରତ ତାଙ୍କେ ଶିକାର କରିବାକୁ ।

ଜୟପୁର କୋରାପୁଟ ଅଞ୍ଚଳର ଭଦ୍ରା, ରଣା, ଭୂମିଆ, ପରଜା, ସଉରା ଆଦି ବନବାସୀ ସମାଜର ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନେ ଜୟପୁର ସହର ଓ ଆଖପାଖ ଅଞ୍ଚଳରେ ସାରା ରାତି

ନାଚନ୍ତି । ନାଚି ନାଚି ରାତି ପୁହାଇ ଦିଅନ୍ତି । ରାତି ପରେ ରାତି ନାଚି ଚାଲିଥାନ୍ତି । ଚଢ଼ତ ପରବ ସରିବା ଯାଏ ନାଚନ୍ତି । ମନରେ ଦେହରେ କ୍ଳାନ୍ତି ନଥାଏ କି ଅବସାଦ ନଥାଏ ।

ଦଳ ଦଳ ଆଦିବାସୀ ଯୁବକ ଯୁବତୀ ହାତ ଧରାଧରି ହୋଇ, ଖୁସି ମନରେ ଗୀତ ଗାଇଗାଇ ଚାଲନ୍ତି । ବାବୁ ଭାୟା ଯାହାକୁ ଦେଖନ୍ତି, ବାଟରେ ଅଟକାଇ ପାଉଣା ମାଗନ୍ତି । ଗାତି ମୋଟର କିଛି ମାନନ୍ତି ନାହିଁ । ପାଉଣା ନାଁରେ କିଛି ପଇସା ବଢ଼ାଇ ଦେଲେ ସେମାନଙ୍କ ଓଠରୁ ଝିରି ଝିରି ହୋଇ ଝରି ପଡ଼େ ହସର ଫୁଲଝରି । ଆରମ୍ଭ ହୋଇଯାଏ ଗୀତ ଆଉ ନାଚ ।

ଆଦିବାସୀ ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନଙ୍କର ଦେଖିଆଗୀତ ଶୁଣିଲେ, ଦେଖିଆ ନାଚ ଦେଖିଲେ ମନ ମୋହି ହୋଇଯାଏ ।

ସେମାନଙ୍କ ଗୀତ, ଚଢ଼ତି ପରବର ଗୀତ ।

ଚଢ଼ତି ପରବର ଗୀତ ଆଦି ରସାତ୍ମକ । କୋକିଳକଣ୍ଠୀ ଆଦିବାସୀ ଯୁବତୀ ଓଠରୁ ଏ ଗୀତ ଝରଣାର ଝର ପରି ଝରି ଆସେ । ଯୁବତୀ ଗୀତ ଗାଇ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ, ଯୁବକ ଗୀତ ମାଧ୍ୟମରେ ଉତ୍ତର ଦିଏ । ଟଣା ଟଣା ପ୍ରଶ୍ନ । ଟଣାଟଣା ଉତ୍ତର । ପ୍ରଶ୍ନକୁ ଚାହିଁ ଉତ୍ତର । ତାର ଛାତିଲା ପରି ଉତ୍ତର ।

ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନେ ଯୋଡ଼ି ଯୋଡ଼ି ହୋଇ ଗାଆନ୍ତି । ଯୋଡ଼ି ଯୋଡ଼ି ହୋଇ ଗୀତ ଗାଇ ଯୋଡ଼ି ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଗୀତରେ ଜୀବନ ଯୌବନର ସବୁକୁ ସ୍ବପ୍ନ ବୁଣି ହୋଇଯାଏ ।

ଏ ଗୀତ ଶୁଣିଲେ ଜୀବନର ଶୋକ ସନ୍ତାପ ଭୁଲି ହୋଇଯାଏ । ମନ ଆଉ ଏକ ରାଜ୍ୟର ପଥକ ହୁଏ । ସେ ରାଜ୍ୟରେ ଦୁଃଖ ନାହିଁ, ଗ୍ଳାନି ନାହିଁ, ଅବସାଦ ନାହିଁ । ସେ ରାଜ୍ୟ ଯୌବନର ରାଜ୍ୟ । ସେ ରାଜ୍ୟ ଆନନ୍ଦର ରାଜ୍ୟ ।

ଚଢ଼ତି ପରବର ଗୀତ ଶୁଣିଲା ବେଳେ ଶ୍ରୋତାର ଜୀବନର ଅନେକ ସ୍ମୃତି ଆସି, ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ବନ୍ଧୁ ପରି ମନ ସଙ୍ଗେ ସାକ୍ଷାତ କରନ୍ତି । ତୁନା ତୁନା ସ୍ବପ୍ନ ବୁଣି ମନକୁ ସବୁଜ କରି ଦିଅନ୍ତି ।

ଚଢ଼ତି ପରବର ଗୀତରୁ କେତେକ ପାରମ୍ପରିକ, ଆଉ କେତେକ ଯୋଡ଼ାଯୋଡ଼ି ଆଶୁ ଗୀତ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପଦ ଯୋଡ଼ି ଗାଇବାରେ ଆଦିବାସୀ ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନେ ଧୂରନ୍ଧର ।

ଏମାନଙ୍କ ଗୀତରେ ଜୀବନର ଅନୁଭୂତି ଥାଏ, ଗାଇଲା ବେଳେ ବା ନାଚିଲା ବେଳେ ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନେ ଲଜା, ସଂକୋଚ, ସଂଭ୍ରମତା ଓ ଶାଳୀନତା ପରିତ୍ୟାଗ କରିଥାନ୍ତି । ମନକୁ ଯାହା ଆସିଲା ଗାଇ ଯାଆନ୍ତି, ଯାହା ଅନୁଭବ କରୁଥାନ୍ତି ଗୀତରେ ଜଣାଇ ଦେଇଥାନ୍ତି ।

ସବୁ ଆଦିବାସୀ ଗୀତ ପରି ଚଢ଼ତି ପରବର ଗୀତମାନ ଦ୍ବିଅର୍ଥବୋଧ ଓ ସୂଚନାତ୍ମକ । ଏହାର ଗାଇବାର ଶୈଳୀ ଓ ସ୍ବର ଲହରୀ ଶ୍ରୋତା ମନରେ ଭାବାନ୍ତର ସୃଷ୍ଟି କରିଥାଏ ।

ଆଦିବାସୀ ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନଙ୍କର ଚଢ଼ତି ପରବର ଦେଖିଆ ଗୀତ ଶୁଣି, କେବେ ସେପରି ଗୀତ ଶୁଣି ନଥିବା, ସେପରି ନାଚ ଦେଖି ନଥିବା ଆଗନ୍ତୁକ ସ୍ଥିର ନିର୍ବାକ ପାଲଟିଯାଏ । ଭାବେ, ଏମାନେ ଏମିତି କାହିଁକି ହେଉଛନ୍ତି ? ଏମାନଙ୍କୁ ଏମିତି କଲା କିଏ ? ପରେ ପରେ ସେ ଗୀତର ଅର୍ଥ ବୁଝି, ଭାବ ବୁଝି ଗୀତର ନିଶାରେ ମସ୍ତଗୁଲ ହୋଇଯାଏ । କ୍ରମେ ସେ ଅନୁଭବ କରେ, ଚଢ଼ତର ଚଢ଼ତି ଗୀତ ଆଦିବାସୀ ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନଙ୍କୁ ନିର୍ଲ୍ଲଜ କରିଛି । ଚଢ଼ତ ପରବ ସେମାନଙ୍କ ମନରୁ ସବୁ ସଂଭ୍ରମତା ଛଡ଼ାଇ ନେଇଛି । ସେମାନେ ସବୁଦିନେ, ସବୁବେଳେ ସେପରି ନଥିଲେ । ଏବେ ସେମାନଙ୍କ ପାଦରେ ବସନ୍ତ ନାଚ ହୋଇ ନାବୁଛି । ସେମାନଙ୍କ ଓଠରେ ବାସନ୍ତିକା ଗୀତ ହୋଇ ଝରୁଛି ।

ନିମ୍ନରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଚଢ଼ତି ପରବ ଗୀତରୁ କିଛି ଚକ୍ରଧର ମହାପାତ୍ରଙ୍କର ‘ଉତ୍କଳ ଗାଉଁଲି ଗୀତ’ ଗ୍ରନ୍ଥରୁ ପରିବେଶିତ ହୋଇଛି । ଏ ଗ୍ରନ୍ଥର ମୁଖବନ୍ଧରେ ମହାପାତ୍ର ମହାଶୟ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି, “ଜୟପୁରର ସ୍ୱର୍ଗତ ମଞ୍ଜୁଘୋଷ ତ୍ରିପାଠୀ ୧୯୩୮ରେ ମୋର ପଲ୍ଲୀ ସାହିତ୍ୟ ଆଲୋଚନାରେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ତାଙ୍କର ପ୍ରକାଶିତ କେତେ ଖଣ୍ଡ ପୁସ୍ତକ ସହିତ ମୋତେ ‘ଚଢ଼ତି ପରବ ଗୀତ’ ନାମରେ ଖଣ୍ଡିଏ ପୁସ୍ତକ ଦାନ କରି ଲେଖିଥିଲେ, ଆପଣ ମୋର ଏ ସଂଗ୍ରହଟି ଆପଣଙ୍କ ବିଶାଳ ସଂଗ୍ରହ ମଧ୍ୟରେ ସ୍ଥାନ ଦେବେ । ଏ ଗୀତ ଗଞ୍ଜାମ ମାଳ ଅଞ୍ଚଳର ‘ଚୈତପର୍ବ’ ବୋଲି ବାସନ୍ତିକ ଉତ୍ସବର ସଙ୍ଗୀତ ଅଟେ । ସେ ସ୍ଥଳରେ ଯୁବକ ଏବଂ ଯୁବତୀମାନେ କାମୋନ୍ମାଦିତ ହୋଇ ସନ୍ଦର୍ଭ ପ୍ରତିଯୋଗିତାରେ ବରକନ୍ୟାରେ ରୂପାନ୍ତରିତ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଏହି କବିତା ହିଁ ତାଙ୍କରି ରସ ସମ୍ଭାର ।

X

X

ଚଢ଼ତି ପରବର ଦେଖିଆ ଗୀତ

ପୁରୁଷ -	ଗାଆ ଗାଆ ମୋର	ଗାଆକ ରତନ
	ଗାଆ ତେବେ ଶୁଣି ଦେଖୁ,	
	ତମର ଆମର	ଏକାନ୍ତ ହେଲା
	ପଦେ ପଦେ ଗାଇବାକୁ	
	ତୁଜି ଯାରେ ଧନ ! ତୁଜିଲା ବେଳେ	
	ନ ମିଳିବ ସବୁ କାଳେ । ୧ ।	

ପୁ -   ଗୁଣ ମଣି ବୋଲି   ତାକିଲି ତୋତେ
                                  ଆଛା ବୁଝାମଣା କଲୁ ।
 ବାଳୁତ କାଳର   ଅମୂଲ୍ୟ ତାକ
                                  ପାଣିରେ ଭସାଇ ଦେଲୁ ।
                                  ଗନ୍ଧାରି ଗଛରେ ଛାଞ୍ଚିଲୁ ପିତା
                                  ଝପ କରି ଘଡ଼ି ଭିତା । ୨ ।

ପୁ -   ଆମେ ଦୁଇଜଣ   ବିଚାର କଲୁ
                                  ଗୀତ ଗାଇବାକୁ   ଯିବୁ ବୋଇଲୁ
                                  ଏଠି ଠିଆ ସେଠି ଠିଆ
                                  ତମ ହାତେ ଅଛି   ହାରା ରତ୍ନ ମୁଦି
                                  ଆମ ହାତେ ବେଟି ଦିଆ ।
                                  ଗାଇବାର ହେଲେ ଛଣକେ ଥିବୁ
                                  ନଇଲେ ବାହୁଡ଼ି ଯିବୁ । ୩ ।

ପୁ -   କୁଡ଼ିତ କୁଡ଼ିକି   ଚିତାଉ କୁଡ଼ି
                                  ଖେଦିଲେ ନଯାଏ ଉଡ଼ି
                                  ହଇବାର କୁଆ   ନଇବାର କୁଆ
                                  ନଇଲେ ଯିବୁ ବାହୁଡ଼ି
                                  ହେବାର ହେଲେ ତ ହେବାର କର
                                  ଝୁଲାଇ ଆଉ ନ ମାର । ୪ ।

ପୁ -   ବନ୍ଧୁ ବନ୍ଧୁ ବୋଲି   ତାକିଲିକେତେ
                                  ବନ୍ଧୁତ ନ ଶୁଣେ କାନେ ।
                                  କାହିଁକିରେ ବନ୍ଧୁ   ନଶୁଣୁ କାନେ
                                  ତାକୁଛି କେତେ ଧୂଆନେ
                                  ସରୁ ବାଲି ଫୁଲ ବାନ୍ଦର ମୁହାଁ
                                  ମର ବାଟେ ଥରେ ଚାହାଁ । ୫ ।

ପୁ -   ଚାରିବାଟେ ଧନ   ମୁରୁଗା ବଣ
                              ଝପଟି ଆସିଲି ମୁଁ
                              କେତେ ଆକୁଳରେ   ତାକୁଛ ସଇ !
                              ଦୟା କରିବ କି ନାହିଁ
                              କଅଁଳ କାକୁଡ଼ି ଦୁଧର ସର
                              ମୁଆଁସ ନ ଭାଙ୍ଗ ମୋର । ୬।

ସ୍ତ୍ରୀ -   କୋବାଟେ ଡାକିଲା   କୋବାଟେ ଶୁଭିଳା
                              କୋବାଟେ ମେଲାଣି ହେଲା ।
                              ମାୟା ମୁରୁଗିକି   କାଷ୍ଠ ବାଜିଲା
                              ମୋ ବନ୍ଧୁ ପରା ଲାଗିଲା ।
                              ଏବେ ମୁଁ ଶୁଣିଲି ବନ୍ଧୁର ଡାକ ।
                              ଛାଡ଼ିଗଲା ଶୋଷ ଭୋକ । ୭। ଇତ୍ୟାଦି

